

ARGIA

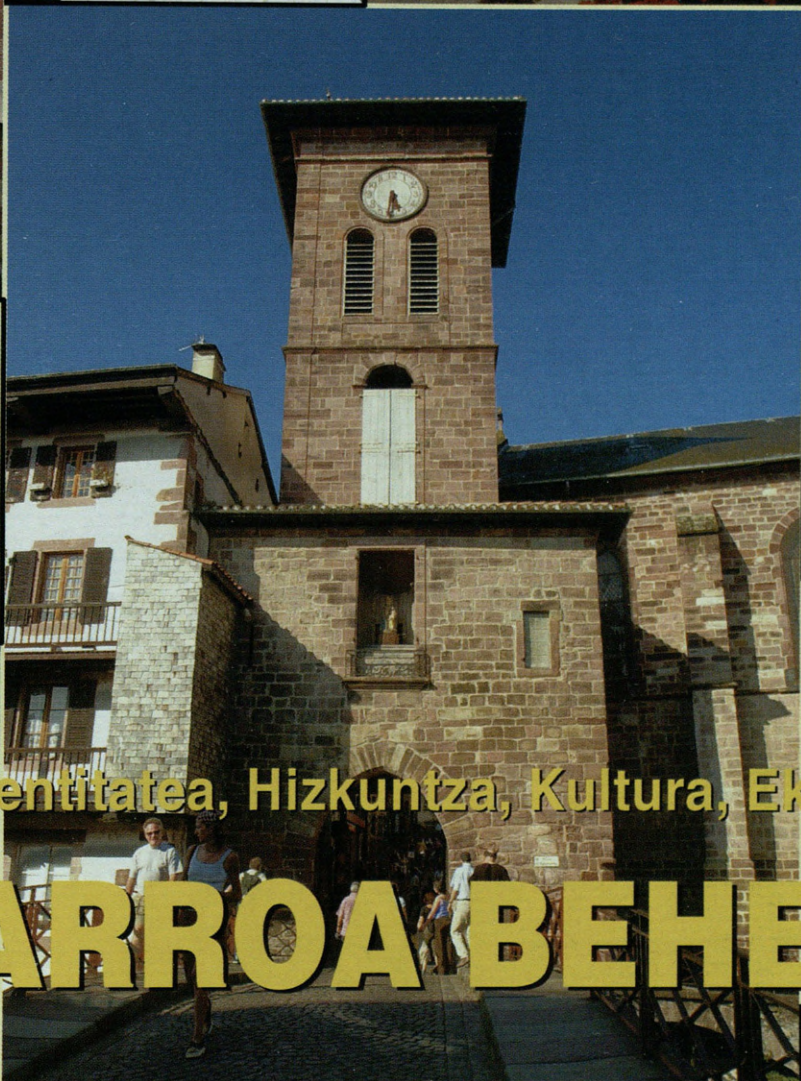
E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Jean-Michel Galant

Frantxua Maitia

Barthelemy Agerre

IRAILEKO
larrun

Identitatea, Hizkuntza, Kultura, Ekonomia

NAFARROA BEHEREA

Sauver Bacho

Jose txo Lizartza:

FAMILIA VALERA MIRANDA

Kubako "Son" Musika

HERNANI

HERNANIKO
kronika ren alde

Irailak 27 ostirala

gaueko 11:00etan Oialume dantza lekuan

Sarrerak salgai: 10 € (aurrez erosita) • 12 € (egun berean)

- **HERNANI:** Lete Liburudenda • Kitto Taberna • Oindi Taberna • **DONOSTIA:** Bilintx • Frudisk
- **ASTIGARRAGA:** Bukoi Taberna • **USURBIL:** Benta Taberna

Laguntzailea:

Antolatzailea: DOBERA EUSKARA ELKARTEA Hernaniko Kronikaren alde

Argazkia: Dani Blanco
Diseñua: antza S.A.L.

DANI BLANCO

■ Alain Iriart: "Abertzaleok ideologikoki sobera aitzinatu gara"

9

RUBEN PLAZA

■ Barruko krisia gaintitu eta aldi berri bati ekin dio EHNE-k

12

MIKEL SAIZ

■ Asisko Urmeneta: "Gazteek ez dakite de puta madre euskaraz esaten"

15

ALBERTO ELZÓGEGI

■ Telebistako musika bandak

40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis	4
Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Alain Iriart.	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Barruko krisia gaintitu eta aldi berri bati ekin dio EHNE-k. Daniel Udalaiz	12
---	----

EUSKARA

Elkarrizketa: Asisko Urmeneta.	
Katixa Garate	15

GIZARTEA

Kilometroak 2002. Urretxu eta Zumarraga elkarrekin eta beharrean. Jon Torner	18
Elkarrizketa: Josetxo Lizartza.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	30

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	38
Doinuz beteriko kaxa.	
Aintzane Arregi	40
Orain dela 30 urte	
Pilar Iparragirre	43

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Txema Matanzas	8
Kultura: Jose Mari Satrustegi	37
Azkena: Jon Alonso	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizisketa laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
 Zuzendaria: Xabier Letona.
 Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
 Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
 Produkzioa: Berdaitz Goia.
 Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
 Sustapena: Kike Amonarriz.
 Argitalpenak: Bego Zuza.
 Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
 Bezeroen harrera: Olatz Korta.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
 Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

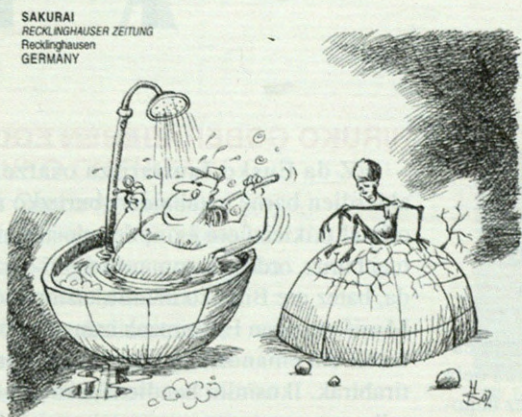
Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herrian	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Sakurai, Alemaniako "Recklinghauser Zeitung" egunkarian

■ Boligan, Mexikoko "El Universal" egunkarian

Hiruko Txikian

HERRIKO KIROLA

Herrietako elkarteak izan dira kirolarien eskola. Haurtzaroan hasi eta urtez urte aukeratutako kirolean joan zaizkigu trebatzen herriko koloreak probintzian, probintzien artekoan zein estatuan konpetizioaren mailaren arabera erakutsiz. Gipuzkoan, Donostia aldeko Añorga izan dugu urtetan elkarte azkar horietako bat. Arratsaldero eta ilunabarrero, adinaren arabera, auzoko bihotzak izan ditugu futbol zelaia eta frontoia. Azpiegitura erronka, dozenatik gora boluntarioen esku egon da orain arte eskola horien ardura. Kasurik egokienean musu truk, baina ez beti, ez baitira falta izan laguntza baino arazo arazoaren gainean ezartzeko artea izan dutenak. Bate-

ko kirolari gaztearen guraso managerra, bestetik aginkeriako jardunetan aritzeko gauza besterik ez den boluntarioa, "Diario", "Marca", "Mundo Deportivo", "As" eta enparauen jarraitzaile handiustea. Tartean, normalak. Eta herriko asteburuak girotzeko ezinbesteko lanabesak izan ditugun klubak, boluntariorik gabe desagertzeaz omen daukagu. Ez omen da genero horretatik aurkitzen jada. Izan ere, egun kirol horietan daukagun ikuskizunak ez dio zirrikiturik uzten asteen hogeitortutik gora sartu behar dituen boluntarioari, saritzat edonork iraintzen duen horri. Kirolean ere militantearen beharra dago. Maila profesionalekoa ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

NUKLEARREN
AURKAKO
ZAINZA

Lemoizko munstro nuklearra betiko menderatua dela dirudi. Menderatua ez dagoena energia nuklearra da. Interes ugari daude, ez berau lurperatzeko bakarrik, dinamizatzeko baizik; ez egungo instalazioak mantentzeko bakarrik, hauek gehitzeko baizik. Bush jendarmearen nahia da. Hori dela eta, Espainiako Estatuko agintariek dagoeneko energia nuklearraren aldeko apustua egiten dutela adierazi dute: bai Europar Batzordeko lehendakariorde PPko Loyola de Palaciok, bai sektore elektrikoaz arduratzen diren alderdi bereko enpresari handiek; hala nola, Endesako presidente Martín Villak, UNESAko patronal elektriko-ko presidente Amusatetik eta Iberdrolako Presidente Oriolek. Espainiako Gobernuak, zeinaren parlamentua 2011 arteko Azpiegitura Energetikoen Plangintza hil honetan eztabaidatzen ari den, ez du bere erabakia urte hori iritsi arte hartuko. Gainera, lehenago Garoñakoarekin egin zuen bezala, Zoritako zentral prekarioaren bizitza beste sei urtetarako luzatu du. Energia nuklearraren etorkizunaren inguruko eztabaida areagotuz joango da Espainiako Estatuan. Izan ere, bestelako energia batzuk baino gutxiago kutsatzen duela eta merkeagoa dela argudiatuz, berriz ere zentral nuklear gehiago sartu nahi dizkigute. Nuklearren aurkako Euskal Herriko mugimenduak adi egon beharko luke.

◆ DANIEL UDALAITZ

HIRUKO GOBERNUAREN EGOERA

EZ da Eusko Jaurlaritza osatzen duten alderdien barne eztabaidari buruzko aipamen ofizial txikiena ere egin; desadostasun zirrikietuei buruz, ordea, zurrumurru ugari entzuten ari da, batez ere Bilboko manifestazioen ondoren. Manifestazioan Ertzaintzak izan zuen parte hartzean eta emandako azalpenetan izan ei dira tirabirak. Ikusmira handiena, ordea, sortu den talka egoeraren aurrean, aurrera egiteko ikusmoldeetan dago. Ibarretxe lehendakariak ostira-lean ezagutaraziko duen estrategia politikoaren edukia ere funtsezkoa izango da berak gidatzen duen gobernuaren osasunerako.

MUGIMENDUEN INTERPRETAZIOA

FERNANDO Lopez Agudin kazetariak uste du Eusko Jaurlaritza eta Eusko Legebiltzarra Jose Maria Aznar Gobernuari aurreratu egin zaizkiola bere planetan. Aznarren ustez -Agudinen analisisan- aurrez aurre talka egitearena plan barruan zegoen, baina geroago. Analista honen aburuz, Aznarrek prestatutako erasoaldi osoaren kate-begi ahulena da Garzonena, eta hortik heldu dio EAJk kontraerasoari. Aznarrek badu nahiko tresna egoerari aurre egiteko, kontua ei da jadanik heldu zaiola jauzi egiteko unea. Agudin "El Mundo"ko analista da, Radio Euskadiko tertuliakidea eta PSOEn gobernu garaian Barne Ministerioako komunikazio taldeetako batean aritu zen.

MANIFESTAZIOEN TENTSIOA

TENTSIOZ bizi izan ziren Arrasaten Askatasun Taupadak jardunaldien aurreko egunak, baina azkenean, antolatzaileek tentsio gune garrantzitsuena desagitean -manifestazioa-, amnistiaren aldeko mugimenduaren 25. urteurrena normaltasunez bilakatu zen, festa eta aldarrikapen giroan. Ez da, ordea, ezker abertzaleko manifestazioen inguruko tentsioa baretu, datozen aste eta hilabeteetan eskualde eta

herri mailan egingo diren deialdiak erakutsiko duten legez. Batasunak edo ezker abertzaleko herritarrek manifestazio deialdiak egiten jarraituko dute eta Barne Sailak bakoitzari erantzun beharko dio, Madrilgo zaintza zorrotzaren pean.

RPR ALDERDIA DESAGERTU DA

JACQUES Chiracquek 1976an sortutako RPR alderdia desagertu zen hilaren 22an Vilepinte (Seine Saint-Denis) herrian, alderdiaren 3.000 ordezkariaren aurrean eginiko batzarrean. RPRk UMP (Gehiengoaren Aldeko Batasuna) koalizioan integratzea lehenetsi du. UMP Frantziako zentro-eskuineko alderdi handi gisa eratu zen joan den urteko azaroaren 17an eta presidentziarako nahiz diputatueterako bozak irabazi

B A H E A

- Enrique Lopez, Botere Judizialeko Kontseilu Nagusiko bozeramailea: "Ez dago garbi zer gertatzen den alderdi bat legez kanpoko jardueran jartzen denean; nazionalistek, ordea, alde baterantz interpretatzen dituzte legeak, behin ere ez demokrazia eta herritarren alde".
- Joseba Arregi, EAJko parlamentari ohia autogobernu eskaera handiagoari buruz: "Autogobernu eskaera handiagoa ez da egiten euskal herritarren ongizatea handitzeko borondateari erantzuteko, euskal gizartearen baitan eta honetatik banandua euskal nazio etnikoa zer

IBARRETXEK ZER ARGITUKO DUEN ZAIN

Baltasar Garzonen aurka Jaurilaritzak iragarritako kereila kriminalak eta, batez ere, Eusko Legebiltzarreko Mahaiak Sozialista Abertzaleak talde parlamentaria ez desegiteak ekarri duten ekaitzaren ondoren, Ibarretxe lehendakariak ostiralean Legebiltzarrean zer eta noraino argituko duen da orain irrika handiz espero dena. Legebiltzarrean eta igandean Alderdi Egunean botako direnen artean izango dira EAJren estrategia politikoaren pista berri batzuk. Azken urteetan gutxitan bezala dago EAJ erabaki garrantzitsuak hartu beharrean eta ezinezkoa izango da presionatzen duten guztien gustukoak izatea.

zituen. De Gaulle jeneralaren ondorengoek, *Democratie Libérale* (Demokrazia Liberala) eta UDFk (Frantziako Demokrasiaren Aldeko Batasuna) osatzen dute. Demokrazia Liberala ere joan den aste buruan desagertu zen. Hala-ber, François Bayrouk gidatzen duen alderdi zentristari garai berriak iragartzen zaizkio. RPRko Michèle Alliot-Marie azken lehendakariak RPRko gaultistak UMPren bihotza izango direla adierazi du. Jacques Chirac garaiaren ondorena iragarri da Frantziako politikan.

DESOBEDIENTZIA ASTURIASEN

ASTURIASKO Kutzako kudeaketa guneetarako bere ordezkariak izendatu behar zituen Asturiasko Legebiltzarrek 2000ko uztailaren 13an, baina ordu batzuk lehenago Asturiasko

Justizia Auzitegi Gorenak bertan behera utzi zuen Legebiltzarreko bilkura hura, IUk eta beste alderdi batek jarritako helegitea zela eta. Legebiltzarreko Mahaiak ez zuen agindua onartu eta bilkura egin zen. Mahaiko lehendakaria PSOEkoa zen eta PPK bere jardura sostengatu zuen. Erabakiak ez du oraindik ondorio berezirik izan.

UPN ETA IKURRIÑA

UPN-REN Gobernuak irailerako prest izan nahi du aurki Feru Legebiltzarrean aurkeztuko duen sinboloen legearen erreforma proiektua. Helburua ikurriña jartzen duten udaletxeak zigortzea litzateke. UPNk gehiengo osoa behar du eta PSNk eta CDNk iragarria dute jada ez dituztela UPNren asmoak sostengatuko.

■ Jon Juaristi.

IZPIAK

Jon Juaristiren ustez, urriaren 19rako Ermuko Foroak eta Aski da! plataformek Donostian deitutako manifestazioan garrantzitsua da Espainiako bandera ondo ikustea, eta ez ikurriña bakarrik, halako kale agerraldiak egin diren beste batzuetan bezala. Cervantes Institutoko zuzendariaren esanetan, ikurriña abertzaleen eta ETaren sinboloa da.

Ainhoa Mugika eta Juan Antonio Olarra, poliziaren ustez ETAko komandoetako buruak direnak atxilotu zituen polizia frantsesak Bordenetik gertu hilaren 17an.

Francisco Franco Fundazioak 83.000 euro jaso ditu aurtien diktadore ohiaren artxiboen hobekuntza laneetarako. Hezkuntza, Kultura eta Kirol Ministerioak artxibo kontuetan fundazio bati aurtien emandako diru laguntza handiena da. Carmen Franco, jeneralaren alaba, da fundazioko lehendakaria.

■ Franco diktadorea.

den erabaki dutenen boterea handitzeko interesean baizik”.

- Lorenzo Contreras, segurtasun indarren iturrietatik gertu ari den kazetaria: “Mundu nazionalista eta abertzalearentzat, Garzonen azken operazio judizialak egundoko opari dialektikoa izan dira”.
- Raul del Pozo zutabegileak “El Mundo” egunkarian: “Amore ematea, hori da abertzaleen bide bakarra, Julio Caro Barojak zioen bezala, euskaldunen teknika beti berdina izan zelako: ezustean eraso egin eta etsai handiagoarekin topo egiten zutenean atzera egin”.

Gupidagabekeria judizialaren ordua da

Inoiz zalantzak izan baditugu, hasiak dira zalantza horiek behin betirako argitzen. Sumario honek zein bukaera izan beharko lukeen galdeturik, hamaika aldiz errepikatuko nuen hemen ez zela epaiketarik egonen, hain baita zarpaila prozedura osoaren azpian dagoen teoria eta hain baitira zatarrak prozedura eraikitzeke epaileak erabili dituen tresnak eta eman dituen urratsak. Baina, bai zera! Azkenean sekulan gertatuko ez litzatekeena hortxe dugu, sudurraren aurrean. Uztailaren 1ean argitara emaniko ebazpenaz 18/98 delako honen itxiera agindu du epaileak, eta, beraz, tramite burokratikoek betiere ekartzen duten berantze txikiarekin, epaiketara goaz.

Eta jada zalantza gutxi gertatzen zaigu. Izan ere, prozedura horren bitartez egitura politikoak zartatu dituzte, azpiegitura materialak ebatzi zaizkigu eta lagun batzuek espetxeratze laburrei egin behar izan diete aurre. Aurten, ordea, prozedura hauen benetako irismena ikusten hasiak gara. Alde batetik, eta prozedura judizial hauetan sarturik dauden lagunen egoera pertsonalari dagokionez, orain arte genuen iritzia aldatzeko beharrean gaude. Jada ez da hila-bete batzuetarako kontua, ez. Haika-ko lagun batzuek urte bat eta erdi daramate barruan -orain arteko markak hautsiz-, AABetako lagunek berehala dute euren lehengo urtemuga ikusiko -eta den-denek jarraitzen dute giltzaperaturik-, eta Segi zein Batasunako kideen artean ez du epaitegiak bat ere kalean jarri. Gertatuko al da lagun hauek -edo hauetariko batzuk- epaiketa arte preso mantenduko dituztela eta epaiketan bertan konde-natuko?

BESTALDETIK, kausa hauek eraikitzeke beharrezkoak izan diren kontzeptu juridiko aberranteek zilegitasuna erdie-tsi dute, eta honez gero, Espainiako TS delakoak onartuak ditu inteligentziatzko froga perizialak (hots, etologoen, ETari buruz jakintsuak diren polizien esanak erabateko balioa du: hutsezinak dira eta, beraz, alferrik da euren aurka egin nahi izatea, egia eurena baita). Bestaldetik, TS honek onartua du

ere Garzónen teoriaren oinarritzko irizpideetariko bat: ETA ez da ETA baizik eta ETA eta bere ingurua. Entornoaren teoria hasia da TS ere bere ebazpenetan jasotzen. Aparatu judiziala, finean, zeharo homogeneizaturik dute. Oztopo zuten "Sección Cuarta" delakoaren hiru epaileak ederki lintxatu zituzten iazko abendutik gaurdaino, sinesgarritasun -eta gaitasun juridiko- handiena zuten bi epaileak -hirugarrena hortxe geratu da, *Diego* esan zuen tokian *digo* nola esan daitekeen guztiok ikus dezagun- Auzitegi Nazionaletik urrunarazi

dituzte eta, testuinguru honetan, zuek esanetan didazue zein epaile ausartuko den 2002ko Espainia honetan tesi horri guztiari (eta Gobernuari, eta hedabideei) aurre egiten!

BERAZ, urrikalmendurik ez, eta azken urratsak egiten hasiko gara lasterrean. 63 lagunak auzipeturik dauden eta epaitu behar dituzten prozedura aurrera doa. Oro har, 5 urtetik gorakoak izanen dira lagun hauen aurka burutuko diren eskaerak -batzuetan, ziur aski, dezente handiagoak ere-. Eta, lehenago esan bezala, ez da epaiketa hau abilezia eta jakinduria juridikoa erakusteko epaiketa bat. Lehia garbirik ez da hemen. Epaia idatzirik dago, bai eta aurkez litezkeen helegiteei emanen litzaienkeen erantzuna ere. Eta hauxe lehengo epaiketa baino ez da. Eta lehengo epaiketa honetan finkatuko den posizioa, hemen onartuko den tesia erabiliko dute, ondoren, etorriko diren beste prozeduretan

auzipeturik dauden beste lagunak zigortzeko.

Eta ondorioa izanen da epe motzean 150 bat lagunek espetxe-zigor politik hartuko dituztela. Eta ez gara ahuntza-ren gau erdiko eztulaz. Honelakoetan betiere dauden arazo pertsonalez gain lagun horietariko batzuk antolakunde sozial eta politikoetan buru belarri ari dira gaur egun ere. Koadro politiko batzuk erditik kentzen ditu estatuak, eta -zigorra dela medio- lagun horiek ordezkatu beharko litzuketenen eskarmentua har dezatenaren esperantzaz. Azken ofentsibaren estrategia da estatuak duena, eta "gupidagabekeria judiziala"ren ordua da. Jakinen ahal dugu erantzuten eta arazoa gaintitzen... ●

JOSEBA OLALDE

Txema Matanzas
Abokatua

***"Espainiako TS delakoak
onartua du ere Garzónen
teoriaren oinarritzko
irizpideetariko bat:
ETA ez da ETA baizik eta ETA
eta bere ingurua. Entornoaren
teoria hasia da TS ere bere
ebazpenetan jasotzen"***

A L A I N I R I A R T

Hiriburuko (ia 4.000 biztanle) auzapeza da 2001eko martxoaz geroztik, Abertzaleen Batasuneko (AB) kidea eta Udalbiltzako partaidea izana. Alain Iriartek politikaren eginbidean herrigintza lehenesten du eta abertzale guztien arteko bide bat urratu beharra ikusten du.

“ABERTZALEOK IDEOLOGIKOKI SOBERA AITZINATU GARA”

Hiriburu lekune estrategikoa da garraioari dago-kionean. A63 (Baiona-Bilbo) eta A64 (Baiona-Okzitaniako Tolosa) autobideak bertatik iragan dira. Laburrean bada ere, datozen urteetan eraikiko diren azpiegituri buruzko iritzia eman digu auzapez honek: “Gaia konplexua da eta hainbat mailetan garatu beharrekoa. Erabakiak ez dira Herriko Etxeetan hartzen, hau da, udaletxeek ez ditugu hautatzen garraioa bideratzeko eraiki beharreko azpiegitura motak. Heldu diren urteetan funtsezko erabakiak hartuko dira, baina Frantzia eta Espainiako estatuak eta Europak orobat hartuko dituzte”. Alain Iriartek trenbidea lehenesten du, baina horretarako dirua behar dela, eta funtsean, dirua estatuen eskuetan dagoela erran digu. Bien bitartean, A63 autobidea zabaldua izanen dela erran digu: “Egin beharreko lana da, seguritate arazoak baitaude, baina beste autobide bat egin gabe. Oraingo autobidea zabaltzen bada ingurumena errespetatu beharko litzateke, lanak tokian tokiko Herriko Etxeekin eta elkarteekin aztertuko beharko litzateke lehenik, baina, egia erran, orain arte ez dute hori egin. Kostaldeko Herriko Etxeek prefetari helegite bat igorri diogu kari horretara. Informazioa eskatu diogu eta zabaltze obrak egiteko gure iritzia kontuan har dezaten”.

Herrigintzaz aritu gara hastapenean eta honi buruzko solasaldiaren zati handiena koadro batean paratu dugu. Jarraian, politika orokorrari buruzko elkarrizketa doa.

■ **Batasuna sortzearekin zatiketa eman**

■ “Batasunaren jarrerak ez dira egokiak Iparraldean. Abertzaleok ez dugu gobernuei begira politika egin behar, haiekin negoziatzeko gisan”.

zen ABn. Zer gogoeta egin duzu duela urtebete izandako gertaeraz?

Zatiketa hau ez da lehena izan eta ez da

□ **“Iparraldean indarkeriari buruzko auziak edota erabakiak ez ditu trabatzen gure bidea eta proiektua”**

azkena izanen. Zatiketek ez dute abertzaletasuna laguntzen, baina beharrezkoak dira jarrerak argitze-ko. Batasuna eta ABren arteko zatiketa, Iparralderako estrategian ez garelako ados eman da, ezta Hegoaldeko egoeraren azterketan ere. Zatiketak, halaber, eztabaida izan dela erran nahi du, eta egunen batez, menturaz, bilduko gara.

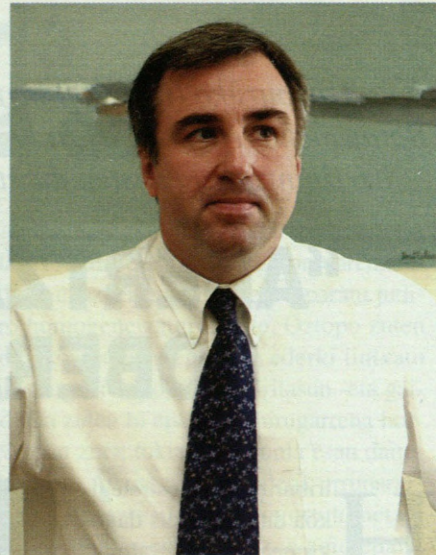
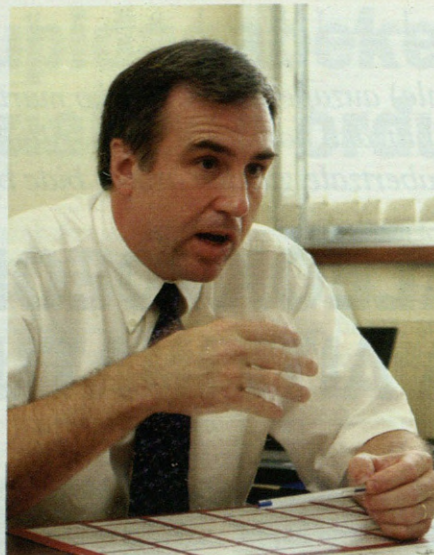
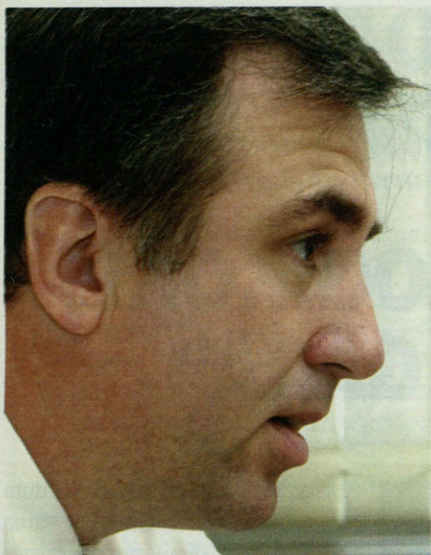
Iparraldeak aitzina egin behar badu, Batasunaren jarrerak ez dira egokiak Iparraldean. Nire ustez, abertzaleok ez dugu gobernuei begira politika egin behar, haiekin negoziatzeko gisan. Ez dut uste hori aitzinatzeko bidea denik. Alderantziz, guk herritarrengana joan behar dugu eta haiekin mintzatu. Herri Taldeen eta EMaren espiritua hori izan zen, eta ABk bide hori segitzen du orain.

■ **Batasuna legez kanpo gelditu da Hegoaldean. Zein neurrian eragin dezake Iparraldeko politikagintzan?**

Lehenbizi, Hegoaldean gertatzen ari dena biziki larritzat jotzen dut. Espainiako Gobernuak eta Justiziak egin dutena ezin onartuko da, Batasunaren legez kanporatzea ez da demokratikoa.

Maleruski, hemengo jendea ez da horretaz ohartzen, Iparraldeko euskaldunak oso urrun daude Hegoaldeko errealitatek. Hango egoerak ez du batere baldintzatzen hemengoa, muga alimalea dago bi aldean artean. Orduan, ez dut uste erabakiak hemengo politikan eragiten duenik edo ABren ibilbidea trabatzen, mementoz ez behintzat.

■ **Udalbiltzako kide izan zara. Egitasmoa ez da hasieran pentsatu bezala**

DANI BLANCO

■ "Udalbiltzak, euskaldunen, oro har, eta partikulari abertzaleen ahuleziak erakutsi zituen".

abiatu. Zer iritzia duzu garai hartako esperientziaz?

Udalbiltza esperientzia ona izan zen, hautetsi abertzale guztiak egitura batean bildu baitzituen. Iraun izan balu, menturaz, anitz gauza egin izango ziren han eta hemen, elkarrekin, baina funtsean bertan behera gelditu da. Maleruski, alderdi politiko bakoitzak bere estrategiak ditu, eta ez gara aski abilak elkarrekin aritzeko. Udalbiltzak, euskaldunen, oro har, eta partikulari abertzaleen ahuleziak erakutsi zituen, Hegoaldean bereziki. Hots, gure artean ez bagara deus eraikitzeke gauza izan, Frantziako nahiz Espainiako Estatuak ez digute deus emanen. Lehenbizi, abertzaleok elkarrekin zerbait egiteko gai garela erakutsi behar diogu gure buruari, horretarako hainbat gauza gaitunduz. Mementoz ez dakigu egiten. Badakit konplikatu dela, nik ere ez dut gakorik eskaintzen. Alta, interesgarria litzateke berriz ere abertzale guztiok beste egitura batean biltzea.

■ **Ekaineko bozen ondoren, abertzaleen boto portzentaia errepikatu da. Zein da bidea boz abertzaleen %10etik haratago joateko eta abertzaletasuna eraginkorragoa izan dadin politikan? Zer bide landu behar luke ABk, kasu?**

Lehenik, jendeek pertsonalki nahiz kolektiboki taldeen barnean kokatu behar dute beren burua, militante guztien lana biziki inportantea da. AB norabide horretan ari da eta gazteei, kasu, ahalbideak jarri behar dizkiegu.

Nire irudiko, gure politika instituzionala Herriko Etxeko bozetan eta kantonamenduetan finkatu behar dugu. Herriarengana hurbildu behar dugu herriko bozetatik

■ "Abertzaleen Batasunak Herri Taldeen eta EMAREN espiritua eta bidea atxikitzen ditu gaur egun"

abiatuz. Halaber, herritarrek guregana hurbiltzeko, lehenik haien kezka aztertu behar ditugu, gero etorriko da beste instituzioetarako bozetan lana egiteko mem-

toa. Iparraldean jendea prest egon daiteke abertzaleen bidera hurbiltzeko, baina gu ez gaude diputatu edota senatariak lortzeko lehia politikoan aritzeko gisan.

Adibidez, ongi da departamendua eskatzea, baina Hegoaldearekin harreman politikoak garatzea ere. Alabaina, hemengo herritarrek ez dira axolatzin instituzio berriak sortzeaz edo egitura berriei interesatzen. Jendeak arazoak konpontzea nahi du: lana, etxebizitza, hezkuntza, hondakinen eta ingurumenaren arazoak... Abertzaletasunak eremu horiek ere landu behar ditu, jendearekin mintzatuz nahiz beste alderdi politikoetako kideekin arazoak alderatuz ere. Konparazione, guk euskararen egoeraz dugun arrenkura agertu behar diegu, baina batez ere herritarrei. Estatuarengandik edota sostengatzen duten alderdien-gandik ez dugu deus erdietsiko.

■ **Non dago gakoa aitzina egiteko?**

Abertzaleok ideologikoki sobera aitzinatu gara Iparraldean, eta Hegoaldean, naski, baita ere. Ez dut uste hori egokia denik. Guretzat behintzat ez da egokia. Gakoa, hein batean, arazo ideologikoetan finkaturik ez gelditzea da, ez osoki bederen. Bestela beti egonen gara bozen %10-11n. Anartean, ez dugu departamendua ez eta euskararen ofizialtasuna erdietsiko ere. Usu gobernuak departamendua emanen ote duen zain gaude. Zer ematen digu? Deusik ez! Ahalbideak beste molde batez landu behar ditugu. EAJ-PNB, EA, Batasuna eta ABko hautetsiek bildu beharko genuke bide

HERRIKO ETXE ABERTZALE HANDIENAREN BURU

Hiriburun sortua 1959an. Hiriburu Maita taldearen izenean auzapeza da, abertzale batek Iparraldean kudeatu duen herririk handienaren auzapeza. Hiriburu kantonamenduko (SIVOM) sindikataren presidentea. Hogeitabost urteko militantzia politikoa du Herri Taldeak, EMA eta ABn. Auzapeza izan aurretik, hautetsia izan zen eta Udalbiltzako kidea. Herriko Etxeko eta KPNG -kudeaketa, finantza, aholkularitza- enpresako lanak uztartzen ditu.

■ Herria, kantonamendua eta BAM distritua

“Abertzaleak urrun bizi gara herritarrengandik eta hurbildu behar dugu”

Hiriburuko auzapeza hautatua izanez gero, nazionalisten tesiak gauzatzeko arriskua eta zatiketa kulturala izateko arriskua” zegoela erran zuen eskuineko Victor Saussie hautagaiak?

Oposizioak bozen kanpainan erabili zituen jukutriak izan ziren adierazpen horiek. Herriko Etxearen gidaritza galtzeko zorian ziren eta abertzale bat auzapeza izateak jendea izuaraziko zuela erran zuten. Sobera urrun joan ziren, beldurra eta arriskuaren mamuak zabaldu zituzten, baina alferrik. Hiriburutarrek gure asmoez ohartu ziren, hots, gurea zerrenda anitza zela: abertzaleak, aurrerakoiak eta funtsean solastatzeko jende irekia. Honen lekuko herriko kontseiluan ez arazorik ez zatiketarik ukan ez izana, ezta oposizioarekin arazorik ere.

■ “Hiriburuko esperientzia euskal gizarte berri baterako eredu” izan daitekeela azaldu zenuen. Zer diozu orain?

Ez dakit kanpotik so eginik nola ikusten den, guretzat esperientzia berri bat da. Abertzaleak herriko kontseiluetan egotea biziki inportantea da. Betidanik oposizioan kokatu gara, sortzaile gara, baina gero franko urrun izaten gara Herriko Etxeatatik nahiz herritarrengandik. Jendearengana hurbiltzea funtsezkoa da, gure ideiak aurkeztu eta herritarrekin gehiago solastatu behar dugu. Hiriburuz ari naizelarik, kostaldeaz ari naiz oro har. Izan ere, barnealdean ez bezala, euskaldun agertzea arraroa da

hemen. Alta, anitz jendek bere burua euskaldun sentitzen du. Euskal Herrian beren burua kausi dezaten ahalbideak eman behar dizkiegu herritarrei.

■ Jendea abertzaleen ideietara hurbiltzeko prest al dago?

Jendea prest da ene ustez, baina jendeak ez ditu gure ideiak lege dekretuz bereganatuko, ez bederen mezu politiko huts baten bidez. Abertzaleak urrun bizi gara herritarrengandik eta haiengana hurbildu behar dugu. Hiriburun saiatzen ari gara, eta kostaldeko beste herrietan ere hori egin daiteke.

■ Zertan da BAM distrituarekiko zuen harremana?

Baiona-Angelu-Biarritz (BAM) distrituak Hiriburu eta gure kantonamendua alde batera utzi zituen. Distrituan bildu nahi izan gintuzten, baina beren baldintzapean. Ez genuen onartu, bistan da. Nik begi onez ikusiko nuke Hiriburu eta Uztaritzeako kantonamenduen arteko Herrien Elkargoa, gure behar eta arazo ezberdinak aztertzen ari gara horretarako. Proiektu konplexua da, urraska landu beharrekoa. Elkarrekin ez izanik ahulak gara eta BAM distritua gutaz baliatzen da. Gure herriekiko elkartasuna agertzen dute usu, baina errealtatea besterik da, aitzitik, nahi dutena inposatzen dute. Jakina, guk ez dizkiegu gure akatsak eta ahuleziak haiei leporatu behar, guri antolatzea dagokigu-eta. Izan ere, egunen batean elkargo berean biltzeko, lehenik guk ongi antolatutak izan behar dugu gure eskualdeetan ●

komun bat elkarrekin urratzeko.

■ Batzuen ustez, ABk ez du eztabaida aski sakona landu indarkeriaren gaian, jarrera argiagoa agertu behar lukeela diote. Hori argitzea gakoa izan liteke aitzina egiteko?

Ez dut uste, ez guztiz bederen. Gure historian indarkeria erabili da eta den bezala hartu behar da. Nik abertzaletasunak Iparraldean eraman bidea nire gain hartzen dut, osoki. Orain, naski, jakin behar dugu erraiten bide hori ez dela beti

egokiena, guri dagokigu hori azaltzea.

Bortizkeria edo borroka armatua gai minberatsua da. Atentatu bat delarik herritarrek nekezago konprenitzen dituzte gure ideiak. Zenbait hautetsik ETak hartu duen bidea ez genuela ontsa ikusten erran dugu publikoki eta zenbait ekintza kondenatu ere bai. Mezu hori helaraztea inportantea da.

Zer nahi gisaz, ABk bere hautuak egin ditu, beharrezkoak, Batasunatik bereiztea, kasu. Halaber, ez ditugu borroka armatuari

buruzko eztabaida ideologikoa eta estrategikoa erabat trenkatu. Batzuek borroka armatua ez dela bidea diote, beste batzuek baliagarria izan daitekeela, beste batzuk ez dira mintzatu. ABk horrela segitu behar du, bakoitzak bere jarrerak atxikiz, eztabaida ona da beti. Edonola ere, Iparraldean indarkeriari buruzko auziak edota erabakiak ez ditu tratatzen gure bidea eta proiektua. Ez gara jendearengandik aski hurbil horrela izan dadin ●

◆ MIKEL ASURMENDI

www.kaixo.com

Euskal sindikalismoaren parte bat eraberritzeko prozesuan murgildurik dabil. Halaxe erakusten dute nekazaritzako EHNE sindikatuaren ekaineko IV. Kongresuak eta garraiolari autonomoen HIRU sindikatuaren abian jarritako prozesuak.

BARRUKO KRISIA GAINDITU ETA ALDI BERRI BATI EGIN DIO EHNE-K

ARGAZKI PRESS

■ Kongresuaren ondoren, EHNE sindikatuak abuztuan egindako agerraldia.

O raintsu egin du nekazari-abeltzainen EHNE sindikatuak IV. Kongresua, Arabako Agurain herrian. Krisialdi gogor samarra izan du azken hilabete hauetan, eta, hain zuzen, krisia gainditzen eta beste aldi bati ekiteko bidea jartzen ahalegindu da. Maite Aristegik, azkeneko idazkari nagusiak, bere burua hautagai gisa ez aurkeztuta utzi zuen kargua. Patxiku Iri-sarri nafarra bakarrik aurkeztu zen idazkari nagusi izateko, eta huraxe hautatu zuen batzarrak aurrekoa ordeztzeko. Kongresuko 182 botoetatik 119 bereganatu zituen Iri-sarrik. Zuzendaritza Batzorde berriak, berriz, 173. Berrehun bat ordezkariak parte hartu zuten, bada, EHNE sindikatuaren IV. Kongresuan, 6.790 bat afiliaturen izenean. Idazkari nagusi

berria, haren gidaritzapeko zuzendaritza berria eta antolamenduzko beste eredu bat tarteko, bere burua batzeko ahalegina egin nahi du nekazari-abeltzainen euskal sindikatuak, hau da, alde batera utzi nahi du azken boladako barruko krisia.

Bederatzi lagunek osatzen dute sindikatuak zuzendaritza: Patxi Iri-sarri idazkari nagusiak eta Hegoaldeko lurralde bakoitzeko bina ordezkariak. Lurraldeetako ordezkariak IV. Kongresuaren aurreko lanetan lortu zuten onespina, eta, horrenbestez, kontsentsuzko hautagaiak izan ziren kongresuko egunean. Ondoz ondo, hauexek dira lurraldeetako ordezkariak: Arabako Felix Ajuria eta Iñaki Fernández de Larrea, Bizkaiko Unzaluz Salterain eta Arantxa Arrien, Gipuzkoako Alberto Aldasoro eta Eneko Carrera

eta Nafarroako Fermin Iragarai eta Natxo Larrainzar.

BARRUKO BESTE ANTOLAMENDU BAT. IV. Kongresuan, barruko

beste antolamendu bat erabaki du EHNE sindikatuak. Organo konfederatuen eta dagozkien arduradunen egitekoak indartzearen alde egin du, eta, beste ezeren aurretik, EHNE bere osoan ordeztzeko eskakizuna ezarri die kargudunei. Sindikatuak jasan duen barruko krisia da, funtsean, deliberamendu horien arrazoiak. Ikusi denez, antolamenduzko ereduak zen bat ez etortzeen iturri nagusia, eta, hain zuzen ere, lurraldeetako erakundearen arteko diferentziek atzeratu zuten IV. Kongresua. Barruko negoziazio prozesu luze baten ondorioz erabaki dute azkenean

antolaketa berria. EHNEren barruko batasuna indartzeko apustua da, eta IV. Kongresuak hautatu idazkariak publikoki eman du egiteko horretan aritzeko hitza.

Aurrekoarekin batera, EHNEren izate beregaina, unitarioa eta nekazari guztien parte-hartzearen aldekoa berretsi du Kongresuak. Bestalde, zuzendaritzako organoak, sektoreak eta areak gehiago dinamizatzeko erabakia eta horretarako behar adina giza baliabide eta baliabide material izendatzeko ere hartu ditu.

Laborantzako politikaren ponentzia eztabaidatu zuten, berebat, IV. Kongresuko ordezkariak. Nekazaritza Politika Bateratuak (PAC) Europako Batasunean zer ondorio dituen aztertu zuten, eta programa hori berritzeko eskaria nagusitu zen. Ordezkarien iritziz, honako alde hauek lehenetsi beharko lituzke programak: Europako produkzioa, gizartearen eta laborarien zerbitzuko jarduna, nekazaritzako enpleguaren defentsa, prezio etekindunak eta bidezkoak eta jakien segurtasuna. Ildo berean, landaguneak garatzeko politikak indartzeko premia eta lurra zaintzeko nahiz babes sozial duina lortzeko beharra azpimarratu zituzten.

Nekazari-abeltzainen EHNE sindikatuak ondo markatu zuen bezala, gogoan izan behar dugu ezen Euskal Herrian 17.000 laborari pasatxok bakarrik kotizatzen dutela Laborantzako Gizarte Segurantzaren eta urtero %4 murrizten dela kotizatzaileen multzoa. Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan gertatzen da galera handiena: gorabehera larriak daude lurralde horietan, belaunez belauneko aldaketa ziurtatzeko.

■ Azkenaldian ugariak izan dira nekazari eta garraiolarien mobilizazioak.

Kontuak horrela, belaunaldiak uztartzen laguntzeko konpromisoa eskatu die EHNE sindikatuak administrazio autono-

agerian jartzeko balio izan du EHNE sindikatuaren IV. Kongresuak: ELB sindikatuak, hain zuzen. Erakunde horretako

Christian Arroset kidea gonbidatu izan zen kongresuan, eta, jendarean adierazi zuenaren arabera, ELB sindikatuak "bere haurride nagusiarekiko" harremanak

Patxiku Irisarri nafarrak ordeztu du Maite Aristegi EHNEko idazkari karguan. Antolamenduzko beste eredu bat hobetsi du sindikatuak, krisialdia ixteko asmotan

mikoei. Erakunde horren ustez, intzenti-boak behar dira, gazteek gurasoen lurralantzen jarrai dezaten eta hiriaren truke utz ez ditzaten.

ELB ETA EHNE-REN ARTEKO HARREMANEN SENDOTZEA.

Laborantzaren arloan Ipar Euskal Herrian ere antzeko beste sindikatu bat badela

sendotzeko ahalegina egingo du. Ildo berean, GOAG koordinakundeko Eduardo Navarro idazkari nagusiak, hots, laborantzako erakundearen Espainiako estatu-mailako koordinakundearen ordezkariak, gogoz goraipatu zuen EHNE sindikatuak. Arduradun horren aburuz, euskal sindikatuaren errebindikazioko lana eredu da gainerako sindikatuentzat.

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure @rtean

euskaraz!

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ Sintrabi gabe bada ere, HIRUK Euskal Herriko garraiolari autonomoen sindikatu bilakatu nahi du

Prozesuak aurrera jarraitzen badu, litekeena da euskal garraiolarien HIRU sindikatu irailean bertan bilakatzeko Euskal Herri osoko garraiolari autonomoen sindikatu. Nolanahi ere, litekeena da, halaber, Sintrabik, Bizkaiko garraiolari autonomoen sindikatuak, zeinek baitio sektore horretan berak duela ordezkari gehien Bizkaian, bere kabuz funtzionatzen segitzea. Horrela gertatuko balitz eta oraingo afiliazioari eutsiko balio, HIRUren ordezkari aski murrizta izango litzateke Bizkaian.

Ondoko bi alderdi hauetan funtsatzen dute Euskal Herriko sindikatu konfederatu baten beharra: munduaren globalizazioa eta merkantzien mobilitate handiagoa ekarriko duten merkatuek determinatuko duten garraioaren hazkundera. Eta, nola Euskal Herria garraio ardatz estrategiko baten barruan baitago, asmatu egin behar da egoera aprobetxatzen.

Ez da bart gaueko kontua HIRUren Euskal Herriko garraiolari autonomoen sindikatu bihurtzeko nahia, duela urte batzuk

hasi baitzen gerora hainbat eratako trabak izan dituen prozesua. Behatopak behatopa, 2000. urtearen amaieran konprometitu ziren arduradunak egitasmoa behin betikoz gauzatzera. Azken hilabete hauetan, estatutuen zirriborro bat aztertzen aritu dira, eta, oraindik ere, gaia ezbaidatzen eta proposamenak osatzen dihardute. Araban eta Gipuzkoan, joan den ekainean jo zuten ontzat estatutuen zirriborroa. Bizkaian, Ipar Euskal Herrian eta Nafarroan, aldiz, erabakirik hartu gabe zeuden garai horretan.

Estatutuen zirriborroan jaso dutenaren arabera, Euskal Herri osoko garraiolari autonomoen sindikatu bilakatuko da HIRU sindikatu, eta, izatez, "demokratikoa, parte-hartza-

lea, aurrerakoa, solidarioa eta euskaltzalea" izan nahi du. Ideologiaren edo printzipioen atalean, lan harremanetako euskal esparrua eta Euskal Herriaren autodeterminazio eskubidea ageri dira, besteak beste. Dokumentu bereko datuekin segituz, erakunde konfederatu berriak helburu hau izango du Euskal Herri osoan: "garraiolari autonomoen batasuna finkatzeko eta indartzea eta ororen artean, behingoz, behar dugun eta hain luze desiratu dugun etxea eraikitzen bukatzea".

HIRU sindikatuak Euskal Herriko garraiolari autonomoen sindikatu bilakatuz egin nahi duen aldaketa kopernikanoa bada ere, eragozpen handiak izango ditu Bizkaiko garraiolari autonomoen ordezkari bateganatzeko, zeren, egungo egunean, Sintrabi baita sektoreko sindikatu nagusia. 1991. urtean, EAEko garraiolari autonomoen hiru sindikatuak - Sintrabik, Sintragik eta Sintrabak - HIRU Federazioa abian jartzeko deliberratu zuten. Bizkaiko sindikatuak jokatu izan du uzkurren, hiru sindikatuen batasunaren kontuan. 1999an, liskar gogorrak gertatu ziren Sintrabin. Orduko

hartatik, beste zuzendaritza baten osatzea, Egasen sorrera eta Jon Mikel Abellanal lider nagusiaren kaleratzea segitu ziren. HIRU federazioak, berriz, 2002ko apirilean erabaki zuen Sintrabi kanporatzea.

Sintrabik, ordea, aurrera egiteko asmoa du. Horrela gertatzen bada, HIRU sindikatuari Bizkaiko garraio autonomoen ordezkari bateganatzeko kostatuko zaio, zeren, aldaketa handirik ezean, Sintrabik dauka sektorean afiliatu gehien. Bizkaiko sindikatu horren arabera, Bizkaian berek daukate sektoreko ordezkari, 2.000 afiliatu inguru baitituzte guztira ●

■ Sintrabik aurrera eginez gero, zaila izango da HIRUK Bizkaiko ordezkari izatea.

RUBEN PLAZA

Gonbidatu gisa, Eusko Jaurilaritzako Nekazaritzako eta Arrantzako sailburua den Gonzalo Saenz de Samaniego ere agertu zen kongresura: instituzioetako eta sektoreetako solaskideen arteko elkarrikeria defendatu zuen, betiere eraikitzea eta ahal dela inor ez baztertzea xede izanik. Kargua hartu berritan konpromisoak eta asmoak aurkeztu zituen, sailburu horrek berak erabat lehentasunezko jo zuen nekazaritzako sektore produktiboa gaitzea, zeinek, bestalde, eskakizun baititu laborarien autoestimaren sendotzea eta landa lurren defentsa. Eta, belaez belaez aldaketa sustatze

horretan, dagoeneko ari omen dira bere departamentuan "Nekazari Gazteen Plana" izeneko lantzen.

KARGUAK UTZI ZITUZTEN ARISTEGIK ETA MARAÑONEK. IV.

Kongresuko gorabeheri gagozkiela, eta bukatzeko-edo, esan dezagun Maite Aristegik batzar horretan utzi ziola idazkari nagusi izateari. Betetako karguaz ari zela, adierazi zuen "benetako unibertsitate" gertatu zitzaioela: "Laborantzako beste politika modu bat posible dela ikasi dut, hurrengo gazte belaunaldiak ustialekuei eusteko bidea emango duen beste jardun-

bide bat". Gaineratu zuenez, horretarako beharrezkoa da administrazioen bermea, baita alderdi politikoena, sindikatuena eta mugimendu soziala ere. IV. Kongresuan erabakitako egitura antolamenduzkoaren ondorioz, Aristegik berea bezalaxe, Manu Marañonek ere utzi egin du EHNEko koordinatzaile postua. Urte askotan jardun du lanean sindikatu, eta hainbatetan polemika sortu izan du bere gestioak. Idazkari nagusi ohiak eskertu egin zion kudeaketa, eta adierazi zuen denborak emango duela lankide militante horren aldeko epaia ●

◆ DANIEL UDALAITZ

"Mantxut?", "Mantxut Mantxut?" eta Freexkue" lokuzio bildumak Zazpiak Batman kolektiboaren lanaren fruitu dira. Asisko Urmeneta eta Jon Alonso aritu dira proiektuaren gidari lanetan. Gu lehenarekin, komikigile ezagunarekin aritu gara berbetan.

"GAZTEEK EZ DAKITE DE PUTA MADRE EUSKARAZ ESATEN"

MIKEL SAIZ

■ "Eskualdeka garatua dago argota, zorionez, Oztibarren esaterako".

Freexkue" liburua atera berri duzue, saileko hirugarrena dagoeneko. Nola otu zitzazuen lokuzio liburuei ekitea?

Kalean gertatzen den istorio bat, asteburuko abenturatxo bat edo txiste bat manera sinesgarri batez kontatzeko beharra sumatu genuen. Ni komikigile naizen aldetik, istorio bat kontatu behar izaten dut, baina manera sinesgarri batez kontatu behar dut, karrikako hizkera baliatuz. Espainolez, frantsesez eta ingelesez, dudarik gabe, argota arras normaldua dago. Fanzine aunitz bada espainolez, frantsesez eta ingelesez eta gainerako hizkuntza normalduetan eta mass mediek ere laguntzen dute argot horiek normaltzen, hedatzen eta ezagutarazten. Gaur egun erdarazko

"TMEO" irakurri ahal dugu, Euskal Herrian egiten baita. Denok ulertzen dugu bertan agertzen den kokainaren edo sexuaren gaineko istorio bat nahiz eta jerga edo argotez idatzia izan. Euskaraz egiten dugunok batzuetan badakigu Euskaltzaindiak zein arau ematen dituen, badakigu hiztegia erabiltzen, baina argota ez dago landua euskara nazionalaren barruan. Eskualdeka

garatua dago argota, zorionez, Ondarroan edo Oztibarren esaterako. Baina euskal egileek burututako fanzine bat Euskal Herri guztian saldu nahi badugu, zailtasunak topatzen ditugu. Gauzak hala, normaltasuna lortze aldera, zerrenda bat egitea pentsatu genuen. Hegoaldeko jendearen artean oso ongi ulertzen diogu elkar, baina *cutre* hitza erabiltzen badugu, Bidasoaren beste aldekoek ez dute ulertuko, kontrakoak pentsatzen badugu ere. Proiektura hainbat lagun bildu gara: Jon Alonso, Antton Olariaga, Kike Amonarriz... Aipatutako guztiak eta beste batzuk sortzaileak izanik, goiz edo berandu, argota normaldua ez dagoela ohartu gara.

Dialektologia mapa fosildua geratu da. Gaur egun, zorionez, euskaldunak Euskal Herri osoan barna ibiltzen gara. Gero eta zailago egiten zaigu, ordea, Hegoaldeko iparraldekoekin komunikatzea maila informalean. Maila formalean erraza da, dena araututa dago, gainera hizkuntzaren maila gorena oso aldagaitza, oso estatikoa izaten da, eta argota berriz oso aldakorra da. Guk hitzak espainoletik hartzen ditugun bezala, Iparraldekoek gauza bera egiten dute frantsesarekin. Dialektologia mapa egin behar izanez gero, muga politikoak markatzen du eta zer esanik ez argotean. "Mantxut?" egiazko problema baten aitzinean irtenbide umoretsu bat da. Guk ez dugu katixima bat egin nahi izan, fermua eta jendeak bete beharreko araua,

Euskara sailaren babeslea:

**Euskararen gose...
euskaltegian ase.**

Zatoz alfabetatzera!

hizkuntza tresna malgua dela eta nornahik nahi bezala alda dezakeela demostratu nahi izan dugu; izan ere, argota transgresioa da. Lokuzioetako batzuk euskalkietatik edo literaturatik hartu ditugu, beste batzuk hizkuntza batzuetako metaforak itzuliz sartu ditugu, eta sail handi bat asmatu egin dugu. Izan ere klasikotzat ditugunak noizbait norbaitek asmatu zituen eta beraz, guk esku-bide berbera dugu. Are gehiago, gure ardura da, inolako transzendentzia handirik gabe, ondokoei uztea guk jaso dugun argota baino egituratuago bat.

■ Nola aukeratzen dituzue lokuzioak?

Adibidez, guk oraindik ez dugu eman, baina *cutre* hitza eman nahi dugu. Hegoaldean oso zaila egiten zaigu zer den definitzea, badugu irudi bat horri lotua baina zaila egiten zaigu definitzea. Lagun bizkaitar batek pista eman zigun, haiek euren eskualdean *cutre* esateko "ugerto" esaten dute. Hori euskalki batetik ateratakoa da, argot nazionalera pasa daiteke eta euskaldun guztion artean elkar konprenitzeko balio dezake. Prozesu bera jarraitu dugu Iparraldeko "afrusa" hitzarekin, "afrusa" erabiltzen da Iparraldean *hortera* edo *kitsch* esateko eta hori *horteraren* ordeztu proposatzen dugu, denok elkar ulertzeko. Baldintzak edo betebeharrak honakoak dira: nazionala izatea, euskaldunon artean ulertu ahal izatea, ahal izanez gero belarrira ondo jotzea eta fonetikoki polita edo adierazgarria izatea. Eta saiatu gara hori umorearekin uztartzen.

■ **Liburuetatik haratago heldu da proiektua. Web gune bat duzue, hitzaldiak ematen ari zarete... Liburua sozializatzeko ahalegin bat egin duzue.** Oso harrera positiboa izan dugu, bide estu, aspergarri eta arautu guztien gainetik sormen eskubidea aldarrikatu dugulako. Gurea esperimentu diuretiko bat izan dela diogu, oso ongi pasa dugulako egiten

eta jendeak ere ondo pasa dezan saiatu gara. Guk ez dugu nahi jendeak guk proposatutakoa dagoen bezala erabiltzea, beraienak asma ditzaten baizik, beren umoreari dagozkionak, beharbada izen propioekin eta abar. Ez dugu zerrenda bat arbitrarioki egin eta hor eman. Diagnosi

arteko euskal literaturan oso gauza gutxi idatzi izan da sexuaz, esaterako. Zorionez, azken urteetan geroz eta gehiago idazten ari dira. Han-hemenka gauzak bildu ditugu eta ezagutu ditugunak eman ditugu. Hala ere, horrek ez du erran nahi gehiago ez dagoenik. Horrexegatik zabaldu dugu

web gunea, norberak erabiltzen dituenak bidal ditzan eta bilduma handiagoa egiteko. Euskalkietan dagoen aberastasuna oraindik pasatzeko dago batuara eta hori argotean ikaragarri nabaritzen da.

Hitzaldietan arras polita da Donapaleun eta Ondarroan egin-

dako bi laido bilduma erakustea. Bi hizkuntza diferente direla dirudi eta bai bata bai bestea ikaragarri onak eta jarraitzeko bide egokiak dira, baina pasatzeko daude batuara. Eta jakina, Iparraldeko eta Hegoaldeko jendearen artean bronkatzeko eskubidea aldarrikatzen dugu!

■ Beste hizkuntzetan argot biltzaileak egoten dira.

Ingelesak dira horretan ere buru. Gaur egun ingelesa planeta honetako hizkuntza normalduena denez, profesional ugari dago argota biltzen. Zuberoatik Bizkaiara alde handia badago, imajinatu zein diferente diren AEBtako edo Hegoafrikako ingelesa.

Interes handia dago horri buruz, baina interesa ez da berria aspaldikoa da. George Orwell idazleak liburu polita idatzi zuen:

"Down and Out in Paris

and London". Eskale ibili zen eta Paris eta Londresen sosik gabe nola bizi zen kontatzen du eta bertan argot protobilduma bat egin zuen. Gauza da bertan, esaterako, poliziari dagokion hitza behar lukeen lekuan izartxoak agertzen direla. Itzultzailearen oharrean dio original guztiak galdu direla eta garai hartako zentsurak ez zituela haiek pasatzen utzi. Zerrenda hura ez zuten pasatzen utzi. Frantsesez ere hiztegi oso onak daude argotaren gainean eta portuges ez ere bai.

□ "Hizkuntza tresna malgua dela eta nornahik nahi bezala alda dezakeela demostratu nahi izan dugu; izan ere, argota transgresioa da"

kezten zuen "Lingo" moduko programa bat egitea proposatu genion, argota lantzeko, baina atzera bota du. Argi dago telebistan egunero botaz gero, pertsonai batek errepikatuko balu, normalizatu egingo litzatekeela.

■ **Liburuan arrakasta izan dute sexua, droga edota mozkorraldia bezalako gaiak, askotan agertzen ez diren gaiak.**

Gazteriarri segur aski gehien interesatzen zaizkion gaiak sexua, drogak, musika.. dira eta horietan saiatu gara. Orain

■ Hainbat herritan lokuzio liburuak atera dira.

Busturialdean eta Bermeon atera dira liburuak, baina nik ez nuke esango "Man-txut?"i jarraitzen diotenik. Hizkuntza dela eta ez dela, argi gorri batzuk piztu zaizkigu honezkero eta haietako bat adierazkortasunarena da. Euskalduna arauak-eta desdramatizatzearen beharrean dago, umorearen bidez hizkuntzarekin gozatze-ko beharrean. Historikoki oso inportanteak izan dira Koldo Izagirreraren lokuzio hiztegia eta "Agirre zahararren kartzelaldi berriak" liburua, hor saiakera oso polita egiten baitu Izagirrek hizkuntzaren malgutasunaren alde eta kartzelako argotaren alde. Bitxia da, espainolak euskarari gauza asko pasatu dizkio eta euskarak espainolari hizkera polizial eta inkisitoriala pasa dio soilik: akelarretik kale borrokara, zulo eta halakoetatik pasatuz.

■ Hiru liburu hauekin ziklo bat itxiko duzue. Aurrera begira zer asmo duzue?

Aukera batzuk genituen, urtero ale bana ateratzen segitzea zen horietako bat eta ni horren aldekoa ere banaiz. Baina material horri ere irtenbide naturala eman behar zaio, eta liburuak egitearekin ez dugu gauza handirik aurreratzen. Bertze aukera bat ziklo hau itxia eta beste zer-bait egitea da. Jon Alonsok aspalditik du buruan pertsonaia batzuk asmatzea eta gidoiak egitea eta nik komikitan ematea, argota erabiliz eta hori dibulgatzeko aukera ona izan daiteke. Hirugarren aukera berriz ere telebista edo Internet bidez honi guztiari irtenbidea ematea da, baina zaila ikusten dugu ETBn hori egitea. Hiru aukera aipatu ditugu, eta orain zer gertatuko den ikusi behar.

◆ KATIXA GARATE

MIKEL SAIZ

Arturo Campion

Arturoren kaiera

OSAKIDETZAKO OPOSAKETAK

Euskal Herrian Euskaraz taldeak Osakidetza oposaketak bertan behera uzteko eskatu dio Eusko Jaurlaritzari, lanpostu berrietarako oposizioetan euskara meritua gisa soilik baloratzen duela argudiatuta. Hainbat mobilizazio egiten ari da EHE eta lan eskaintza azterketa egunetan gehiago egingo dituela iragarri du.

ELIZA ETA EUSKARAREN ARTEKO HARREMANA

Euskaltzaleen Biltzarraren mendeurrenaren betetzen dela-eta, hilaren 27an elkartuko da Hendaian Euskaltzaindia. Goizean Hiztegi Batua aztertuko du Euskararen Akademiak eta arratsaldean eliza eta euskarak izandako harremanaren inguruan gogoeta sakona egingo dute. Arratsaldeko ekitaldia irekia izango da eta besteak beste, Andres Urrutiak, Mikel Erramuspek, Jean Louis Davantek eta Piarres Xarritonek emango dituzte hitzaldiak.

ELKARTE ETA LEHENDAKARI BERRIA

Euskal Herriko Ikastolen Elkarteak egitura juridikoa aldatu du. Hemendik aurrera Seaska ere bere baitan izango da eta Euskal Herriko Ikastolen Konfederazioa izango da bere izena. Elkarte berriak, lehendakari berria izango du: Pedro Aranburu. Izan ere, 25 urtez lehendakari izandako Antonio Camposek kargua utziko du. Bost urtez lanean izan dira bost federazioak eta Euskal Herriko Ikastolen Elkarte estatutuak eztabaidatu eta finkatzen. Konfederazio berriak Zornotzan izango du egoitza.

ARGAZKI PRESS

■ Antonio Campos eta Pedro Aranburu.

EUSKARAZ IDATZITAKO ZIGILU ESKE

Euskarazko ziguiluak aldarrikatu ditu Euskal Filatelia Elkartearen Batakundeak (ESEBA). Espainiako Estatuan egiten ari diren "Zigilu aniztasuna" kanpainaren baitan kokatu beharra dago adierazpena. Azken 152 urteetan euskarazko hitzen bat zuten lau zigilu atera dira soilik, eta euskara hutsezko batere ez.

Urrea

■ Euskal selekzioaren historia, izandako jokalariek, argazkiak, estatistikak... biltzen dituen web orrialdea topatu dugu amaraunean. Euskaraz, gaztelaniaz eta ingelesez irakur daitezke www.geocities.com/euskal_selekzioa guneko edukiak. Selekzioaren alde sinatzeko aukera ere eskaintzen du.

■ Iruñeko Udalak euskararekiko errespetu gutxi du, askotan ikusi ahal izan dugunez. Joan den astean automobil bati jarritako isuna eskuratu dugu. Isunaren aurrealdeko oharra euskara eta gaztelaniaz zeuden, atzealdekoak aldiz, gaztelania hutsean. Isuna geldiarazteko argibideak ere halaxe zeuden, gaztelaraz.

Ikatz

17/09/02
18:17

Ver dorso
Zona-Aldea
00.00

Ayuntamiento de
Pamplona
EXPEDIENTE/EXPEDIENTE 2002

Urretxu eta Zumarraga

Urola bailarako Zumarraga eta Urretxu herrietan bilduko dira milaka lagun urriaren 6an. Urretxu-Zumarraga ikastola izango da protagonista, 1985ean egun berean gertatu bezala.

Lehen aldiz bi ibilbide prestatu dituzte hurbilduko direnentzat. Kilometro hauetan bi herriak ezagutzeko aukera izango dugu.

Urriaren 6an Urretxu eta Zumarragara hurbilduko diren milaka euskaltzaileek eguna ahalik eta ondoen igaro dezaten, ikastolako ikasle, irakasle eta gurasoek gogor egin dute lan urte guztian zehar. Gainerako herri-tarrek ere hartu dute parte antolaketa lanetan, eta urriaren 6an euren laguntza ezinbestekoa izango da. Hain justu, antolatzaileek talde lanaren garrantzia azpimarratu nahi izan dute, eta "Elkarren beharrean" lelopean ospatuko da Kilometroak festaren 26. edizioa. Mezu honek, hainbat gauza aurrera atera ahal izateko auzolanak duen garrantziaz ohartarazi nahi gaitu, eta orain arte bezala, bai Urretxu-Zumarraga Ikastolak berak eta bai euskalgintzak guztion partehartzearen beharra izango duela aurrerantzean ere. Era berean, Euskal Eskola eraikitzeke gure herrietako eskola eredu guztiek elkarrekin lan egitea ezinbestekoa dela adierazi nahi du.

ERRONKA TEKNOLOGIKOEI AURRE EGITEA HELBURU

Igandean lorturiko dirua erronka teknologikoei aurre egiteko erabiliko du Urretxu-Zumarraga Ikastolak, teknologia berriek eskatzen dituzten beharrei erantzun ahal izateko ezinbestekoa baitu instalazioak eta baliabideak egokitzea. Horrez gain, Kilometroak 2002 euskara normalizaziorantz daraman bidean urrats garrantzitsua izan dadin nahi dute antolatzaileek, eta baita euskaraz bizitzea posible dela aldarrikatzea ere.

URTEAN ZEHAH IZANDAKO EKITALDIAK

Urriaren 6a baino lehen, Urretxu-Zumarraga Ikastolak hainbat ekitaldi

IKASTOLA. Urretxu-Zumarraga ikastola 1966ko urrian

antolatu du. Iazko abenduan, adibidez, Kilometroak 2002ren aurkezpen ekitaldian, moda desfile berezi bat burutu zuen. Logoa eta leloaz gain, ekitaldiaren arropa ere aurkeztu zuten antolatzaileek, eta jantziak jendaurrean erakusteko pasarela bat prestatu zuten. Haren gainetik ikastolako ikasleak eta herriko kirolari eta kultur elkarteetako kideak igaro ziren, horien artean Anjel Arrospide aizkolaria eta bertso eskolako lagunak. Gainera, Gorka Igartua ikastolako ikasle ohi eta Hasi Berriak telesaileko aktorea ere bertan izan zen, programako kide gehiagok lagundurik. Aurten, besteak beste, gastronomi lehiaketa, bertso-trama, Txotx Festa, Haurren Eguna eta herriko musikariek eskainitako kantu emanaldia antolatu dira.

ANTONIO CAMPOSEK EGINIKO LANA GOGOAN

Urretxu-Zumarraga Ikastolak 22

ALBERTO ELOSEGI

Testuak: Jon Torner

Elkarrekin eta beharrean

3an sortu zen Lourdesko Ama ikastola izenarekin.

urtez Gipuzkoako Ikastolen Elkarteko lehendakaria izan den Antonio Campos omenduko du igandean. Camposek aurten utzi du bere kargua, eta 1980az geroztik Kilometroak guztietan izan arren, ez du sekula zinta moztu.

Hala, urte hauetan guztietan egin duen lanaren errekonozimendu moduan, Camposek besteei emandako aukera berari eskaini nahi izan diote antolatzaileek, eta berak inauguratuko du jardunaldia. Aldi berean, Ikastolak bere historian izan dituen lehendakari guztiak ere omenduko dituzte, eurek buruturiko lana baita ehunka lagunek eginiko esfortzuen adierazle.

LEHEN ALDIZ, BI IBILBIDE

Kilometroen historian aurreneko aldiz, euskaltzaleek bi ibilbide izango dituzte aukeran, 9,5 kilometrokoa bat eta 7 kilometrokoa bestea. Eta hau zergatik? Bada, azalpena 1985eko edizio-

an bilatu behar da. Izan ere, duela hamazazpi urteko zirkuituaren puska handiena Urretxun zegoen, eta antolatzaileek kontuan izan dute hori. Hala, Zumarraga eta Urretxuko gune garrantzitsuenak lotu nahi izan dituzte aurten, Antioko baseliza eta Santa Barbara, hain zuzen. Hala ere, 9,5 kilometro hainbat lagunentzat gehitxo direlakoan, ibilbide motxago bat ere prestatu dute. Hau, aipatu arrazoiengatik, ez da Santa Barbarara iritsiko, eta 1. gunetik zuzenean pasako da 4.era.

Ibilbidean kokaturik egongo diren bozgorailuek, bestalde, sarri eskainiko dute Kilometroak 2002ko kanta. "Elkarren beharrean" du izenburua, eta hitzak Arantxa Gabiriak eta Estitxu

Sudupek idatzi dituzte. Estitxu duela gutxi desagerturiko Uga taldeko abeslaria zen, eta Urretxu-Zumarraga Ikastolako ikasle ohia da. Hitzei ahotsa jartzeaz eta musikaz ere bera arduratu da, eta Mendaraz anaien txalaparta doinuak izan ditu lagun.

GUSTU ETA ADIN GUZTIENTZAKO EKITALDIK

Kilometroak 2002ko ibilbideak dituen zortzi gunetan Zumarraga eta Urretxura hurbilduko diren lagun guztiak asetzeko moduko egitaraua prestatu da. Haur, gazte zein helduei eskainitako hamaika ekitaldi izango da egun osoan zehar: pailazoaren emanaldiak, txotxongiloak, txiste kontalariak, bertso saioak, herri kirolak, gominga eta abar luze bat. Dena den, urtez urte gertatu ohi den bezala, lagun gehien musika kontzertuek erakarriko dituzte, giroa bero-bero jarriko duten taldeak izango baitira urriaren

6an Zumarraga-Urretxun. Besteak beste, Etzakit, Sen, Alaitz eta Maider, Hira, Fits, Bide Ertzean, Kuraia eta Tapia eta Leturiaren emanaldiez gozatu ahal izango da. Tapia eta Leturiak emango diote amaiera, hain zuzen ere, Kilometroak 2002 festari, Zumarragako Euskadi enparantzan. Ondoren urtean zehar eginiko lanaren balantzea egiteko txanda helduko zaie Urretxu-Zumarraga Ikastolako kideei, eta Lazkao San Benito Ikastola, aitzitik, orduan hasi beharko da jo eta ke lanean, berari egokitu baitzaio hurrengo urtean Gipuzkoako ikastolen aldeko festa antolatzea.

GARRAIO PUBLIKOA ERABILTZEA GOMENDATZEN DUTE

Igandean Urretxu eta Zumarragara joango diren euskaltzaleek ahal izanez gero garraio publikoa erabil dezaten gomendatzen dute antolatzaileek. Horrela, Donostia ingurutik, Tolosalde, Goieritik edo Araba eta Nafarroatik joateko Renfek jarriko dituen tren bereziak erabil daitezke, eta Urola Kosta ingurutik bertaratzeko Eusko Treneko autobusak. Autobus pribatuak, bestalde, 2. eta 3. sarreraren ondoren utziko dituzte bidaiariak eta, azkenik, autoan hurbiltzea erabakitzen dutenak 3. edo 4. sarreretatik gertu geratuko dira, Donostia, Goierri eta Nafarroatik joango direnak izan ezik. Horiek autoa bidean utzi beharko dute, eta bertan ibilbidera hurbilduko dituzten autobusak izango dituzte.

WWW.KILOMETROAK.COM

Kilometroak 2002ri buruz jakin beharrekoa www.kilometroak.com web gunean duzue eskuragarri: helburuak, ibilbidea, egitaraua, 1985eko ekitaldiaren inguruko datuak... Gunea hainbat argazkiz horniturik dago, eta besteak beste, aurtengo abestia jaisteko aukera eskaintzen du. Urretxu eta Zumarragako irudiak biltzen ditu, eta herrian euskarak duen egoera ere badu hizpide ☐

Urretxu-Zumarraga Ikastolak 1966an ireki zituen ateak, Aita Pasiotarrek eskainitako laguntzari esker. 88 haur hartu zituen lehen urtean, eta egun 800etik gora daude. 1985ean ere berari egokitu zitzaion Kilometroak festa antolatzea.

Aita Pasiotarren fruitua

Francoren diktadurak euskal kulturarekin loturiko ekimen oro debekatu zuen 1937ko gerra amaitzean eta egoerari aurre egiteko orduan, elizak babestu zituen euskaltzaleak. Urretxuar eta zumarragatarrek Aita Pasiotarren laguntza jaso zuten, eta 1947an euskal kultura suspertu zuen "Nekaldiaren Anaidia" elkarte sortu zen, gehienetan ezkutuan aritzen zena.

Urteak pasa ahala, ikastola bat sortzeko beharra ikusi zuten abertzaleek, eta horrela, 1966ko udaberrian Ikastola martxan jartzeko proiektu bat finkatu zen. ikastolak bi helburu zituen: haurrak euskaraz hezi eta, aldi berean, haur erdaldunak euskaratzea. Desioak errealitate bilaka ahal izateko, Aita Lizarraga pasiotarren buruak ikastola "Nekaldiaren Anaidia" elkartearen kultura sailaren barruan irekitzea onetsi zuen, eta gainera erlijiosoen Urretxuko Pagoeta auzoan zituzten egoitzak ikastolari utzi zizkieten.

1966ko urriaren 3an ireki zituen ateak Lourdesko Ama Ikastolak, geroa Urretxu-Zumarraga Ikastola izango zenak, eta 3 eta 6 urte bitarteko 88 haurrekin eman zituen lehen urratsak. Heziketa euskaraz egiteko testu eta metodologiak oso urriak zirenez gero, ikastolako irakasleek beraiek sortu behar zituzten.

Urteek aurrera egin zuten, eta Lourdesko Ama Ikastolako arduradunek ikastola irakaskuntza ertainera zabaltzeko behar zela ikusi zuten, 8. mailara arte egiten zuten lana jarraipenik gabe geratzen baitzen, inguruan ez zegoelako batxilergoa euskaraz eskaintzen zuten ikastetxerik. Hala, 1981. urtean Garaialde Lizeoak bere lehen pausoak eman zituen.

KILOMETROAK 1985

Urretxu-Zumarraga ikastolak Legazpiko Haztegi Ikastolarekin batera antolatu zuen 1985eko ekitaldia. Orduan ere urriaren 6an ospatu zen, eta data hori heldu baino lehen eta egun horretan bertan 1.500 lagun inguru aritu ziren lanean. Edizio hartako ibilbideak sei kilometro zituen, eta eguraldi zoragarria lagun, 50.000 euskaltzalek eman zioten itzulua. Orotara 210.354 euro baino gehiago jaso ziren, eta horietatik 96.161 euro geratu ziren etekin garbi moduan. Ordurarte Kilometroetan bildutako dirua herriko ikastolen beharrei erantzuteko erabiltzen bazen ere, 1985ean jatorriz erdaldunak ziren haurrek ikasketak euskaraz egin ahal izateko plangintza prestatzera bideratu ziren irabaziak. Horrela, Haztegi Ikastolak eta Urretxu-Zumarraga Ikastolak proiektu bana jarri zuten abian. Bigarren honek federazioaren eskolaurreko "Haurtxoa" proiektua egokitu zuen hasiera zikloan jarraipena izan zezan, eta irakasle batzuk liberatu ostean, 90eko hamarkada hasieran argitaratu ziren "Otso-ko" hizkuntza eta ariketa liburuak prestatu zituzten.

IKASTOLA GAUR EGUN

1992an Aitor Zubizarreta eskoriatzarrak hartu zuen Ikastolako zuzendari kargua, eta oraindik berak jarraitzen du. 1993an Ikastolako Batzar Nagusiak sare kontzertatuan jarraitzea erabaki zuen eta bi urte geroago Kooperatiba Integrala bilakatu zen. Gaur egun hiru lerroko ikastola da eta 846 ikasle ditu: Haur Hezkuntzan 198, Lehen Hezkuntzan 328, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan 237 eta Batxilergoan 83. Bestalde, 600 bat familia batzen ditu, eta 75 lagunek egiten dute bertan lan. Urretxu-Zumarraga Ikastolako lehendakaria Maria Luisa Mujika da egun ☐

Nekaldiaren Anaidiko gazteek euskararen aldeko lan itzela egin zuten Urretxu-Zumarragan.

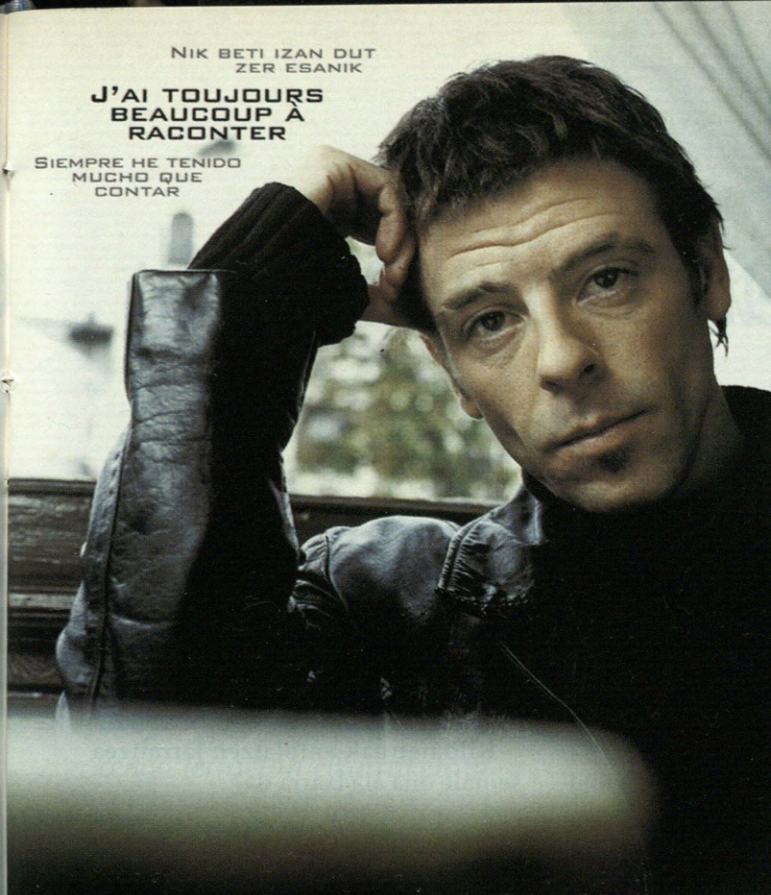

Joxe Migel Barandiaran. 1985eko Kilometroak ekitaldian izan zen.

NIK BETI IZAN DUT
ZER ESANIK

J'AI TOUJOURS
BEAUCOUP A
RACONTER

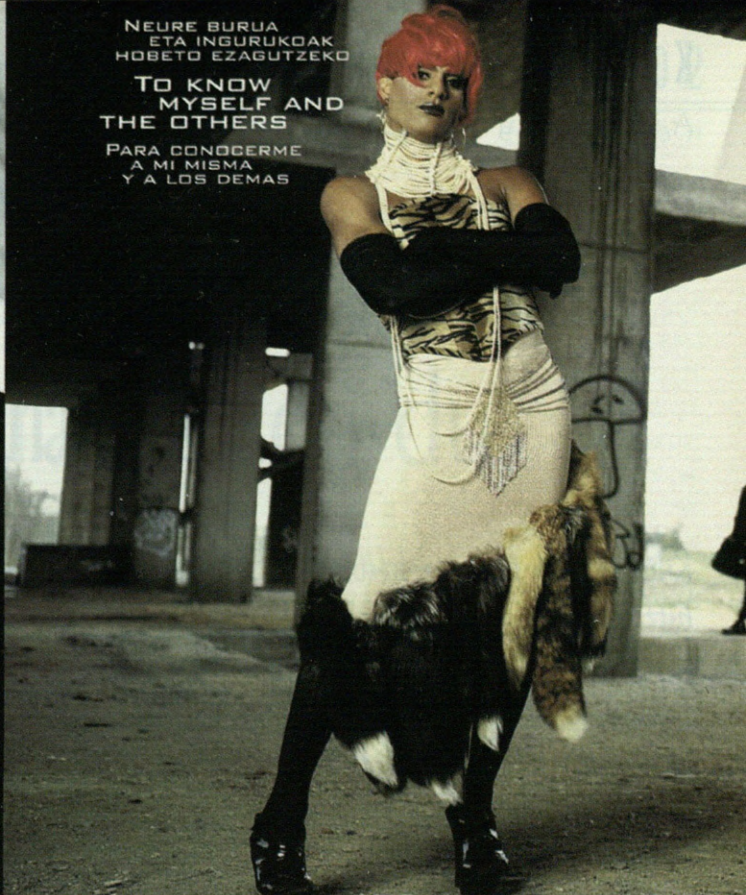
SIEMPRE HE TENIDO
MUCHO QUE
CONTAR

NEURE BURUA
ETA INGURUKOAK
HOBETO EZAGUTZEKO

TO KNOW
MYSELF AND
THE OTHERS

PARA CONOCERME
A MI MISMA
Y A LOS DEMAS

HITZ EGINEZ,
NIRE BIZITZA
MARGOTUKO DIZUT

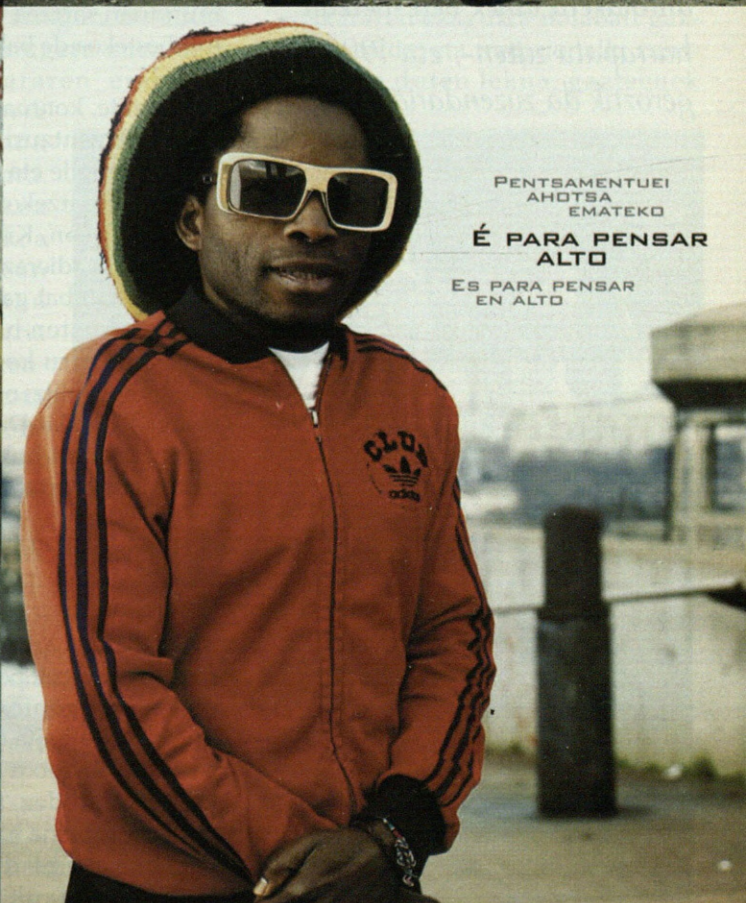
HABLANDO
PUEDO PINTARTE
MI VIDA

PENTSAMENTUEI
AHOTSA
EMATEKO

É PARA PENSAR
ALTO

ES PARA PENSAR
EN ALTO

2001 HIZKUNTZEN URTE EUROPARRA. ESANAK ESAN, EUSKARA
2001 AÑO EUROPEO DE LAS LENGUAS. DIGAS LO QUE DIGAS, EUSKARA

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

HADE

"Ikastola basamortu bilakatzerik ez dut nahi"

Kilometroak festaren helburuez hitz egin diezagun, Aitor Zubizarreta Urretxu-Zumarraga Ikastolako zuzendariarengana jo dugu. Eskoriatzarrak hamazazpi urte daramatza bertan lanean -1985eko ekitaldiaren antolaketa lanek bete-betean harrapatu zuten-, eta 1992az geroztik da zuzendaria.

AITOR ZUBIZARRETA. Urretxu-Zumarraga ikastolako zuzendaria.

Urriaren 6an, 1985ean antolatatu zenuten Kilometroak. Zergatik antolatatu du berriro Gipuzkoako ikastolen aldeko festa Urretxu-Zumarraga ikastolak?

1985ean antolatatu zenean ikastolaren erronka nagusia euskalduntzearena zen, eta horretarako dirua behar genuen. Egun, teknologia berrien munduan sartzea da gure xedea, eta ezinbestekoa da babes ekonomikoa.

Bestalde, kontuan izan behar dugu ikastolak zentzurik duela baldin eta guraso, langile eta ikasleek proiektua aurrera ateratzeko bat egiten badute. Neurri batean, Kilometroak antolatzeari horren adierazgarri da, auzolanari esker hainbat gauza egitea posible dela erakusten baitu. Norberaren ekarpena diru kopuru bat ematera mugatuko balitz, osagai soziala galdu egingo litzateke. Dauzkagun beharrak kontuan izan behar ditugu, baina baita horiek lortzeko moduak ere.

Horregatik "Elkarren beharrean" leloa?

Bai. Batetik, globalizazioaren ideia-
ren aurrean, guk pertsona bakoitzaren nortasun propioa defendatu nahi dugu, baina baita besteekiko elkartasuna ere. Urretxu eta Zumarragaren kasuan adibidez, bakoitzak du bere nortasuna, baina hainbat gauza aurrera eramateko gai dira elkarlanean aritzeko. Urretxuk ez du zentzurik Zumarragarik gabe, eta alderantziz.

Bestalde, bere garaian guraso, irakasle eta ikasle guztien laguntza izan zuelako heldu da ikastola orain dena izatera; auzolana izan duelako oinarri.

Elkartu beharra daukagu, eta are gehiago egun bizi dugun egoera politikoa kontuan izanik. Bakoitza bere aldetik joateak Euskal Herriari ez dio mesederik egiten.

Kilometroak antolatzen jarraitzea seinale ona ala txarra da?

Ez dut baloratzen ona ala txarra den. Kilometroak eta ikastolen aldeko gainerako festak oso txertatuta daude. Hainbat gauza aldarrikatzeko guneak izateaz gain, festa horiek elkar ikusi eta eguna jai giroan igarotzeko aukera paregabea eskaintzen dute. Euskaltzaleok horrelako mementoak behar ditugu. Helburu ekonomikoa hor dago, baina baita helburu sozial hori ere. Noski oraindik gauza asko daudela egiteko, eta Kilometroak festak lanean jarraitzea beharrezkoa dela jabetzeko balio du.

Kilometroak egunerako eta aurrera begira zer itxaropen duzu?

Kilometroak antolatzeak Ikastolako guztiok elkarlanean aritzea eskatu du, eta egunean bertan dena ongi atera dadin ezinbestekoa izango da gainerako bizilagunen nahiz beste herrietako jendearen laguntza. Urriaren 6an lagun horiek guztiak lanean gustura aritzea da nire desioa, eta hurrengo edizioetan ere lan egiteko prest egongo den jendea irtetea. Bestalde, ikastolak bizirik iraun behar du, eta talde lanak aurrerantzean ere jarraipena izatea gustatuko litzaidake. Ikastola bere ibilbidean basamortu bilakatzerik ez dut nahi, elkarlana ardatz izatea bai. Nik uste dut urtean zehar lan egin duten horiek esperientzia baloratu eta etorkizunean ere bide horri jarraitzeak merezi duela ohartuko direla ☐

Erdiak badaki, laurdenak erabiltzen du

*Azken urteetan euskararen ego-
erak Urretxu eta Zumarragan
hobera egin duen arren, orain-
dik badira hutsuneak. Ondo-
rango lerroetan elkarrizketatu
ditugun lagunek instituzioek lan
gehiago egin beharko luketela
esan digute, baina herritarren
esku omen dago gauzak alda-
tzea.*

SEI (Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen) kultur elkarteak 2001eko azaroan egindako Kale Erabileraren Neurketan jasotakoaren arabera, Urretxu-Zumarragan euskararen kale erabilera %22,7koa da. Hots, 100 lagunetik ia 23k euskara erabili ohi du kanean. Datu hau EKBk 1993 eta 1997an egindako Kale Neurketekin alderatzen badugu, bi herriotako erdigunean -EKBk zona horretara mugatu zuen bere ikerketa- euskararen erabilera azken urteetan bere horretan mantendu dela ohartuko gara. 1993an %17,2koa zen, 97an %26,3koa eta 2001ean %26,2koa. SEIren arabera, kezkarria da azken lau urteotan erabilerak gora ez egin izana, kontuan izan behar baita 1996an euskararen ezagutza maila %45,1ekoa zela, eta azken errol-dako daturik oraindik kaleratu ez den arren, 97tik hona ziurrenik gora egingo zuela. Beraz, proportzioan erabilera baxuagoa da orain-ago 97koa baino.

Dena den, bada itxaropenerako tarterik. Izan ere, helduen eta adinekoen artean euskararen erabilera herriko batez bestekoaren azpitik dagoen arren, gazteen eta haurren kasuan ehuneko horren gainetik dago. Gazteei dagokienez, erabilera %29,2koa da, eta hurrei dagokie-
nez, %41,8koa.

Ezagutzaren kasuan, gainera, emaitzak gero eta baikorrak dira. Euskaldunen kopurua adibidez %41,4tik (1991. urtean) %45,1era pasa da (1996an), eta erdaldunena %42,8tik %37,8ra. Adinari begiratu, bestalde, datuak ere nahiko onak dira. Haurren %76ak ezagutzen zuen euskara 1996an, eta gazteen %60ak. SEIk kaleraturiko txostenean irakur daitekeenez, "euskararen ezagutza nolabait gartzetzen ari da, eta tradizionalki zaharrek bete duten lekua, gazteenek

EUSKARA. Urretxu-Zumarragako errealitatea gero eta euskaldunago izateko bidean da

hartu dute orain. Hori, makina bat urtetan irakaskuntzaren arloan eginiko lanari esker lortu ahal izan da". Txostenean bertan, zera gaineratzen da: "Joera hau datozen urteetan mantenduz gero, Urretxu-Zumarragako errealitatea gero eta euskaldunago izateko bidean da. Azpimarratzekoa da, gaur egun herri askotan gazteen erabilera batez bestekoaren azpitik dagoela eta ezagutzan aurrera eginagatik, gazteen artean gaztelaniaz egiteko joera nabarmena dela.

Jasotako datuen arabera, hau ez da gertatzen Urretxu-Zumarragan. Herriko hizkuntza bilakaerak oraingo norabidean jarrai dezan funtsezkoa izango da datozen urteetan gazteen erabilera ohiturek egungo joerari jarraitzea".

EZ DIRA HAIN DATU BAIKORRAK

Urretxu eta Zumarragan euskarak bizi duen egoeraz hitz egin diezagun, Sebas Iturrioz urretxuarra elkarrizketatu dugu. Zintzo-Mintzo Euskaltzaleen Elkarteko lehendakariordea da, eta lehenik eta behin elkartearen beraren sorrerari buruz berba egin diezagun

GAZTEAK ETA HAURRAK. Euskararen erabilera herriko batez bestekoaren gainetik dago.

eskatu diogu. Iturriozek azaldu digunez, 80ko hamarkada amaieran eta 90eko hasieran euskararen inguruko hainbat mugimendu sortu

sate Euskaldun Dezagun (AED), eta baita geroago jaio ziren Jardun eta Ttipi-Ttapa ere. Horiek izan dira gure eredu", diosku Iturriozek.

ALBERTO ELOSEGI

Asier Zaldua, "Otamotz" aldizkariko arduraduna "Guztion esku dago euskarak aurrera egitea"

Asier Zaldua zumarragatarra Zintzo-Mintzo Euskaltzaleen Elkartek argitaratzen duen "Otamotz" herri aldizkariko arduraduna da. Duela hamar urte jaio zen "Otamotz", eta 1994an hilabetekari iza-tera pasa zen. Zalduak 1995az geroztik egiten du lan bertan.

Zenbat lagunengana heltzen da aldizkaria?

"Otamotz" 2.000 harpidedunek jasotzen dute euren etxeetan, horietatik 1.500 inguruk doan. 300 lagun Zintzo-Mintzo elkarteko bazkide dira eta beste 200ek urtean borondatezko kuota bat ordaintzen dute.

Eta zer eskaintzen die "Otamotz"ek 2.000 lagun horiei?

Era labur eta sinple batean esateko, herriko berriak euskaraz irakurtzeko aukera. Hemen ez dago euskarazko prentsa erosteko ohiturarik, eta "Otamotz"ek neurri batean behintzat hutsune hori bete du. Guk ez dugu helburu

erraldoirik, baina bertan lanean gabiltzanontzat balio handia du Urretxu-Zumarragan euskarazko hedabide bat izateak. Garrantzitsua da 2.000 lagun horien etxeetan euskarazko prentsa irakurtzea. Urrats txiki hori ematea guretzat gauza handia da. Gainera, esan beharra daukat nire ustez "Otamotz"ek eta orokorrean herri-aldizkariak gauza garrantzitsu bat lortu dutela: merkatu bat egin dute, eta herri mailan ez daukate erdarazko agerkerien konpetentziarik.

Nola ikusten duzu euskararen egoera herrian?

Nire ustez apurka-apurka hoberantz doa. Klean lehen baino gehiago entzuten da euskara, batez ere gazte koadrilen artean. Hor, garrantzi handia du ikastolak egindako lanak. Hutsuneak, hala ere, oraindik badaude, noski. Baina horiek ezin dituzte soilik instituzioek konpondu; euskara erabiltzea bakoitzaren esku dago. Udaletxeek gehiago egin dezaketela? Ziurrenik bai, baina guztion ardura da euskarak aurrera egitea ☐

ALBERTO ELOSEGI

Zumarraga-Urretxuko bertso eskola

Bertso eskolak eginiko lan handiari esker, bertsolaritzak bultzada garrantzitsua jaso du azken urteotan Urretxu eta Zumarragan. Antolatzen dituen saioak dira lan horren isla, eta ikasle kopuruak gauzak hobera doazela erakusten du. Egun 40 bat lagun biltzen ditu, hogeita bost umeen mailan eta hamabost helduenean, tartean bat-batean aritzen diren lauak. Bertsoak eta euskarak duten harreman berezia kontuan izanik, Gorka Ojanguen bertso eskolako irakasle eta bertsolari urretxuarrarekin izan gara.

Ojanguenen hitzetan, euskararen egoera "nahiko txarra da" bi herrietan. Esan digunez, gazteek euskara ezagutzen dute, baina askok kalean ez dute erabiltzen. Hala ere, dioe-

nez, "errealitatea hori izanik ere, guk gainetik egon behar dugu, eta gauzak aldatzen saiatu behar gara. Bertsoaren egoera adibidez nahiko apala da, baina urtean zehar hainbat ekimen antolatzen dugu jendea erakarri eta bertsoari bultzada bat emateko. Argi dago bakoitzak ahal duena egin behar duela egoerari aurre egiteko". Bestalde, bere hitzetan, bi Udalen jarrera "lotsagarria" da. "Kultur elkarteekin duten harreman bakarra diru-laguntzak ematera mugatzen da, eta, gainera, guztiek ez dituzte jasotzen. Udaletxeek euskara bultzatu beharko lukete, eta esparru horretan lanean dihardugun taldeekin harremanak izan, baina ez da horrela. Horregatik diot errealitatearen gainetik egon behar dugula, eta bakoitzak bere esku dagoena egin behar duela egoerak hobera egin dezan" □

40 BERTSOLARI. Bertso-eskolak eginiko lanari esker, bertsolaritzak bultzada handia izan du Urretxun eta Zumarragan.

Hasiera batean 40 bat lagunek osatzen zuten Zintzo-Mintzo, eta taldeak egun duen helburu bera zuen orduan, euskararen normalizazioa aurrera egitea, alegia. 1994an egindako batzarrean, helburuak eta ikusten zituen hutsuneak finkatu zituen elkarteak, gerora begira bere lana nondik bideratu jakiteko. AED eta gainerakoekin alderatuta, Zintzo-Mintzok ez omen zuen ezer, ez herri-aldizkaririk, ez Udalekin hainbat proiektu martxan jartzea ahalbidetu zezakeen bitartekaririk... Iturrioren aburuz, "Urretxu eta Zumarragan gauzak oso mantso egin dira, eta Udaletan sentsibiltate eza nabari da aurrerapausoak emateko orduan".

Apurka-apurka, euskara elkarteak, egindako lana medio, bere lehen fruituak jaso zituen, eta Zumarragako eta Urretxuko Udale-

kin proiektu konkretuak aurrera ateratzeko hainbat hitzarmen sinatu zituen. Hitzarmen horien atal bat Gazte Txokoari dagokiona da. Zintzo-Mintzo Euskaltzaleen Elkarteak 12 eta 16 urte bitarteko gazteen bilgune bilakatu nahi duen txoko bat jarriko du Urretxun duen lokalean. Asteburuetara begira dagoen proiektua da, asteen zehar gazteek aisialdia beteta baitute.

Aisialdiarena da, hain zuzen ere, Iturrioren hitzetan, euskarak Urretxu eta Zumarragan duen egoeraz hitz egitean kontuan hartu beharreko puntu garrantzitsuenetariko bat. Dioenez, ezagutzaren datuei so eginenez, ezaugarri beretsuak dituzten herriei alderatuz egoera ez da txarra, baina erabilerari dagokionez "kaxkar samarra" da. Bere ustez, "argi dago jende gero eta gehiagok dakiela euskaraz, baina aisialdira bideraturik

dauden eskolaz kanpoko ekintza gehienetan erdara da nagusi. Kirolean adibidez, entrenatzaile erdaldun bat izanez gero jokalaririk guztiak erdaraz aritzen dira, eta berdin musika ikasten ari direnek andereño erdaldun bat baldin badaukate".

Egoera hori izanik, Zintzo-Mintzok egin beharko lukeena Udaletako Euskara Biziberritzeko Plana bultzatzea dela esan digu elkartearen lehendakariordeak. "Lau urteko plan bat egin eta alderdi politikoak eta bi udalak aurrerapausoak ematea bultzatu behar ditugu. Dena den, badakigu hori zaila dela, politika kontuak sartzen baidira jokoan. Eta denok ezagutzen dugu elkar...". Sebas Iturriorek Kilometroak festarengan ditu jarrita esperantzak: "Ea lanean aritu garenak proiektu batekin identifikatuak sentitzen garen eta indarrak batu eta gauzak aldatzen hasterik badaukagun" □

Antiguatik Santa Barbarara

Urretxu eta Zumarraga Gipuzkoa barnealdean daude, Urola ibaia ardatz duen izen bereko bailaran. Urolak berak marrazten du bi herrien arteko muga, eta haren alde batean zein bestean bisitariaren arreta bereganatuko duten leku interesgarri ugari daude.

Urola ibaia Aizkorri mendizerraren iparraldeko maldetan jaiotzen da, Legazpiko udalerrian, eta Zumaian itsasoratzen da. Bere ur emariak Legazpi atzean utzi ostean Urretxu eta Zumarraga bustitzen ditu, horiek igarotzean Azkoiti-ranzko bidea hartuz. Urolak banatzen ditu Kilometroak festa jasoko duten bi herriak. Alde batera Zumarraga eta bestera Urretxu. Dena den, euren arteko lokarri ere bada. Hala, bakoi-tzak nortasun propioa duen arren, herri biak bakar batean bilakatzen dira sarri, Kilometroak festaren anto-laketa lanek erakusten duten bezala. Aurtengo ibilbideak muga hori bi bider zeharkatuko du, nahiz eta euskaltzale asko ziurrenik ohartu ere egingo ez den. Zirkuituak, bestalde, Urretxu eta Zumarragako leku interesgarrienak bisitatuko ditu, eta paisaje zoragarriaz gozatzeko aukera emango die hara bertaratzen direnei. Begien gozagarri diren aldetik, eta ibilbidea kontuan izanik, Zumarraga-ko Antiguako basilizaren inguruak eta Urretxuko Santa Barbara atsedeen-lekua dira gune garrantzitsuenak.

ANTIGUAKO BASELIZA ETA ZUMARRAGAKO EZPATA DANTZA

Zumarragako Andre Mariaren eliza edo Antiguako basiliza euskal erromanikoaren altxor ederrenetariko bat da. Hiru Tenpluen Ibilbidearen ardatz da, Loiolako San Inazioaren Santutegia eta Arantzazuko Andre Mariaren Santutegiarekin batera, eta "euskal ermiten katedrala" bezala da ezaguna. 1576. urtera arte izan zen Zumarragako lehen parroikia, egun herriaren erdian dagoen Andre Maria Jasokundearen parroki eliza eraiki zen arte, hain zuzen ere.

Antiguako basiliza Beloki mendia-ren maldetan dago, eta Zumarraga eta Urretxuren ikuspegi ederraz gain, Aizkorri eta Txindoki ere ikus daitezke handik. Gainera, Antiguaren parean, ibilbidearen beste muturrean, Irimo mendia eta Santa Barbara daude, bi udalerriek osatzen duten paisajeari halako oreka berezi bat emanez. Antiguako basilizak eta paisajeak berak erakarrita, Euskal Herri-ko txoko guztietatik eta gure mugen kanpotik etorritako ehunka lagunek

ALBERTO ELOSEGI

JOXE MARI IPARRAGIRRE.
Koblakari handia.

ALBERTO ELOSEGI

ZUMARRAGA. Antiguako basilizatik ikusten da herria atzean Irimo duela.

BIZI

KILOMETROAK EUSKARAREN FESTA!

BAITA ●

ZATOZ ^{ETA} GOZA EZAZU
IKASTOLEN ^{ALDEKO}
EGUN ^{HANDIAZ}

Donostiako Udala
Ayuntamiento de San Sebastián

elkarren
beharrea
urteku-zumarraga

EZPATA DANTZA. Uztailaren 2an dantzaten da ezpata dantza Antiguako ermitan. Eskuinean basiliza kanpotik hartuta.

ALBERTO ELOSEGI

bisitatzen du leku hau urte guztian zehar. Dena den, egun bat azpimarra-tu behar bada, hori uztailaren 2a da, Santa Isabel eguna, alegia. Zumarragako jaietako egun garrantzitsuena da, eta Antiguako basiliza da ezbairik gabe protagonista nagusia. Herritar guztientzat urteko egun ederrena da, eta ermita bera eta bere inguruak jendez gainezka egon ohi dira goizean goizetik iluntze aldera arte. Orduan ikus daiteke herrian mirespen handie-na sortzen duen ikuskizuna: Zumarragako ezpata dantza.

Zumarragako ezpata dantza bi bider dantzaten dute urtean zehar Irrintzi taldeko kideek, uztailaren 2an Antiguako basilizan eta abuztuaren 15ean Andre Maria Jasokundearen parrokan. Bere jatorria ezezaguna izateak eta gaur egun eliza barruan dantzaten den bakarra izateak altxor etnografiko garrantzitsu bilakatu du Zumarragako Ama Birjinaren ohorez dantzaten den obra hau. Orotara hamabi lagunek osatzen dute taldea, lau kapitainek eta "soka" osatzen duten zortzik. Aurrenik, kapitainek ezpata dantza dantzaten dute baseliza barruan, eta ondoren kide guztiek aureskua eskaintzen dute kanpoaldean.

Aurten, Gipuzkoako ikastolen aldeko festarekin bat eginez, Irrintzi-ko kideek igande honetan ere eskaini-ko dute ezpata dantza, ezezagun duenarentzat lehen aldiz ikusteko aukera paregabea emanez. Antiguako egongo da 6. gunea, eta Kilometroak jaiaren antolatzaileek, uztailaren 2ko giroa bisitariei hurbildu asmoz, egun seinatu horretan osagai garrantzitsu-izana ohi den beste zerbait ere prestatu dute: "Jaitsiera". Santa Isabel egunean, iluntze partean, Antiguako bilduriko lagun guztiak, dantzariak barne, txistu eta trikitiaren doinu-ean jaisten dira herrira, erromeri giro alaian, festarekin bertan jarraitzeko. Hala, urriaren 6an, 6. gune-ko egitarauari amaiera emanez, han dauden euskaltzaleak giro ederrean

abiatuko dira Euskadi enparantzarantz.

MIGEL LOPEZ DE LEGAZPI

Euskadi enparantzan eta Lizeoaren inguruan dago kokaturik 8. gunea, eta bertan itxiko da Kilometroak festako egitaraua, Tapia eta Leturiak eskaini-ko duten kontzertuarekin. Emanaldia jendetzaren gainetik altxatuko den ikusle berezi batek jarraituko du, agian zumarragatar ezagunena den Miguel Lopez de Legazpi. Enparantzaren erdian, Udaletxeari begira, Filipinar Uharteak kolonizatu zituenaren estatua bat dago, 1897an inauguratua eta bere garai oparoenen erakusgarri dena. Zehatz jakiterik ez dagoen arren, jakin badakigu 1500 eta 1505 urte bitartean jaio zela Lopez de Legazpi. 1526an Zumarragako zinegotzi izan zen, eta Manilan, Filipineta-ko hiriburuan, hil zen 1572an. Euskadi enparantzatik kilo-metro batera, Renfe-ko tren geltokiaren alboan, Migel Lopez de Legazpiren jaiotetxea dago. Dorretxea XIII. mendean eraiki zen, eta hasiera batean defentsarako altxatu zuten arren, gerora jauregi eta nekazaritza etxe bilakatu zen. Historiari zehar hainbat

SANTA BARBARA. Irimo mendiaren magalean dago.

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

HARRIEI SO. Euskadi enparantzaren inguruan dago kokaturik 8. gunea. Eskuinean Ipeñarrietarren 1605eko jauregia.

berriztatze lan izan ditu, eta gaur egun kultur ekitaldiak antolatzen dira bertan.

IPENÄRRIETA JAUREGIA

Urretxun, Antiguarekin parez-pare eta Irimo mendiaren magalean, Santa Barbara dago. Aipatu bezala, ibilbide luzea soilik helduko da bertara. Han dago 3. gunea, eta apur bat beherago dagoen 4. gunearekin batera musika eskaintza zabalena biltzen du, bi gune horietan arituko baitira, besteak beste, Etzakit, Sen, Alaitz eta Maider, Hira eta Kuraia.

Santa Barbara atsedeenlekura igoko diren lagunek bertako ermitaz gain Cristobal Ipeñarrietaren aginduz 1605ean eraikia izan zen herreriari estiloko Ipeñarrietarren jauregia ikusi ahal izango dute. 1556an jaio zen, Urretxun, baina bere bizitza batez ere Gortean eman zuen. Erregaren kontulari nagusi izatera heldu zen, eta Calatravako ordenako zaldun izendatu zuten. Miguel Lopez de Legazpik bezala, Ipeñarrietak ere udal karguak izan zituen, eta urte batzuetan Urretxuko alkate izan zen. 1612an hil zen.

Santa Barbaran eta 4. gunean bilduko diren euskaltzaleak ere erromeri giroan jaitsiko dira Urretxura Kuraia taldearen kontzertua amaitzean. Izan ere, Urretxun ere bada ohitura urtean behin Santa Barbaratik "Jaitsiera" egiteko. San Juan egunean

izan ohi da, ekainaren 24an. Kasu honetan, jaiak gozatzeko ari diren herritar guztiak Gernikako Arbola plazarantz abiatzen dira txistulari eta trikitilariak beherezko bideari ekiten.

JOXE MARI IPARRAGIRRE ETA "GERNIKAKO ARBOLA"

Urretxuko seme ezagunena Joxe Mari Iparragirre koblakari handia da. Alzola etxean jaio zen 1820an, gaur egun bere izena daraman kaleko 8. zenbakian, oroitarri batek gogorarazten duen bezala. Oso gaztea zela Madrilera joan zen bere gurasoekin, eta hantxe zegoela, egun batean ama agurtu -eskolara zihoala esan zion- eta etxera itzuli zen, karlisten lerroetan boluntario sartuz. Bergarako besarkadaren ostean Londresen egon zen atzerriturik, baina urte batzuk igarota berriro Euskal Herrian zen. Gero Madrilera joan zen ama bisitatzerako, eta han abestu zuen lehen aldiz, 1853an, bere obra ezagunena: "Gernikako arbola". Ondoren, atzera Euskal Herrira itzuli eta Bilbora eginiko bidaia batean abesti bera kantatu zuen. Batzuen ustez, ordea, kanta probokatzailea zen, eta patuak Iparragirre Tolosako kartzelara bidali zuen. Orduan konposatu zuen, ama gogoan, "Nire amak baleki" abestia. Gero berriro erbesteratu zuten eta 1877an, Baionan zegoela, "Ara nun diran" bere obra zoragarrienetako bat egin zuen. 1881ean hil zen Zumarraga eta

Ormaiztegi artean dagoen Ezkioko Zozabarrok bant. Iparragirreraren abestiek ordea bizirik diraute oraindik, eta "Gernikako arbola" Urretxuko ereserki bilakatu da.

Koblakari urretxuarraren omenez bere estatua bat jarri zuten 1890ean Iparragirre plazan. Plaza horretan bertan dago Ipeñarrieta-Corral jauregia, XVII. urteko eraikina, Cristobal Ipeñarrietaren aginduz eraikia, egun udaletxea dena. Gainera, koblakariaren estatuaren atzealdean hiribilduan dagoen eraikuntza zaharrena dago, Tours-eko San Martin eliza.

GERNIKAKO ARBOLA ETA AREIZAGA-KALEBARREN PLAZAK

Aipatu lekuez gain, bada Kilometroak 2002 honetan jende ugari erakarriko duen beste gunea bat, 5.a, alegia. Urretxuko Gernikako Arbola eta Urretxu eta Zumarraga batzen dituen Areizaga-Kalebarren plazetan dago kokaturik, eta bi herrien erdigunean egotean, egun osoan zehar jendez lepo izango da. Urretxuko Iparragirre plazaren eta Zumarragako Euskadi enparantzaren artean dago aipatu gunea, eta bere azpitik Urola ibaia pasatzen da. Garai batean Urola trenak ere zeharkatzen zuen Areizaga-Kalebarren plaza, eta egun bere omenezko eskultura bat aurki dezakegu bertan □

Jose txo Lizartza

“Oraindik baditut etsaiak, pilotalekuak berdez pintatzera behartzeagatik”

P E R F I L A

Ikusleen tokian jarrita komentatzen dizkigu partidak Josetxok, natural-natural. Asteburuko bazkalondo luzean, kasik etxeko bat gehiago bihurtzen da. Bi pareten artetik zenbat esakera kurioso eta metafora atera litezkeen entzutea gozamina da, eta nabari du mikrofonoari beldurrik ez diola. Laster ETBn bestelako saio bat aurkeztuko du, "1975. urtea gogoratzuz" magazinea. Urte haietako gertaera garrantzitsuenak erakusteko kantxa izango da.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Dani Blanco

Euskal eta erdal komunikabideetan aritu zara, eta bietan arrakasta lortu duzu. Euskal teleikuslea ezberdina al da?

Ez dut uste Euskal Herriko publikoa oso ezberdina denik telebista kontutan. Gustatuko litzaiguke askotan diferente-

xeagoa izatea. Hemen badaude programa batzuk hobeki funtzionatzen dutenak, baina askotan pertsonak izaten dira beste batzuk baino hobeki sartzen direnak.

Dibertitzeko den telebista gehiena, zabor hutsa iruditzen zait niri. Zuzeneko emanaldiak, kirolak, horiek beti izango

dira antzeko. Baina horietan ere nabaritzen dut "saldu behar" hori, audientzia erakartzeko pilotari edo futbolari baten beharra. Badirudi telebistak idoloak behar dituela. Oso telebista eskasa egiten ari garela uste dut, oro har.

ETB, berriz, kopiak egin eta egin ari

da. Kopiatzeari ez zaio beldurrik eduki behar, baina funtzionatzan duen guztia kopiatu beharrik ez dago. Herri honetan sormen handia dago, eta sortzaile horiei telebistan bidea ireki behar zaie.

■ Kopiatzearen alternatiba zein da?

Guk gauzak horrela egin ditugu: "Ea, zer da hemen jendeak egiten duena? Eta hori interesatuko da telebistan?". Horrela sortu zuen Iñigo Urreagak "Brikomania" ren istorioa eta frogatu du jendeari interesatu egiten zaiola. Nik adarra jotzeko beti esaten diot jendeak "Brikomania" ikusten duela, betidanik gustatu zaigulako lanean besteak ikustea. Asmatu egin zuen, sukalde programarekin asmatu dugun bezala. Guk eskaintzen dugu dibertsioa, Karlos Argiñano bera oso dibertigarria delako, baina programa txukun baten bidez otorduak nola prestatu irakasten da, eta elikadurari buruzko heziketa ere eskaintzen saiatzen gara. Pilotan ere berdin, ezer ez dakienari gau-

"Buelta pare bat eman behar zaizkio afizionatu mailako Munduko Txapelketa horri. Gero eta zentzu gutxiago ikusten diot"

zak erakutsiz. Baina gure produktora ere sartuko balitz dibertsio hutseko programak egitera (gaueko magazineak edo goizetako eztabaida-saio faltsuak), zulo berean sartuko ginatke, nola-hala audientzia lortu behar horretan.

■ Pilota eredu da, herri kirol bat "modako" bihurtu delako. Prozesu hori zerk eragin du?

Pilotak azken urte luze-samarretan pauso ezberdinak eman ditu. Herri-kirola da, batez ere herritan jokatu den neurrian. Baina bestetik, oso kirol urbanoa ere izan da, aurreko mende hasieran pilota batez ere hiriburutan jokatzen baitzen. Urbano bihurtzeko prozesu horretan pilotari klabe batzuk ere izan dira. Ogeta bera Gasteizkoa zen eta hiriko jendea erakarri zuen frontoira. Beste pauso garrantzitsu bat izan zen telebistaren sarrera. Telebistarako oso kirol ikusgarria da, lege errazak ditu ez dakienak ere ulertzeko... badi-tu berezko baldintza batzuk arrakasta

CURRICULUM

- **Jaio:** Leitzan, 1955. urtean.
- **Bizi:** Donostian.
- **Telebista aurkezlea.**
- Hamar urterekin Arantzazura eramán zuten, eta bertan izan zituen irakasle, besteak beste, Gandiaga, Intxausti eta Pello Zabala.
- Donostiako EUTGn atera zuen Filosofia karrera. Garai haietan Hizkuntza Eskolan euskara klaseak ematen hasi zen. Soldadutzatik itzulita, sortu berria zen Ilazki euskaltegian jardun zuen klaseak ematen, hiru urtez.
- **Irratian:** Herri irratan hasi (1981 urtean) eta Euskadi Irratia sortu zenean, berea izan zen etxeetan entzun zen lehen ahotsa. Antena 3 irratiako Donostiako zuzendari ere izan zen.
- **Telebistan:** ETBko kirol departamenduko zuzendari izan zen, baita "Begirik kendu gabe" magazineko aurkezle ere. Tele5eko "Fronton" saioa aurkeztzen du 1992az geroztik. Asegarce enpresaren pilota programako zuzendaria da, Baintet ekoiztetxearen bidez.

hori esplikatzan dutenak. Horrekin batera, arrakastan pilotari jakin batzuk garrantzia izan dute. Errioxan izan den leherketa azaltzeko Titin ezinbesteko izena da. Telebistaren apustua bera ere ondo atera da, eta gaur egun ditugun audientziak orain hamar urte ez genituen amestu ere egingo. Horrek zer esan nahi du? Urtetan pilotan jokatu duen jendeak ikusi egiten duela, eta jokatu ez duen jendea ere asko hurbiltzen ari zaigula, batez ere emakumezkoak. Hori azken urtetan nabarmena da. Emakume asko da telebistaren bidez pilotaren jarraitzaile. Pilota federazioak ahalegin handiagoa egin behar luke neskak bereganatzeko. Eta hori egin ez duen harren, jarraitzaile gisa emakumeak inkorporatu egin dira.

■ Telebista sartzeak zer aldaketa era-

gin ditu pilotaren munduan?

Oraindik badi-tu etsaiak zenbait tokitan, pilotalekuak berdez pintatzera behartu ditugulako. "Putasemetik" gorako

"Euskarakadek ez naute kezkatzen. Zamorako entzuleek ere onartua dute pilotaren substratua euskarazkoa dela"

denak esan dizkigute horregatik. Asegarce enpresari suertatu zitzaion beste erabaki zail askorekin batera hori ere hartu behar zen, eta telebistaren arduraduna nintzen aldetik, behartu egiten nituen. Federazioak ezetz esaten zigun, frontoia betidanik zuria izan dela eta ez zutela pintatuko. Gu ez ginen frontoi zurietara joaten. Azkenean amore eman eta pintatu egin zituzten. Gainera gezurra da, frontoiak ez dira beti zuriak izan. Bagenekien erabaki horrekin etsai asko irabaziko genituela, baina bestela ezinezkoa zen telebistaz ematea, pilotak telebistan kontrastea behar duelako. Frontoia berdez pintatzeak, pilota zuria behartzen zuen, eta pilota zuriarekin pilotariak ere erabat nahasi ziren, okerrago jokatzen zutela esaten zuten. Oso gerra gogorra izan zen.

Kamisetak ere izan du bere aldaketa. TVE 70eko hamarkada inguruan pilota finalen bat telebistaz ematen hasi zenean, kamiseta urdina jartzen zioten bati,

BERTSOA

Doinua: "14 heriotzenak"

**Jose txo, telebistan
azaltzen zarena,
gauzak kontatuz hainbat
frontoitan barrena.
Zuri egin nahi dizut
galdera zuzena,
kontu zikina denez
maiz entzuten dena,
pilotan dena al da
ematen duena?**

Aitor Mendiluze

bereizteko (zuri-beltzekoa zen telebista, eta beltza ikusten zen kamiseta urdina). Gu hasi ginenean, pentsatu genuen egokiagoa zela (telebista koloretan zenez) norik bere kolorea kamisetan eramatea, gerrikoko kolorearekin bakarrik ez zelako bereizten. Era berean, arropa marka batzuk babesle bihurtu dira, eta kamisetetan egiten dute bere publizitatea. Oraindik aurreratzeko asko dugu, esaterako, pilotariek erabiltzen dituzten praketan. Gaur egun erabiltzen den material elastikoarekin, galtza horiek estilizatuagoak izan litezke (poltsikoak alferrikakoak dira, diru-zorrorik ez dute eramaten-eta!). Ez dakit noizbait praka motzekin aterako diren, zergatik ez? Entrenamendutan galtza motzekin jokatzen dute. Azken finean, zer bilatzen dugu? Erakargarritasuna.

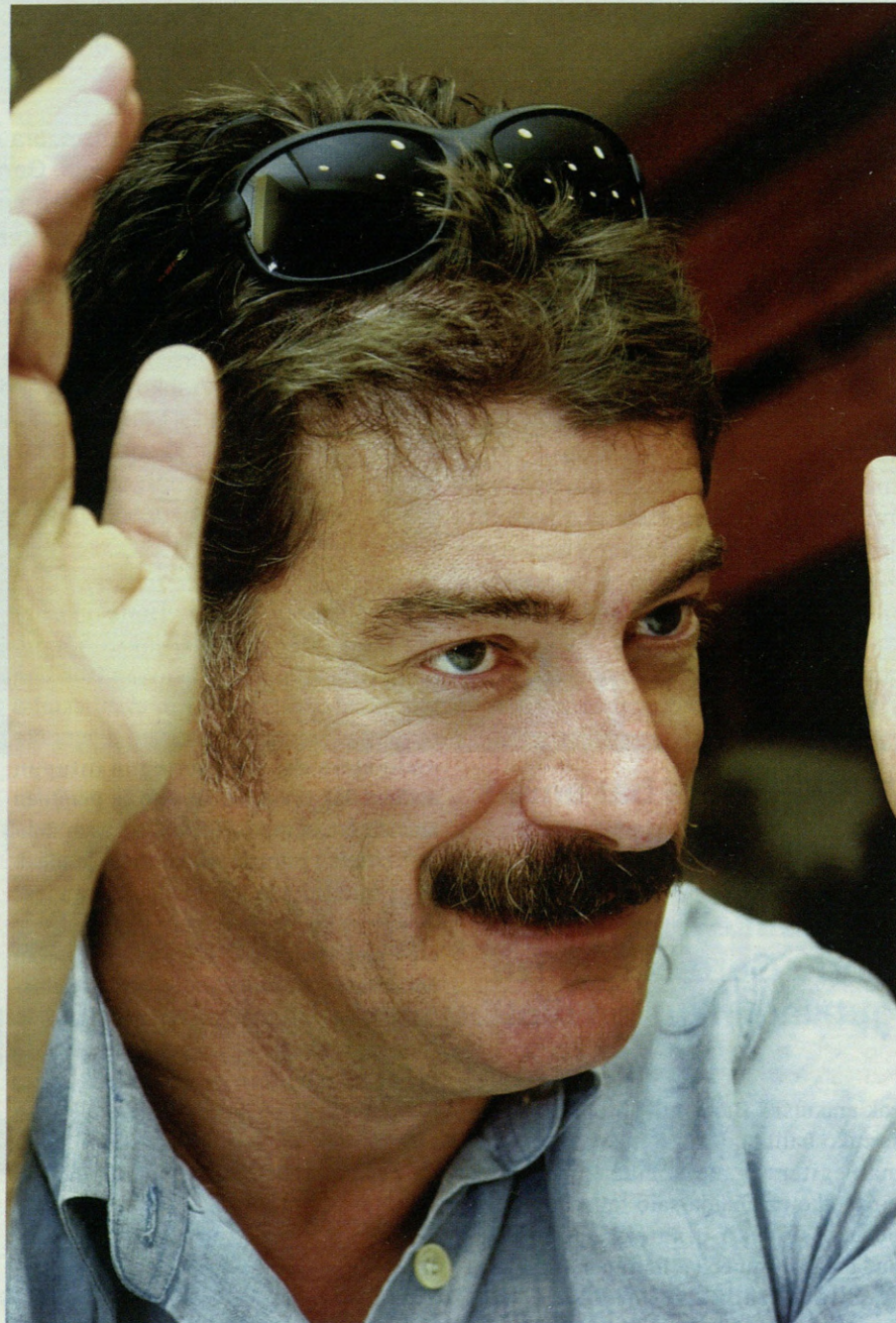
■ **Pilota biziagiak erabiltzen direla ere esaten da, espektakuluaren mesedetan.**

“Telebistak ekarri du emakumeak pilotaren mundura inkorporatzea, jarraitzaile gisa”

Bai, izan dira urte batzuk pilota bizi-xamarra erabili dena. Ez dakit, inertzia kontua ere izango zen, pilotari batzuei ere hobe zihoazkien pilota klase horiek, pilota motelxeagoekin batzuetan partidak oso astunak eta luzeak egiten baiziren. Jendeak martxa eta dinamika nahi du, ez da garai batzuetan bezala, frontoira joan eta lau ordu egoten. Orain ordu t'erdian aspertu egiten da jendea eta kito. Egungo kirol guztiek abiadura eskatzen dute, horren bila pilota bizituz joan da, eta seguru asko eskutik ihes egin digu. Baina azken bi hilabete inguruan nabarmen jaitsi da materiala, ez du hain bote altua eta pilotari klasikoari gehixeago laguntzen dio.

■ **Telebistan erretransmititzeak noraino eragin dezake kirol baten etorkizuna? Gaztela eta Leonen hasi zineten, eta urtebetera torneo bat antolatu da han.**

Han afizioa betidanik egon da, baina egia da hor belaunaldi galdu bat dagoela. 50 urtetik gorako jendeak jokatu du Gaztelan pilotan, frontoi txikiak herri gehie-

netan daude, baina geroztik tradizioa eten egin da. Errekuperatzen ari da, eta telebistaren bitartez pizten ari da.

Telebista eskaparate handiagoa da, eta gaur egun kirol profesionala antolatuta dagoen bezala, nahitaezkoa. Profesionalen diru-iturri nagusia, jendeaz aparte, publizitatea da. Eta publizitateak euskarri bat behar du, kasu honetan telebista. Alde horretatik pilotariek euren estatusa izugarri igo dute azken hamar urteotan. Telebistagatik ez balitz, orain hamar urteko iturriekin (sarrera eta apustuekin, alegia) pilotariek ez lukete laurdena ere

irabaziko.

■ **Herri kirol guztiak izan daitezke telebisibo, edo ezaugarri batzuk behar dira?**

Ez dakit denak diren. Batzuk badaude telebistak ongiegi tratatu ez dituenak. Baina pilotak baditu abantaila batzuk: gure unibertsoa txiki samarra izanda ere, pilota unibertsal samarra da. Euskal Herri osoa hartzen du, eta gainera inguru handi xamarra: Frantziako Estatuan, eta batez ere Espainiakoan. Horrez gain, mundu guztiak ulertzen du. Beste herri kirol batzuk ez dira hain zabalduak.

BIZITZAREN PASARTEA

1975. urtean nik 20 urte nituen. Hain justu, Francoren azken fusilamenduen egunean bete nituen. Bezpera gauean berandu samar oheratuko nintzen (garai hartan beste askotan bezala), eta goizean gogoan dut nola amak, zorionak eman aurretik, esan zidan: "Hil dituzte, fusilatu dituzte". Sekulan ez zait ahazten 20 urte bete nitueneko eguna, oso egun tristea izan zen irailaren 27 hura.

Harri-jasotzaileen kasuan, esaterako, mundu guztian badago halako zerbait, baina nire herrian bertan hiru bakarrik izan dira (Perurena aita-semeak eta Saralegi). Naturak edo kapritxoak nahi izan du Leitzan hiru ateratzea, eta hirurak munduko onenak (horrelakoak gara gure herrian!). Baina ez dago halako tradizio-rik Nafarroan, harri-jasotzaileena beti Gipuzkoa eta Bizkaia inguruko kontua izan da. Beste kirol batzuekin berdin. Orain gutxi ETBn ikusiak ditut Iparraldeko herri-joko batzuk. Orga-jokoa, edo lasto fardoak sokaz tenkatuta igotzearena... oso ikusgarriak dira, oso plastikoak, baina oso noizbehinkako ikuskizunak.

■ **Partidak erretransmititzea inprobisaziozko lana da. Erabat bat-batekoa da, edo zer heldu-leku dituzue?**

Edozein lanetan bezala, aurretik prestatu egin behar da. Badakigu zein pilotarik jotatuko duten, eta astean zehar pilotari horien gorabeherak errepasatu egin behar dira, eta aurretik egindako partida ikusi ere bai. Nik larunbatetako partidak bakarrik ikusiko banitu, nire inprobisazio lana askoz zailagoa litzateke. Aurretik prestaketa lan bat badago, beraz, baina

erretransmisioa azkenean beti da inprobisazioa. Askotan gauzak hobeto ateratzen dira gutxi prestatuta joanda gainera! Gertatu izan zait, partida bat bereziki garrantzitsua delako mila datuekin joan, ordenagailu portatila ondoan jarrita, eta azkenean bazter guztiak nahastea!

■ **Ordu eta erdi hori nola bizi duzue? Lasai patxadan ikusten ari zaretenaren inpresioa ematen duzue...**

Hasieratik planteamendua horrela egin nuen. Horretarako deitu nuen Ogeta. Lehendik beste batzuekin froga egin

Gasteiz	Donostia Tolosa Bergara	Donostia	Irun	Baiona	Bilbo	Iruñea
arriaga			bertso-hop		urretxindorra	xalbador
		ramos			herriak	
	bilintx			mattin		xalem

www.megadenda.com

Zure aukera musika eta liburutan

nuen, baina Ogeta eta biok elkar oso ondo hartzen genuen: berak asko zekien, eta ni lagun, biok elkarrekin partida bat komentatzen ariko bagina bezala zen, mundu guztia entzuten ari zitzaigula jakinda ere. Eredu asko aztertu nituen, nola egiten ziren futbol erretransmisioak toki batean... Eta bestean, eta uste dut jendeak azkenean horixe nahi duela: gauzak esplikatzea, baina oso garbi esan gabe esplikatzen ari zarenik. Komentario hutsak egin, eta ikusleak jasoko du zure azalpena, oso tontoa ez bada. Hala ere jendea ez da konforme egoten: batzuk diote gu baten alde gaudela... Inoiz ez gara saiatu ere egin gure preferentziak ezkutatzeko.

■ Zein da komentaria egokiagoa, pilotari izandakoa edo egun badena?

Pilotari ohia interesgarriagoa da komentarioak egiteko. Hasteko, gehiago daki. Pilotari gazteek erreparo handia izaten dute lagunaren akatsik ez esateko, edo ezkutatzeko. Gu ere saiatzen gara ondo egindako gauzak esaten eta azpimarratzen, positiboki jokatzeko. Baina batzuetan nahitaezkoa da, oso gaizki jokatzeko ari bada. Pilotari izandakoak askeago sentitzen dira, azkarrek baldin badira. Izan ere pilotari izandako asko, oso erretxinduta egoten dira, eta ez dute askotan oso ikuspegi positiboa izaten.

■ Ogetarekin bikote ederra osatzen zenuen. Nor zen Ogeta?

Pertsona erakargarria zen oso, oso eskuzabala, eta mundu guztiarekin sinpatikoa. Bera hain pilotari ona izanik, pilotari ez hain onak ikusi arren, mundu guztiari aurkitzen zion zerbait ona aipatzeko. Askok sentitzen dute bere heriotza.

■ Pilotako oso esakera aberatsak erabiltzen dituzu...

Denbora dudanetan bisita egiten diot hemerrotekari. Terminologia hori asko aldatu da denboran zehar, orain dela 50 urteko egunkarietan gaur erabiltzen ez diren lokuzioak-eta erabiltzen ziren. Saiatzen naiz interesgarriak iruditzen

zaizkidanak eta nik neronek entzunda neuzkanak berreskuratzen. Oso tokian tokiko terminologia izaten da askotan, eta zerbait ezberdina entzuten diogunean

“Erretransmisioak aurretik prestatu egin behar dira, nahiz eta azken-azkenean, inprobisazio lana den”

jendeari, apuntatu egiten dugu. Arazoa horixe da: lokalismoz jositako hizkuntza dela pilotarena, eta beraz beti dago norbait kargu hartzen dizunik, "hori ez duk horrela esaten, horri halako esaten zaiok betitik!". Gertatzen dena da, nire terminologia guztia euskarazkoa dela. Eta egia

da horietako batzuk gelditu egin direla gaztelaniazko hizkeran, eta erreparorik gabe erabiltzen ditugu gainera, "dejada al txoko" bezalakoak. Baina beste asko, erdaldunei entzun behar nola esan jakiteko. Euskarakadak ere alde egiten didate, batzutan ohar-tuta. Baina badakit gure entzuleetako asko euskaldunak direla, eta beste askok, euskaldunak ez badira ere, euskara oso hurbilean dutela (etxean bertan). Logroño edo Zamorako entzuleek ere, nik uste onartua dutela pilotaren substratua euskarazkoa dela. Beraz, ez naute batere kezkatzen euskarakadek.

■ Aurtengo Munduko Pilota Txapelketak zer esan handia eman du Euskal Selektzioa dela eta ez dela...

Urte honetan eraso dezentetaz datozkigu, eta uste dut Mundu Txapelketakoa ere hortxe kokatu behar dela. Nazioarteko Federazioak bazuen ahalmena Euskal Selektzioa onartzeko, baina ez dute nahi izan. Gainera ez dut ulertu zergatik jokatu den hain kaskagor. Gauzak askoz ere samurrago egin zitezkeen, inor bortxatu gabe.

Bestalde, buelta pare bat eman behar zaizkio afizionatu mailan egiten den Munduko Txapelketa horri, gero eta zentzu gutxiago ikusten baitiot. Kasik atzerantz doaz, konpetizio mailan. Garai batean oso interesgarria izan zen euskaldunen diasporako jendea biltzeko, pilota eta euskal etxeak uztartzeko. Baina gaur egun ez du zentzurik Frantziako Federazioa eta Espainiakoaren arteko lehia izateak, ea nork irabazten dituen domina gehiago. Eta gero espezialitate batzuetan argentinarrak eta mexikarrak sartzen dira tartean, kubarrak interesgarriren bat ateratzen da, eta kito. Frontoi motzean gertatu direnak, ez dira aurkezteko moduko gauzak (22-0, 22-1...), hori ez da maila handiko lehiaren seinale. Ez du batere interesik, eta eskuzko profesionalentzat ez dakar prestigio berezirik munduko txapeladun izateak ●

I N K E S T A Z O Z K E T A

ADI IRAKURLE!

ARGIA astekaria hobetzeko eta eraberritzeko jada abian dugun prozesuaren barnean, hainbat gairi buruzko zure iritzia jaso nahi dugu.

Zure iritzia jakitea oso garrantzitsua denez, biziki eskertuko dizugu.

Bidalketa eroso egin dezakezu: orria bete, moztu, zelos josi eta bidali (ez duzu ez seilurik, ez gutunazalik behar)

GALDEKIZUNA ERANTZUTEN DUZUEN GUZTION ARTEAN HONAKO OPARI HAUEK ZOZKETATUKO DITUGU:

Kilometroak 2002ko
10 kamiseta+bisera

2003ko 10 egutegi

"Freexkue" 5 ale

"Badakit"
3 mahai-jolas

1. Izen deiturak: 2. Jaioturtea:
3. Helbidea: 4. Herria: P.K.:
5. Telefonoa: 6. e-posta:
7. Harpideduna zara?: Bai ☐ Ez ☐
8. Harpideduna bazara, asteko zein egunetan jaso duzu ale hau? Astelehena ☐ Asteartea ☐ Asteazkena ☐ Osteguna ☐ Ostirala ☐ Larunbata ☐
9. Normalean, noiz irakurtzen duzu astekaria? Astegunetan ☐ Asteburuetan ☐ Besterik ☐
10. Harpideduna ez bazara. Zenbatero erosten duzu ARGIA? Astero ☐ Hilero ☐ Noizean behin ☐ Oso gutxitan ☐ Normalean Interneten irakurtzen dut ☐
11. Ale honetan, zeintzuk dira gehien gustatu zaizkizun 3 artikulua, iritzi, erreportaje edo elkarrizketak?
a) b) c)
12. Aipa itzazu inoiz irakurri ez edo interes gutxien sortzen dizuten ARGIAren 3 atalak.
a) b) c)
13. Zer gai edo atal mota irakurriko zenuke gustura ARGIArean? Aipatu 3 gustukoenak.
a) b) c)
14. Zein dira ARGIAz gain, gehien irakurtzen dituzun 3 egunkariak edo astekariak? (paperezkoak nahiz digitalak)
a) b) c)
15. Internet erabiltzen duzu? Bai ☐ Ez ☐ 16. Sareko Argia ezagutzen duzu? Bai ☐ Ez ☐
17. Sareko Argia ezagutzen baduzu, zein atal kontsultatzen duzu gehien? a) b) c)
18. Haria jasotzen duzu posta elektronikoz? Bai ☐ Ez ☐ (Hari@, Sareko Argiaren buletin elektronikoa da. Prentsan azaldutako kulturari buruzko albisteak eta adierazpenak, buletin ofizialen deialdiak eta albisteekiko loturak biltzen ditu eta goizero, 11etarako, doan bidaltzen zaie hala nahi duten guztiei).
19. Jaso nahi al duzu hari@? Bai ☐ Ez ☐
20. Oharrak:

zelo-papera
hemen ipini

tolestu

ERANTZUN KOMERTZIALA
Baimen zkia. 17352
(B.O.C. 22/99-06-02koa)

Jaso lekuan
kobratu
SEILURIK EZ

1-FD POSTA KUTXA 20160 LASARTE-ORIA

zelo-papera
hemen ipini

Kontraesanen Nafarroa

Nafarroako agintarien setakeria euskararen aurka ahoz aho dabil eta kezagarria da benetan. Hirugarren munduko utzikeria motz gelditzen da burugabekoen ausardia hemen ikusien ondoan. Ez da, halere, bat-batean sortutako arazoa. Azken lau edo bost hamarkadetako politikarien joera nabarra da benetan eta nafarren hizkuntza zaharrak nozitu ditu ondore txarrenak, tresna politiko-tzat jo baitute batzuek eta besteek, denon kulturako altxorra ez balitz bezala. Bagenuke zertaz lotsatu gizajook lotsarik baldin bada ia inon.

Kontraesanen soka luzeak korapilatzen du historia ulergaitz hau.

Hogeita hamaseiko gerra negargarria alde batera utzita, hizkuntzaren zapalketa garaian Nafarroako Diputazioak babestuta sariak banatu ziren herriz herri, 1957tik aurrera, euskara zekiten haur guztiei. "Habla en cristiano" zorigaiztokoaren ondean. Txaloak, saria eta

zorian agiria jaso zituzten, beraz, orduko haurrek. Harritzen zen horrenbestez herriko jendea: "Orain arte zigorra genuen euskaraz mintzatzeagatik, eta orain saria?" -esan zidan belarrira Beruetekeo guraso batek, euskal festan guardia zibilak atzean genituela.

Eskola publikoetan ordu erdiko euskara ikastarotxoa sartua zen baina, hurrengo agintariek baztertu egin zuten geu batzordean ginela, programak aldatzeko Madrilgo baimena behar zela esanez. Madrilgo Ministerioan, alderantziz, hezkuntzako ministerio baten legeko oinarria bazuela Nafarroak, aitortu ziguten pertsonalki hitzetik hortzera. Baina, euskara baztertua izan zen eskoletan Diputazioko batzordeburu arduraduna euskalduna izan arren.

Laguntza guztien hariak hautsi eta euskararen aurkako giroa sortzen gehienik nabarmendu zena Del Burgo izan zen. Gailurrean zegoenean gehiegikerien zamapean erorita Gaztelu Plazako agintearen eserlekua utzi behar izan zuen bere asmoak airean utzita. Orain, itzalpean, eroso ari da orduan bete ez zituen helburu guztiak, Madriletik barna, morroitoxoaren bidez barra-barra inposatzen.

Nafarroa berez da kontraesana. Ereintzako denbora haiek joan ziren eta uztaeroan gaude. Inoiz baino gehiago dira euren haurrak euskal eredueta eskolatu dituzten gurasoak, eta hauetako batzuk ikastolan ibili ziren; baina eskuindar etsaien kopurua indartzen doa hauteskundeetan. Milaka gaztek ikasi du euskaraz azken hogeita hamar urte hauetan, baina euren botoa emateko orduan euskal kutsuko alderdiek ez dute aldeko eraginik sumatu, erabakiak hartzen diren aulkietara hurbiltzeko orduña.

Geure hutsak aitortzen ere ikasi behar genuke noizbait euskaldunok; erraz aski edo errazegi utzi diegu askotan arerioei euren helburuak lortzen. Non ziren parlamentari abertzaleak euskara hiru lurralde hesietan zokoraturik gelditu zen Legebiltzarreko batzarrean? Legeen sukaldean egon behar da erabakiak egosteko orduan. Ez da zuhurra etsaiari bidea zelaiturik utzita alferrik zalapartaka ibiltzea. Horrela gertatzen ari da, zoritxarrez, gure artean.

Hauts guzti haiek lokatz hauek ekarri dituzte. Inoiz baino guraso gehiagok eskolatu nahi ditu haurrak euskal ereduren batean, baina eskuin muturrekoen indarra gehitzen doa hauteskundeetan.

Milaka haur atera da ikastoletatik hogeita hamar urteotan eta gazte horietako askok bozkatzen du, baina ez da gehitu azken aldian abertzale taldeen indarra, edo beheraka doa.

Hori da, eta ez besterik, agintari basatien harrokeriak duen euskaria: txartel zitelen gehiengoa. Ondoreak nabarmenak dira: ikastola

eta bigarren hezkuntza maila euskaraz egin duten gazte nafarrek ezin dute bertako unibertsitate bietan euskaraz ikasten jarraitu. Arrotzak dira Frantzia arabiarrek bezala. Euskararen legeak euskarari buruz aipatzen duen ofizialtasun eskasa bertan behera utzi da gaztelania soilaren mesedetan.

Ehun urtera doa Nafarroako herrien izenak, beste edozein lurralderi aurrea hartuz, hizkuntza bietan jarri zirenetik eta, orain, jendeak bere aztarnen berri jakin nahi duenean, antzinako lekuizena aintzat hartu eta kirol talde, kaleizen, denda eta etxeak ohiko izen zaharrekin esateko joera nagusitu denean, lege debekatu du gobernuak esparru ofizialetan euskal izenak jartzea.

Horrela esanik, gordina dirudi eta ezkortasunean erortzeko arriskua dago. Arazoak badu, halere, irakurketa baikorrik. Une honetan lortu du euskarak Nafarroan, Luzaidetik Tuterara, inoiz historian ezagutzen den zabalkunderik handiena. Adinari dagokionez, gaztee-

tan dago herrien etorkizuna, eta hauek dira, hain zuzen, euskararen lekukoa hartu dutenak. Inoiz eskolatan sartu ez zen hizkuntzak ikastetxeetan bere tokia aurkitu du, eta Nafarroan euskara galduea ikusten zuten etsaiak, indar gehiegi ote duenaren beldurragatik hartu dute oztopatze bidea. Hori da kontraesan nagusia: ahultasunean indartu ikusi dute Nafarren hizkuntza etorkizunari begira.

Duela berrogeita hamar urte herriaren erantzunik gabe hartutako agintarien laguntza guztia baino nahiago dut, nire aldetik, euskal gizartearen sortu den indar bananduen erantzun herrikoi hau, arerio zitelen zaunka eta hozka ofizial guztiak barne.

Ez da egoera txarrik ehun urte irauten duenik ●

Jose Mari Satrustegi
Euskaltzaindiako kidea

"Milaka haur atera da ikastoletatik hogeita hamar urteotan eta gazte horietako askok bozkatzen du, baina ez da gehitu azken aldian abertzale taldeen indarra"

E Z P A

PRINTZA

BETIKOA DA

Juanba Berasategik esanak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n egindako elkarriketan:

"Euskal zinemaren eztabaida betikoa da. Hots, euskaraz egiten dena ote den, Euskal Herrian eginikoa, hango profesionalena... Niretzat hizkuntza funtsezkoa da. Kontua da eztabaida hori ez dela inoiz sortzen demagun, zinema espainiarrari buruz edo espainiar izaerari buruz. Eztabaida egoteak zinematografiarik ez dagoela esan nahi du. Oraindik ez dugu gure zinematografia osatu; zinema egiten dugu, baina ez zinematografia. Badaude teorikoak esaten dutenak euskal zinemak zer nolako ezaugarriak izan behar dituen, baina zinema eginaz egiten da. (...)

Bagara ekoizleak, baditugu gutxieneko baliabideak, baita zerbitzuak ere gure produktuak sortzeko. Baina zeinek banatuko du hori dena? Oraindik ez da sortu banaketa enpresarik -Tinko da salbuespena-. Orduan, zer egin behar dugu? Madrilera joan eta banatzailea kontratatu. Eta han gelditzen da. Hemen ez dugu kontrolirik. Beraz, zikloa ez dugu itxi. Ez dugu nazioarteko saltzaile bat bera ere. Zinema atsegin ez duten enpresaburuak behar ditugu Euskal Herrian, lan artistikoan eskurik sar ez dezaten, enpresa ongi kudea dezaten, eta kanpoan, nazioartean sal dezaten (...)"

DANTZA ALDIA HASTEAR

BOST talde hartuko ditu aurten hilaren 29an hasiko den Dantzaldiak. Azken hiru urtetan Bilbon antolatu den egitarau honek 200.000 eurotako aurrekontua du aurten. Izan ere, goi mailako nazioarteko taldeak hurbilduko dira Bilbora. Lehena, iaz ikuskizun onenari ematen zaion Max Saria irabazi zuen Rafael Amargo flamenko konpainia izango da. Urriaren 20an berriz, Roseland Musical Bartzelonako konpainiak "El país sin nombre" obra taularatuko du. Azaroaren 24an, Kataluniako Dantza Sari Nazionala eskuratu berri duen Mal Pelo taldeak "L'animal a l'esquena" lana eskainiko du. Eta azken bi ikuskizunak Grenobleko D.A.C.M. konpainiak eta Holandako Galili Dance taldeenak izango dira.

ARGAZKIEN BILDUMA ERAKUSGAI

DONOSTIAKO Kursaalak argazkilaritzari eskainitako lehenengo erakusketa paratu berri du. Enrique Ordoñez eta Isabel Falcon bikote donostiarrek hogeitau urtetan osatutako bilduma da Kubo

■ Emili Godése 1930ean eginiko argazkia.

aretoak ikusgai duena. Guztira, 200 lan dira. Abenduaren 8a arte hainbat ekimen burutuko da hauen inguruan. Besteak beste, urriaren 10a eta 12a bitartean argazkien zaharberritzeari buruzko jardunaldiak egingo dira.

HAUR LITERATURAZ SANTIAGON

LAU euskal ordezkari izan ziren lehengo astean Santiagon burutu zen haur eta gazte literaturaren inguruko kongresu hispano-lusoan. Xabier Etxaniz Erle, Manu Lopez Gaseni, Seve Calleja eta Victor Moreno Galtzagorri elkarteko ordezkariak izan dira bertan, hain zuzen. Orokorrean irakurzaletasuna sustatzeko kanpainak izan dira komunikazio eta mahai-inguruen gai nagusi. Horrez gain, Manu Lopezek "Euskal haur eta gazte literaturaren irudia bere mugetatik kanpo: literatura esportatua" izeneko komunikazioa irakurri zuen; eta Victor Moreno berriz, "Irakurzaile-

H I T Z B I T A N

- Mikel Urdangarinek honakoa zioen "Gara"n: "Zerbait egiazkoa azaldu ezean, zeu biluztu ezean, kantak ez du balio".
- Hasier Etxeberriak "ZerBerri" aldizkarian: "Jende askok uste du euskararen mundua kitscha dela, trikitixa eta danbolin askorekin. Irudi horretaz nazkatuta nago".
- Begoña Bilbao EHUKo irakaslearen ustez, "kultura eta hizkuntza, biak dira diglosikoak liburu testuetan, euskal kulturari ez zaio dagokion entitate ematen. Guzti honek oso era-

L A K

POLITIKARIK GABE

Euskal Produktoreen Elkarteak bere aurkezpen ofiziala egin du. EPE zortzi euskal ekoiztetxek sortu dute Jaurilaritza, ETB eta IBAIA ekoiztetxe independenteen elkartearen laguntza faltak eraginda. Euskal zinemagintza desagertzeko zorian dela dio. Horregatik, Jaurilaritzari politika bat eskatzen dio; ETBri telebista operatzaileak etekinen %5 filmen eskubideak erosi eta produktora independenteen lana bultzatzera behartzen dituen legea kunplitzea; eta zinema industriadat hartzea. Bitartean, Euskal Aktoreen Batasunak eta IBAIAk instituzioei laguntza gehiago eskatu diete, Zinemaldian euskal zinemari eskaintzen zaion egun bakarraren aurkezpena baliatuz.

tasunaren suspertzeko oinarri teoriko eta praktikoak” gaia izan zuen mintzagai.

AHOTS BERRI ESKE

DONOSTIAKO Orfeoia 145 kide ditu egun. Eta 260 ahots gehiago, Kantu Eskolan, Orfeoia Txikian eta Kantu Tailerrean biltzen diren guztiak zenbatuz gero. Hala ere, Orfeoia ahots berriak bereganatzeko kanpaina bat jarriko du martxan. Izan ere, elkarteak emanaldi gehienak Espainiatik kanpo ematen ditu, eta gero eta zailagoa egiten zaio dituen kideekin nazioarteko konpromisoei aurre egitea.

BILDUMEN AMAIERA ETA HASIERA

SUSAK “XX. Mendeko poesia kaierak”eko azken 11 antologiak urrian plazaratuko ditu. Koldo Izagirreren ardurapean, Tere Irastorza, Joan Mari Irigoien edota Luigi Anselmi bezala-

koen antologiak kaleratuko ditu. Alberdaniak berriz, “Bertako” bilduma sortu du, non herrieta-ko literatura, pertsonaia, ohitura eta pasadizoen ondarea biltzeko asmoa duen. Lehenengo alea kalean da dagoeneko eta Koldo Izagirrek Donostia ardatz hartuta eginiko antologia da: “Hiri bat literaturan. Literatura baten hiria”, hain zuzen.

ALBERTO ELOSEGI

gin handia du, euskaldun sentitzeko oinarri gutxi ematen zaie ikasleei, euskal kultura ez da modu adierazgarrian ematen”. Hitzok “Andra” aldizkariak jaso zituen.

- Francisco de Larrakoetxea ABAOk lehendakariak honakoa adierazi zuen “El Pais”en: “Operan engainatua izateko prest egon behar duzu”.
- Xabier Portugalen hitzak dira hauek “Euskaldunon Egunkaria”n bilduak: “Zinemaldia euskal kultura sustatzeko plataforma egokia izan daiteke, baina ezin ditu hark dituen hutsuneak bete”.

JOSEBA OLAIDE

■ Iñaki Larrimbe.

IZENAK

Iñaki Larrimbe artista gasteiztarraren argazki serieekin eman dio hasiera Bilbo-ko Bilkin arte galeriak ikasturte berriari.

Ana Urkizak “Bazterreko ahotsa” poema liburua aurkeztuko du datorren hilean Donostian, Elkarren eskutik.

Markeliñek irabazi du Tarregako Antzerki Feriaren kale antzerkiko obra onenaren saria “DSO” lanarengatik.

Ivan Zulueta omenaldia eskaini dio hilabete osoan zehar Donostiak. Bere filmeen maratoniaz gain, DV Galeriak argazkiekin eginiko lana du erakusgai, eta Koldo Mitxelena Kulturuneak azaroaren 2a arte hartuko ditu berak eginiko kartelak.

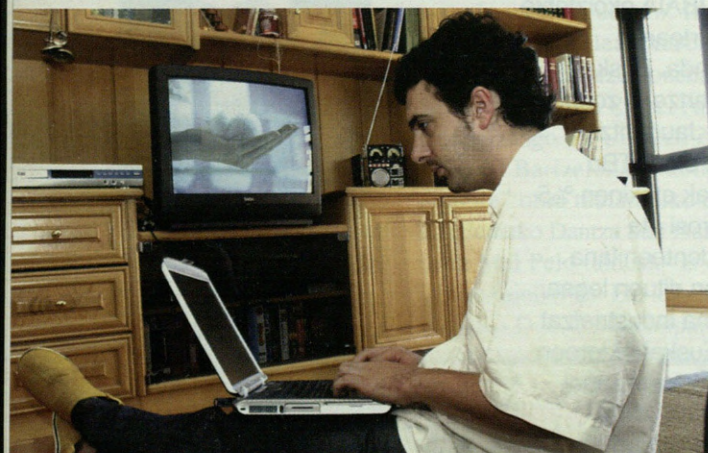
Tapia eta Leturiak “Hain zuzen” diskoa grabatu berri dute. Zuzeneko hamabi kantuz osatua dago, horietatik lau berriak. Hiru urtetan argitaratzen duten lehen lana da, eta Gaztelupeko Hotsak- en eskutik dator.

■ Tapia eta Leturia.

Irudiaren lagungarri soil bezala, oharkabeen, dator askotan. Ikuslearen arreta erabat bereganatzen du beste batzuetan. Irudiak garrantzia daukan arren, telebistako saioak musikak ere janzten ditu.

DOINUZ BETERIKO KAXA

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

■ Aitor Furundarena estudioan lanean.

Leihotik begira plazaren erdira, Arraldeko bira...". Gaueko hamarrak aurtxoan Euskal Herriko etxe askotan esaldi kantatu honen zain egon ohi dira milaka telebista ikusle. Harrigarria da, buruak zein neurritarainoko ahalmena duen, doinu jakin bat egoera jakin batekin lotzeko, kasu honetan, telebista saio batekin identifikatzeko.

Telebista saiorik gehienetan dauka musikak nolabaiteko txokoa. Albistegien kasuan, normalean, hasierako sintoniara mugatzen da. Telesailetan, sintonia horretaz gain, eszena batetik bestera pasatzeko bidea ere markatzen du musikak. Dokumentaletan, ordea, protagonismo eta esanahi zabalagoa har dezake, hitzak toki gehiago uzten baitio.

Musika horren jatorria ez da beti berdina izaten. Badira, musika originala erabiltzen duten saioak. Kasu horietan, musikari bati eskatzen zaio doinu horiek konposatzeko. Iñaki Salvador musikagileak, esaterako, "Jaunta Jabe", "Bi eta Bat", "Maite" edo "Ertzainak" bezalako telesail arrakastatsuetan entzun diren melodiak egin

ditu. Berak dioenez, saioaren arduraduna musikariarengana gerturatzeko, ideia argi xamarra izan ohi du. Programaren izaera erabat diseinatuta egoten da eta horren arabera musika eskatzen zaio. Benetako lara, ordea, irudien gainean egiten da. Telesaila, erabat muntatuta dagoenean hartzen du musikariak eta horren gainean egiten du konposizioa. Salvadorrek dioenez, "zuzendari artistikoekin etengabeko harremana izan ohi da eta zinta ematen dizutenerako, musika zein zatitan behar den esaten dizute eta hori ongi etortzen zaigu guri, erreferentzia bezala".

Funtzio desberdinak betetzen ditu musikak telebista saio baten barruan. Hasierako doinua izaten da, oro har, jendeak gehien barneratzen duena. Musika entzutearekin batera, ikusleak saio jakin bat burura ekartzea lortu behar dute lehenengo notek. Horregatik saiatzen dira arduradunak musika eranskor bat egiten.

Behin programa hasitakoan, toki eta betebeharrak desberdinak izan ditzake musikak. Memento batzuetan, erabateko pro-

□ Musika entzutearekin batera, ikusleak saio jakin bat burura ekartzea lortu behar dute lehenengo notek. Horregatik saiatzen dira arduradunak musika eranskor bat egiten

tagonismoa bereganatzen du. "Sorginen Laratza" saioan, esaterako, sarritan kantatzen dituzte euskarazko kanta ezagunak. Une horietan, arreta osoa musikaren gain dago. Aitor Furundarena musikaria aritu izan da kantariak doinu horiek kanta ditzaten, oinarriko musika prestatzen.

Furundarenaren denborarik gehiena, ordea, "Betizu" haur saioak irensten du azken aldian. Euskal Telebistako programazioan, haur saioek toki zabala dute gaur egun eta "Betizu" da saio nagusienetako bat. Saio honetan gainera, musikak aparteko garrantzia du, protagonista diren behitxoek musika talde bat osatzen dutelako.

Arreta handia bereganatzen duten kantu horietaz gain, ordea, musikak janzten dituen beste une asko daude. Karaoke lehiaketa egiten denean, esaterako, oinarriko musika prestatu beharra izaten da. Saioko atal batetik bestera pasatzeko ere, beharrezkoak izaten dira rafaga motzak.

□ Musika grabatu behar denean, benetako instrumentu gutxi erabiltzen dira, denetarako musika-riak kontratatzea garestia delako

Kasu horietan, Furundarenak dioenez, *"musika ez da protagonista. Laguntzaile lana egiten du eta irudiak berak garrantzia gehiago dauka"*.

Arrakastatsu den beste haur saio bat "Altza Porru" da, Txirri Mirri eta Txiribiton pailazoen programa. Kasu honetan, pailazoen kantuak dira saioan zehar entzuten direnak.

Bestelakoa da musikak dokumental batean izan dezakeen funtzioa. Pascal Gaignek telebistarako azken aldian lan gutxiago egin du, erritmo bizi horretan eroso sentitzen ez delako. Alberto Iñurategi mendizaleak zuzentzen duen "Oinak Izarretan" dokumental sortarako doinuak egitea onartu zuen, ordea, orain gutxi *"arduradunen aldetik zerbait duina egiteko interesa ikusten nuelako"*. Dokumentaletan, musikak toki gehiago izan ohi du normalean. Hitzak pausatuago etortzen dira eta irudiak ikusteko garaian, lagungarri izan behar du melodiak.

Pascal Gaignek beti irudien gainean lan egiten duela dio, irudi bakoitzari ondo datorkion doinuua jarritz. *"Eskalada hutsezko irudi batzuk badira, pop doinu biziak datozkio ondo. Himalaya inguruko bizimoduari buruz hitz egiten denean, ordea, erritmo eta doinu etnikoak sartzea"*

komeni izaten da".

MUSIKA TRESNA

GUTXI. Musika konposatuta dagoenean, grabatu beharra etortzen da. Horretarako, ordea, ez da normalean bitarteko gehiegirik izaten. Benetako instrumentu gutxi erabiltzen dira, denerako musikariak kontratatzea garesti irituten delako.

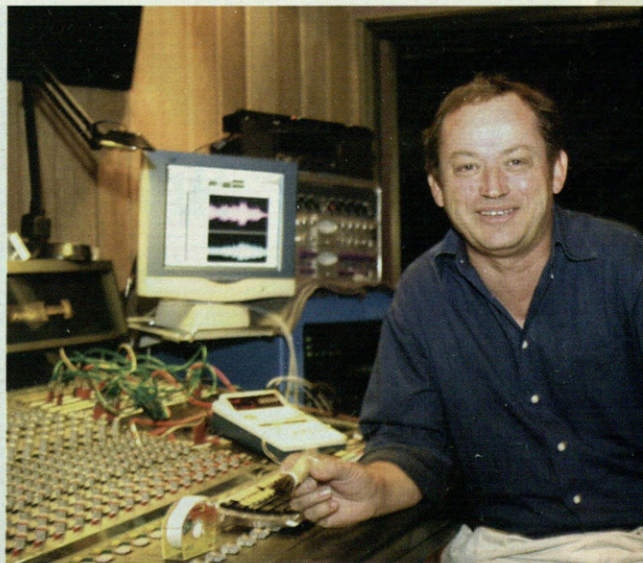
Horregatik bihurtu da lan hauetarako ezinbesteko ordenagailua. Bizitzako beste esparru askotan bezala, musikarenean ere ordenagailuak eta teknologiaren aurrerapenak sartu dira. Musika konposatzeko erraztasunak jartzeaz gain, kostuak merketzea ekarri du honek. Orain urte batzurekin alderatuz, errazagoa da orain musikari batentzat etxean estudio bat izatea. Diru eta toki gehiegirik gabe egin omen daiteke.

Aldi berean, ordenagailu eta teklaturek aukera ematen dute edozein musika tresna imitatzeke. Azken emaitza, ordea, ez da inola ere berdina. Saxofoi baten doinuua behar bada, ordenagailu bidez sortutako saxofoi hotsa eta benetako saxofoi batena, elkarrengandik urruti daude.

Aitor Furundarenak dioenez, *"kalitate kriterio oinarri batzuk jartzen ez badira, azken emaitza kaxkartu egin daiteke. Produktoreek beti ordenagailu bidez musika egitea nahi badute, asko jaitsi daiteke kalitate maila. Nire kasuan, duintasun bat mantendu dugu denok. Zerbaitetarako benetako musika tresnak erabiltzea komeni zela iruditu zaidanean, produktoreek errespetatu izan dute"*.

Iñaki Salvadorrek "Ertzainak" telesaila gustura gogoratzen du. Gutxitan bezala lan egin ei zuen, bitarteko gehiagorekin eta detaileak zainduz.

Erabiltzen diren musika tresnak edo ordenagailu bidez imitatu ohi direnak saioaren araberakoak dira beti. Dokumentaletan, gehienbat musika

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

■ P. Gaigne telebistarako egindako lanez: *"Ez duzu ezertarako denborarik eta doinuak txurroak bezala egiten dituzu. Horregatik saiatzen naiz telebistarako ahalik eta lan gutxien egiten"*.

■ "Musika originala egon badago, baina lehen baino gutxiago. Mimoarekin lan egitea falta da telebistan", dio Salvadorrek.

mantsoak behar izaten dira, hitzen lokuzio lasaiarekin eta irudien joanarekin bat datozenak. Kasu hauetan, orkestra sinfoniko batean erabiltzen diren musika tresnak imitatzen dira askotan ordenagailu bidez.

Beste saioetan, musika biziagoak izaten direnez, musika tresna modernoagoak erabiltzen dira. "Betizu" saioan esaterako, behitxoek gitarraz, bateriaz, teklatur eta baxuz osaturiko musika talde bat dute. "Musika egiteko erabiltzen ditugun edo ordenagailuz imitatzen ditugun tresnak ere horiek dira", dio Aitor Furundarenak.

AZKAR MESEDEZ. Aurrekontua mugatua izateaz gain, bada telebistarako lan egiten duten musikariek izaten duten beste amesgaizto bat: presa. Oso erritmo bizian lan egiten da. Telesail askotan, egunean kapitulu bat grabatu behar izaten da eta horrek parte hartzen duten agente guztiei eragiten die, baita musikariei ere.

Iñaki Salvadorrek, atzera begiratu eta hainbat telesailetako esperientzia ikustean, denborak eragindako larritasuna oroitzen du. "Astero emititzen zuten telesail batean, aste bateko kapituluak telebistan ikusten nuen eta biharamunean jasotzen nuen hurrengo asteo atala. Hiru edo lau egun besterik ez genituen izaten, musika konposatu, grabatu eta telesaillean sartzeko".

Hain azkar ibiltzea ez zaie oro har

musikariei gustatzen. Pascal Gaignek dioenez, *"dinamika makur batean sartzen zara konturatu gabe. Ez duzu ezertarako denborarik izaten eta doinuak txurroak bezala egiten dituzu. Azkenetako bost axola zaizu dena eta nik uste dut musikariaren lanak ez duela horrelakoa behar. Horregatik saiatzen naiz telebistarako*

□ Dokumentaletan, musika mantsoak behar izaten dira eta orkestra sinfonikoetan erabiltzen diren instrumentuak imitatzen dira; beste saioetan, musika biziagoak direnez, tresna modernoagoak erabiltzen dira

ahalik eta gutxien lan egiten".

DOINU ORIGINAL GUTXI. Kome-riak izaten dituzte musikariek askotan, telebista saioetarako doinuak konposatzeko. Baina ez da beti horrela izaten.

Telebistan gero eta gehiago erabiltzen dira, "liburutegi musikalak". Era

desberdinetako musika biltzen dute disko hauek, egoera desberdinetarako balio duena. Doinu luze edo motzak; alaiak, tristemak edo beldurrezkoak; estilo desberdinetakoak... Argitaletxe jakinek kanpoan egindako musikak dira hauek, egoera desberdinetarako balio dutenak eta telebista ekoizleei, denbora eta dirua aurretik laguntzen dietenak. Era honetako diskoen berezitasuna egile eskubideetan datza. Telebista saioaren ekoizleek, ez dute horrelako diskoetan egile eskubiderik ordaindu behar izaten eta horregatik merkeago ateratzen zaie. Nahikoa dute beraien beharretara egokitzen den musika bat aurkitzea. Musikariek diotenez, ordea, inola ere ez da lortzen musika originalarekin lor daitekeen emaitza. Pascal Gaigneren esanetan, *"saio baterako espreski egin den musikak, zigilu pertsonala ematen dio saioari berari, nortasun gehiago izaten du".*

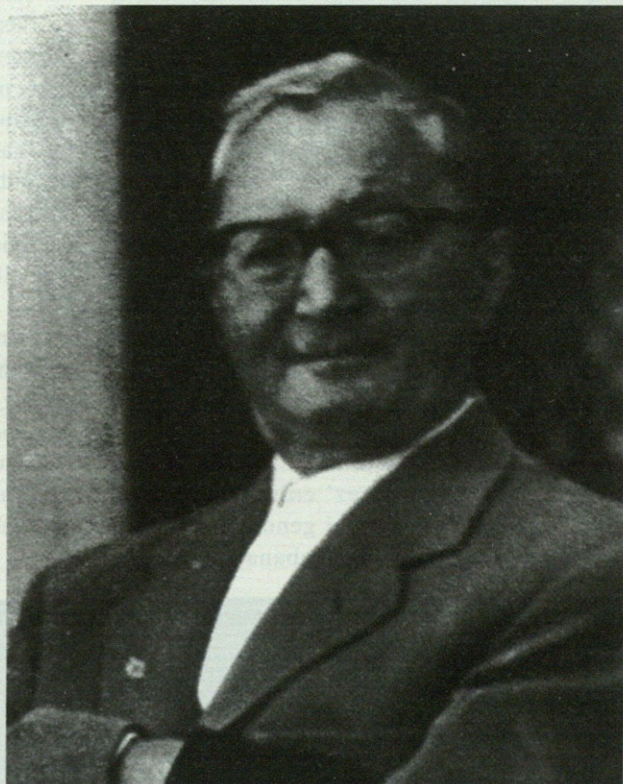
Itxura denez, era honetako diskoek musika ekoizpenari eragin diote. Iñaki Salvadorrek, esaterako, gaur egun, telebistarako orain hamar urte baino askoz ere musika original gutxiago egiten dela uste du. *"Azkar egin nahi dira gauzak eta merke. Musika originala egon badago, baina lehen baino gutxiago. Mimoarekin lan egitea falta da telebistan"* ●

◆ AINTZANE ARREGI

500. alea zuela-eta "Orixe"ri omenaldia egitea otu zitzaion Z. ARGIAri.
Honen aitzakiarekin euskaldunen arteko batasuna bultzatu nahi zuen.

Batasuna lortu nahirik

Nikolas Ormaetxea "Orixe"ri gorazarre egin nahi izan zion ZERUKO ARGIAk bere 500. zenbakian, batasuna aldarrikatuz. Era guztietako idazlanak agertzen ziren hartan, Abandok, Amatiñok, Dionisio Amundarainek, Joxe Mari Aranaldek, Arostegitar Jokinek, Mikel Atxagak, Bozas-Urrutiak, Elustondok, Ibargoitik, Joseba Intxaustik, Xabier Letek, Anjel Lertxundik, Koldo Mitxelenak, Txillardegik, Mikel Ugaldek eta Aita Villasantek sinatuak. Helburua? Lehen orrialdean agertzen zuten hura: "Orixe-ren omenez eta gorasarrez egiten dugun bostehungarren aleak batasunera, alderdi guztietako batasunera bultzatu egin diezaigula denoi".

■ Nikolas Ormaetxea "Orixe"ri eskaini zioten ale hura batasuna aldarrikatzeko asmoz.

"ORIXE"RI ZOR ZAION LEKUA

Besteak beste, "Santa Kruz Apaizaren" bizitza, "Euskaldunak" poema eta "Urte guziko Meza-Bezperak" meza liburua idatzi zituen gizonari omenaldi hura egitearen arrazoia azaltzerakoan,

zera zioen Z. ARGIAk: "Orixe dugu oraingoa gaitzat. Ez noski, Jainkotzat eta denean eredutzat artu nahi dugulako. Orixek ere batasun-oiñarrietan zor zaion lekua behar duelako, euskal idazlerik onenekin batasun mahaian eserrarazi nahi dugulako eta euskeraren zerbitzuan bizia eman zuen euskaldunetako bat delako baizik. Beste edozein idazle on autu genezakean. Bat aukera behar eta au artu dugu".

Beharbada norbaitek ez ziela oraindik behar bezala ulertu eta, honakoa gehitzen zuten aldizkariaren arduradunek: "Ez dugu denean maixu eta gidaritzat jarri nahi izan. Orixezale direnei eta ez direnei eskatu dizkiegu lanak. Ez digute denek baiezkorik eman. Ez eta agindutako guztiek ere itza bete. Orixeren alderdi batzuk bakarrik, berriak ahal badadi, aipatuko ditugu. Ez zaigu erraza izan. Ez

da giro Orixeri buruz itzegiten, aldeko edo kontrakoitsu-itsuak eskatzen bait ditu gaur jendeak. Dirudienez denean onena eta denean txarrena dela esan behar bait da. Agian orregatixek ez dira asko ausartu lanak bidaltzen".

IIKA-MIKA ZIPOTZAK KANPORATUZ

Zergatik hainbeste azalpen? Bada, beldur zirelako, hara! Eta hori, "Orixe"k, euskaldunon arteko borrokak, ezin konponduak, saldukeriak, burugogorkeriak eta gurutzeak gogorarazten zituelako. "Etsaikeriaz eta fiakaizkeriaz betetako egoera larrian bizi gara. Orixek ere sakabanatzaile bihurtarazi dugu. Orixezale amorratuak, itzez behintzat, batzuk. Etsai porrokatuak besteak. Euskerak ere, euskaldunon mintzaira izanik, sakabanatzaile gertatu zaigu aldi berean. Orregatik ez da aldizkari onen asmoa sakabana-

EUSKAL IDAZLEAK GAUR

■ "Euskalerri osoa dut kanta-gai"

Joxe Mari Aranalde, 1972-X-01

Asmoa asmo, orren ondorena, orren fruitua, Orixeren lana, errikoia dela esan al dezakegu? Egia al da asmatu duela berak esaten duen "errikeria"rekin? Au da Orixeren errikoitasunaz egin behar den galdera nagusia eta estua. (...) Norbaitzuk badiote galdera orri erantzuna emana eta Ormaetxeari berari adierazia. (...) Neurea esan dezadan. Nik ere ala uste dut. Gure Orixek aundiak, beste alderdi on edo abantail askoren artean, au du bat berezia: Errikoitasuna, bai bertso-lanean ta bai prosan (...) ●

■ Orixeren poesiaz eta bere hizkuntzaz

Xabier Lete, 1972-X-01

Aintzinako Euskal Herri artzain eta nekazaria gaitzat hartuta egiñik dago "Euskaldunak" poema. Orixeri ideia hura bururatu zitzaion, eta bere herriari eskein zezaiokean gauzarik hoberena bezala konplitu zuen. Biziera bati eta inguru batzuei zer nolako kera eta maitasuna zien garbi adierazten du lan horrek. "Artazuriketa", "Iruleak", "Inñauteri" eta beste horrelako zatiak irakurtzean, emozio berezi batek estutzen digu zintzurra. Herri zahar baten zantzuak, galduz doazen ohiturak! (...) Bai; baina gure herria gero eta gutxiago da horrelako. Orixeren asmoa kunpli-eziña zen: herri bat bere bizitzako lan eta

ohituretan agertu. Orixek erakutsi eta kantatu zigun Euskal Herria, guk nahi ala ez, benetakoaren zati bat bakarrik baita. Orixeren poema haundi hortatik, industrializazioaren zantzu guztiak falta dira. Hiri aundiak ere, azken aldeira Donostia ezik, falta dira; eta Donostia, protagonista haien bizitzan anekdota atsegingarri bat besterik ez da. Orixek herriaren baitan jartzen dituen ideia, uste eta jokaera moralak ere, Orixek berarenak gehiago dirala uste dut batzuetan, zeharo herriarenak baiño. Orixek herri hura sublimatu egingen zuen, bere irizpide eta usteetatik ikusten zuen... Bai. Denok egiten dugun bezala (...) ●

tzen gaituzten alferrikako eta kaltegarriko ika-mikei su ematea. Ontan saiatu gara azken aldi ontan. Askok ez digute ulertu. Ez dugu beti asmatu eztabaida

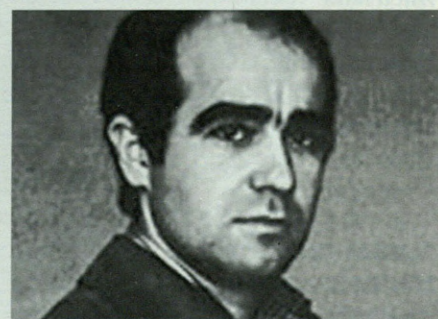
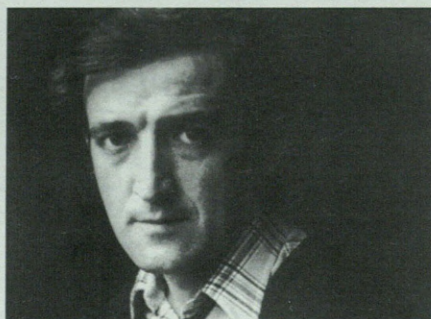
tuak... Orixek esango zukeen bezala 'Bidasoa-guraizez' erdibiturik gaude, baiña bat izan nahi genduke. Erriaren aldeko indarrak sakabanaturik, baiña

elkartu nahiz. Euskalki askoz zerbait urrundurik, baiña euskera bat egin asmoz. Sakabanaturik baiña batasun-egarri berean irrikatuta eta penatuta. Erria, Erriaren nortasuna, erriaren izkuntza, erriaren kultura, erriaren kondaira eta erriaren berdintasuna salbatzeko ametsez. Baiña guzti ortan bakoitza bere aldetik dabil".

Euskaldun guztien aldizkariak, ordea, "batzen gaituzten alderdi eta lokarriei eutsi nahi" zien, "batzen gaituen sua indartu", eta hori, "sakabanatzeak indarrak galarazten" dituelako. "Elkartasunaren indar ori egin behar luke gure arteko aldizkari batek. Bakoitzen eskubideak, iritziak eta jokabideak onartuaz bakoitzak elkarrekin dugun kidetasuna indartu".

Hara zergatik jo nahi zuen Z. ARGIAk batasun bidetik. "Gero eta areago. Euskera batuak gero eta batuago egingo gaituen itxaropenez. Sakabanatzen baino elkartzen gehiago ahaleginduz. Iritzi guztiak onartuz. Talde jakin bati lotu gabe. Ika-mika zipotzak kanporatuz..." ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

EUSKAL IDAZLEAK GAUR

■ Xabier Lete, Anjel Lertxundi eta "Amatiño"k, besteak beste, idazlanak prestatu zituzten ale hartarako.

jakingarriei galga onean eusten. Baiña ortan ahalegindu gara".

Euskaldun guztiak batu nahi zituen Z. ARGIAk, nahiz ondoto jakin horretarako zeuzkan zailtasunak. "Desberdina gara zenbait gauzatan euskaldunok: siñestun eta siñesgabe, zuri, beltz eta gorri, ezkertiar eta eskubitar, aurrerakoi eta atzerakoi, baserritar eta kaletar, jakitun eta ezjakin, zahar eta gazte, mugaz emengo eta mugaz arandiko".

Nolanahi ere, Z. ARGIAren ikuspegitik, Pirinioen alde bietan bizi zen herri txiki hartako jendeak bazuen nonbait batzen zuen ziorik. "Bagera zerbaitetan bat: Euskaldun gara eta euskaldun menperatu gainera; gaitzetsiak, erkituak, minduak, erasotuak... urri-

■ Atarikoa

Mitxelena, 1972-X-01

O rain, hemen utzi gintuen Orixek urrutixeagotik ikusten dugunean, orain da garaia bere lanak hobeto aztertzeko. Azpian genduzkan itzala luzatzen ari da eta mehetzen: orain hartu behar genituzke haren luze-laburraren neurri zehatzak. (...) Neure aldetik zerbait aitortzea zilegi bezait, ausartuko nintzateke esatera Orixek gramatikalaria dela gutxien asetzen nauena. Gramatika, izan ere, jakite enpirikoa da eta berak beste bidetatik eraman nahi zuen, Erdi Aroko eta gero ia oraintsu-

koen antzera, ez baikenituen ezagun Sartaldean, esaterako, Panini baten moldeak. Baina akats hori, akatsa baldin bada, hutsa da besteen aldean. Gizon bezala, eta hauxe da noski lehenbizikoa, ezin hobea da Orixek utzi digun eredua. Egiazko gizon, bere buruarekin borrokan eta Jainkoaren bila, egiazko euskaldun eta euskaltzale, Euskal herriaren seme jator, ez hitzez eta oihuz, eguneroko lanaren lanez baizik. Goian bego eta bildu zigun uzta onerako izan bekigu, bizi zitzaigunean bezalaxe ●

BEHAR DUZUN INFORMAZIOA

Elkarrizketak, denbora-pasak, ibilaldiak, umorea, erreportajeak, eta beste mila kontu, euskaraz eta astero zure etxean.

Urte beteko harpidetza

HEGO EUSKAL HERRIAN
104 €

- Urtean 46 ale
- Larrun pentsamendu aldizkaria hilero
- Euskal Kulturaren Urtekaria
- Dossier bereziak, mapak, gidak...
- Eskaintza bereziak

IPAR EUSKAL HERRIAN
126 €

• %25eko beherapena

- Ikasleei
 - Euskaltegietako ikasleei (lehen urtean)
- *Beherapenaz baliatzeko, matrikula agiriaren kopia bidali behar da.

HARPIDETZA EGINEZ GERO,
OPARI HAUETAKO BAT AUKERA DEZAKEZU
(x batez markatu)

**ARGIA ASTEKARIA HILABETEZ DOAN
EZAGUTZEKO AUKERA ERE ESKAINTZEN DIZUGU**

HARPIDETZA ORRIA

- ☐ Bai, ARGIA hilabetez doan jaso nahi dut
- ☐ Bai, harpidedun izan nahi dut

Izen deiturak:

Helbidea:

Posta kodea: Herria:

Tel./Faxa: e-posta:

N.A./I.F.K.: Jaioteguna:

Ordainketa mota (markatu x batez):
(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Bankuz ☐

Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L.ren kontura (ARGIA) ☐

Banku edo aurrezki kutxa:

Titularra: N.A./I.F.K.

Titularraren telefonoa: Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐ Sukurtsala ☐☐☐☐ K.D. ☐☐ Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

Harpidetza-orri hau bete, tolestu, zela jarri eta bidali (ez du seilorik behar) edo internetez www.argia.com orrian eskaera egi

ARGIA, Harpidetza Saila • Tel.: 943371545 • Faxa 943361048 • www.argia.com • e-posta: harpide@argia.com

A S T E K O L I B U R U A

PRENTSA ETA EUSKAL GATAZKA AZTERGAI

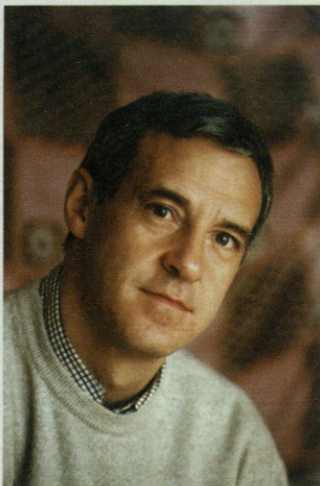
(IN) KOMUNKAZIOAREN ATARIAN
Batzuen artean
ALBERDANIA
292 orrialde
18 euro

Alberdaniako Zerberri sailean plazaratu den "(In) komunikazioaren atarian. Prentsa eta euskal gatazka" ikerketak, Petxo Idoyaga eta Txema Ramirez de la Piscina izan ditu zuzendari, baina bertan parte hartu dute, baita ere, Santiago Alvitek -Galiziako Telebistako langileak-, Jesus Barredok -Radio Vitoriako albistegietako buruak-, Gorka Espiauk -kazetaria eta Elkarri gizarte mugimenduan lan egiten duenak-, Nerea Iriartek -ETBko kazetariak-, Monika Rodrigok -Getxo Irratiko kazetariak-, Teresa Todak -"Egin" egunkariko zuzendariorde ohia, egun LAB

sindikatuako Komunikazio Arloan lanean ari denak- eta Enric Xicoyk -Kataluniako Ramon Llull Unibertsitateko irakasle eta "La Vanguardia"ko kolaboratzaileak-. Euskal gatazkaren tratamendu informatiboaz diharduen ikerketa honek 1998ko irailean izan zuen bere abiapuntua, ETak su-etena iragarri zueanean, eta 2001eko hauteskundeekin batera amaitzen da. Bitarte horretan, Hego Euskal Herriko, Madrilgo, Kataluniako eta Galiziako hamaika egunkari garrantzitsuenen lehen orrialdea eta editorialak aztertu dituzte, eta horri CIESe egindako iritzi azterketa gehitu.

▼ Egileari Galdezka

"Informatiboki salbuespen egoera batean bizi gara"

Txema Ramirez de la Piscina

■ Zeintzuk ziren ikerketaren helburu nagusiak?

Gai honek komunikabideetan duen presentzia neurtzea, hedabide eta politikarien arteko harremanak aztertzea, hala nola hedabideen eragina jendarteko iritzian, eta baita ere jakin nahi genuen herritarrok nola baloratzen dugun komunikabideek euskal gatazkaz ematen diguten iritzia. Horrez gain, hemen gertatzen ari dena Irlandako gatazkan gertatzen ari denarekin alderatu nahi genuen.

■ Zer-nolako ondorioak atera dituzue?

Askotxo dira. Euskal auzia benetan aparteko gertaera bat da. Nekez topa daitezke -Espainian ere- horrenbeste komunikabide gai bakar bati hainbesteko arreta, horrenbeste denboran eta gainera honelako ahots berdintasunarekin eskaintzen. Nabari-nabaria da Estatuaren egitura ukitzen duten gai horietako bat dela eta neurri handi batean horren ondorioa. Aztertu ditugun egunkarietan, lau egunetik hirutan gai hau agertzen da lehen orrialdean; hamar egunetik lautan gai nagusia da; eta editorialei dagokienez ere, hiru egunetik batean agertzen da gai gisa. Beraz, esan daiteke informatiboki salbuespen egoera batean bizi garela.

■ Hamaika egunkariren artean ba al da ezberdintasunik...

Noski. Eta liburuan agertzen diren nabardurak garrantzitsuak diren arren, orokorrean esan dezaket prentsa konstituzionalistak antiterrorismo mediatikoaren dotrina bereganatu duela. Prentsa abertzaleak, berriz, bere txikitasunean -azken batean merkatuaren %21a baino ez du bereganatzen-, jokaera orekatuagoa eta heterogeneoagoa izan du, besteak beste informazio iturri gehiago erabili dituelako, nahiz eta garbi esan behar den ere gabezia nabarmenak izan, badituela, eta menpekotasun ideologikoak ere bai.

L I B U R U A K

**GOTORLEKUAK
GIPUZKOAN
XVI-XIX.
MENDEAK**

Juan Antonio Sáez/
Gorka Agirre
GIPUZKOAKO
FORU ALDUNDIA
112 orrialde
10 euro

BERTAN 18: GOTORLEKUAK GIPUZKOAN

Gipuzkoako Foru Aldundiko Kultura, Euskara, Gazteria eta Kirol Departamenduak plazaratzen duen "Bertan" bilduman, Juan Antonio Sáezek idatzitako "Gotorlekuak Gipuzkoan. XVI-XIX. mendek" liburua plazaratu dute. Ikerketa interesgarri hau irudi ederrez hornitua dator. Argazkiak, egileak berak eta Gorka Agirrek eginak izan dira. Besteak beste, honakoak ageri dira: gaztelu modernoak, Gazteluzar, Pasaiaiko dorrea, Santa Isabel gaztelua, Karlos V.aren gaztelua Hondarribian, San Telmoko gaztelua, Urgulleko gaztelua, gotorleku modernoak, lehen eta azken karlistaldiko gotorlekuak, Endarlatsa-Erlaitz lerro gotorra, Artilleriako eta gogortzeko teknika berriak, Oiartzungo lubaki-eremua...

PAKO FAKIRRA
Xabier eta Martin
Etxeberria/ Jose
Belmonte

ELKAR
49 orrialde
6,20 euro

PAKO BAT DIETA EGITEN JARRI ZUTENEOA

Pozik bizi zen Pako fakirra bere lanbideari zegozkionak egiten, harik eta tri-pako minak haren poztasuna pikutara bidali zuen arte. Izan ere, auskalo zenbat ezpata eta aizto irentsiak zituen fakir hark, eta azkenerako txatarrerria batean baino burdina gehiago zeukan sabelean. Gauzak horrela, dieta zorrotza egitea agindu zion sendagileak. Barazki dieta egin beharko zuen, hiru hilabete-tan. Jakina, denbora horretan ezingo zuen lanik egin. Gainera, Pakori berdurak ez zitzaizkion batere atsegin... Eta fakir gizarajo horren estuasunak kontatzen dizkigute Xabier eta Martin Etxeberria anaiek "Pako fakirra" liburuan, Jose Belmonte marrazkilariak eginiko irudi politen laguntzaz.

**GIZON-
EMAKUME
HAUEK (LIBELO
ANTZERA)**

Migel Anjel Unanua
HIRIA
149 orrialde
11,50 euro

FEMINISMOAZ, GUPIDARIK GABE

Feminismoaren arrazoiak eta desarrazoiak gupidarik gabe aztertzen saiatu da Migel Anjel Unanua, Hiria argitaletxeak kaleratu duen "Gizon-emakume hauek (Libelo antzera)" izenburuko liburuan. Matxista edo feminista izatea baino beste aukerarik ikusten ez dutenen aurrean, alderdi batera zein bestera jotzen ez duenaren grazia goratu nahi luke Migel Anjel Unanuak, argudio hori sofisma bat baino ez delako, bere iritziz, dogmatika feminista huts eta gogorra, manikeismoa bezalako jokaera ustel bezain usu batez lagunduta dagoelarik gainera. Eta liburu honen egilearentzat, edonor izan daiteke emakumeen lan baldintzen egoera tamalgarrria konpontzearen iritzikoa ideario feministarekin bat etorri gabe eta matxisten artera makurtu gabe.

G A R A N T I A

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

KIROLA ELGOIBARREN. DIAS DE GLORIA

Azkue familia
ONGARRI
180 orrialde
28,50 euro

AZKUE FAMILIAREN ARGAZKI ARTXIBOA

Ongarri argitaletxeak plazaratu duen “Kirola Elgoibarren. Días de gloria” izenburuko liburu ederrean, Azkue familiak iragan mende hasieratik gaur arte osatutako argazki artxibotik kirolari dagokion atala ikusi eta gozatzeko parada ematen zaigu. Victoriano Azkue Alonsok 1922an ekin zion jarduerari, bere seme Julián Azkue Villarek eta bere biloba Julián Azkue Intxautsik eman zioten jarraia. Haiei eginiko lanari esker ikus ahal dezakegu gaur egun elgoibartarrek, eta beste kirolari ospetsu askok, azken laurogei urteotan pilotan, futboleak, txirrindularitzan, boxeoa, herri kiroletan, automobilismoan, eskubaloian, atletismoan, xake jokoan zein beste kiroletan erakutsitako abileziak zer-nolako aldaketak izan dituen.

BIZI ALEGIAZKOAK

Marcel Schwob
IBAZABAL
166 orrialde
7 euro

SCHWOB-EN “BIZI ALEGIAZKOAK” EUSKARAZ

Borgesek zioenez munduko bazter guztietan elkarte sekretu koxkorrak osatzen dituzten zale sutsuak dauzkan Marcel Schowb idazle frantziarraren “Bizi alegiazkoak” liburua itzuli du euskarara Juan Garzia Garmendiak. Idazle argentinarrak berak ziurtatutakoaren arabera, kontakizun ezberdinez osatutako idazlan honen protagonistak -Enpedokles, Erostrato, Krates, Septima, Lukrezio, Klodia, Petronio, Frate Dolcino, Cecco Angiolieri, Paolo Uccello, Katherine farfailgina, Alain adeitsua, Gabriel Spenser, Pokahontas, Kid kapitaina, Walter Kennedy edota Burke eta Hare jaun asasinoak bezalakoak-, egiazkoak dira, baina ez hala Marcel Schowbek haiei buruz kontatzen dituen ekintzak: hauek asmatuak izan daitezke eta ez gutxitan fantasiatsuak.

BOLETIN Batzuen artean EUSKALERRIAREN ADISKIDEEN ELKARTEA

254 orrialde
12 euro

SEI IKERKETA ETA IAZKO MEMORIAK

Euskalerriaren Adiskideen Elkartek kaleratzen duen “Boletín” deitu aldizkariaren azkenengo alean, Vicente Latieguik Huescan euskara XIV. mendetik XVII.era aztertu du; Patxi Albisuk, “Indiako Erresumetan” merkataria izandako Azpeitiko zazpi Amenabar anaien inguruko lana egin du; Jose Luis Barriok, José Negrete de Sumiano bizkaitarraren liburutegiari buruzkoa; Idoia Bujanda eta Jose Manuel Etxanizek, 1887-1897 urteetan Donostiak zeuzkan tranbia hipomobilien albaitari-alderdiak azaltzen dituzte; Juan B. Olaecheak Mexikoko Inkisizioaren aurrean Hondarribiako marinela bati jasatea egokitu zitzaiona; eta Luis Lerchundik aita Larramendiren bi familiartekoen inguruko ikerketa. Hauez gain, iazko oroitze txostenak ageri dira bertan.

DISKOAK

AUSKALO Alaitz eta Maider

ELKAR
14 kanta
16 euro

ALAITZ ETA MAIDERREN HIRUGARREN CD-A

Hamalau kantaz osaturiko CD-Harekin datozkigu Alaitz eta Maider deitu taldekoak: “Folki Linza”, “Jonvals”, “Itzulerarik gabeko joana”, “Zer ote da?”, “Kontrolatuta daukat”, “Bidean...”, “Larunbata hastean”, “Barañain”, “Agur”, “Hodei”, “Ez dizut esango”, “Eta besterik ez”, “Hor nonbait” eta bere hirugarren disko honi izenburua ematen dion “Auskalo” kantarekin.

Grabazioan, Alaitz Telletxea eta Maider Zabalegiz gainera, besteak beste, hauexek hartu dute parte: Angel Unzuren gitarrak, perkusioak eta abarrak; Fran Iturberen gitarrak, Mikel Artiedaren baxuak, Blas Fernandezen bateriak, Josu Salbideren xirulak eta bestek; Xabier Zeberio- ren biolinak, Olatz Zugastiren arpak eta leku faltaz aipatzerik ere ezin ditugun hiru nesken eztarri onak.

Informazio gehiago: www.gureagenda.com**BILBO, urriak 1-abenduak 1**
Erakusketa

Guggenheim museoak erakusketa antologiko bat eskainiko dio Manolo Valdés-i (Valentzia, 1942), bakarka egin duen ibilbidearen 20 urte bete direnean. Nazioartean proiektzio handia duen artista da Valdés.

Guggenheim museoa

ONDARROA, irailak 26
Bakarrizketa

Ander Lipusen "Minutu bakarra" bakarrizketa ikusteko aukera izango da Ondarroan. "Ardoaz" eta "Mis rarezas diarias" bakarrizketekin batera, Underground trilogia osatzen du "Minutu bakarra" emanaldiak.

20:30

Kafe Antzokia

DONOSTIA, abenduaren 8a arte
Erakusketa

Ordoñez Falcón bildumako argazki erakusketa honek Espainiako argazki bilduma pribaturik ospetsuenaren lanak jasoko ditu. William Henry, Fox Talbot, Nadar edo Le Grayren lanak ikus daitezke bertan, besteak beste.

Kutxaren Kubo aretoa (Kursaal)

PASAIA, urriaren 27a arte
Erakusketa

Victor Hugo idazle handiaren 200. urteurrena ospatzeko ekitaldi ugari antolatu dituzte Pasaian, eta horien artean kokatu behar dugu Joffi Desbouiges artistaren margo erakusketa ere.

Victor Hugo etxea

DURANGO, irailaren 29a arte
Erakusketa

Durango jaioak Iban Gorriti kazetari eta argazkilaria hogen hamar bat argazki daude ikusgai. Horietako gehienak erretratuak eta paisaiak dira, denak ere 1997tik 2002ra bitartean egindakoak.

Etxezarreta jauregia (Arte eta Historia museoa)

LESACA, irailak 29
Kontzertua

Irailaren 29an euskal musikaz gozatzeko aukera izango da Lesakan. Izan ere, Gozategi taldeak emanaldia eskainiko du gaueko giroa alaitzeko asmoz.

22:00

Zambra

GASTEIZ, irailak 25-29
Antzerkia

Tricicle taldeak "SIT a los increíbles hombres-silla", aulkiaren historiari buruzko fikzio lana, eskainiko du. Aulkia asmatu zenetik gaur arte zein erabilera izan dituen eta eguneroko zein egoeratan aurki dezakegun azalduko digute antzezleek.

20:30

Printzipal antzokia

GASTEIZ, urriaren 5a arte
Erakusketa

Lionel Bayol argazkilariak bizitzarekiko duen ikuspen pertsonala islatzen du erakusketa honek. Bere lanak garai historiko ezberdinen erreferentzia dira.

Arabako Lurralde Artxibo Historikoa

TOLOSA, irailak 27
Antzerkia

Campingags antzerki taldeak emanaldia eskainiko du Tolosan, "Biblia osoa... gutxi gora behera" izenburupean, Bibliako pasarte ugari izango dituzte hizpide.

22:30

Leidor antzokia

LASARTE, irailak 28
Antzerkia

"Me sale de mi cabecita" izeneko antzezlanean Alexis Valdes bakarrik dago eszenatokian. Ikusleen aurrean jarri eta besterik gabe hitz egiten die, bere istorioa kontatuko die errealitatea bere fantasiekin bat etor dadin.

20:00

Manuel Lekuona kultur etxea

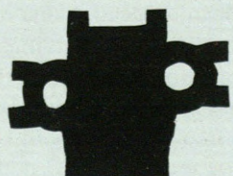

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Burdin-zurak edo zur-burdinak uretara bota eta hondoa jo arte itotzen diren zurei deitzen zaie. Ezpelaren zura ere hauetakoa da, Buxus sempervirens.

BURDIN-ZURAK ALA ZUR-BURDINAK

Burdin-zurak edo zur-burdinak, asmatzen ez da erraza, uretara bota eta hondoa jo arte itotzen diren zurei deitzen zaie. Beste upeleko sagardo batean itotzen dira zur harrigarri hauek ontzen dituzten zuhaitzak bizi diren lurraldeetako herritarrek. Orain arte ezagutzen diren zur trinkoetan trinko hauetako batzuk, bada: Kubako *lignum vitae*, *Guaiacum officinale*, 1.370 kg./m³-ko dentsitatea duena; Argentinako kebratxo, *Schinopsis balansae*, 1.280; Brasilgo pau brasila, *Caesalpinia echinata*, 1.280; Asia hegoaldeko ebanoa, *Diospyros ebenum*, 1.270; Ertamerikako kokoboloa, *Dalbergia retusa*, 1.250; afrikar gradani-
lloa, *Dalbergia melanoxylon*, 1.250; Suri-

■ *Buxus sempervirens*, ezpela.

namgo bolletriea, *Manilkara surinamensis*, 1.200; afrikar eskardadun mimosa, *Acacia pallens*, 1.190; *Olneya tesota*, 1.150; Venezuelako viruvirua, *Ocotea rodiaei*, 1.150; Filipinetako balau horia, *Shorea argentea*, 1.150; kanariar pinotea, *Pinus canariensis*, 1.141; Mediterraneoko

olibondoa, *Olea europaea*, 1.120; azobe edo akoga ginearra, *Lophira alata*, 1.100; Kongoko kongolatia, *Letestua durissima*, 1.100; Mozambikeko eiouma *Dialium dinklagei*, 1.100; Brasilgo kumarua, *Dipteris odorata*, 1.070; Boliviako lapatxoa, *Tabebuia ipe*, 1.050; afrikar ebanoa, *Diospyros crassiflora*, 1.050; gabondar alepoa, *Desbordesia pierreana* 1.050; Portugal eta Espainiako artea, *Quercus ilex*, 1.045 eta Zaireko nsakala edo palo rosa, *Swartzia fistuloides*, 1.020.

Arnasa lasai hartzeko moduan ez gauden euskaldunon ezpelen zura ere hauetakoa da, *Buxus sempervirens*, 1.030 ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Niloko sukarraren gaitza ohikoa eta arrunta da Afrikan, Ekialde Hurbilean eta Asiako mendebaldean. Dena den, jadanik 361 pertsona kutsatu dira AEBetan ere.

NILOKO SUKARRA

Medikuoek aspalditik ezagutzen genuen Niloko sukarra, liburuetan ikusia baikenuen izen hori, geure ikasle garaietan bederen. Baina beste hainbat gaixotasun tropikal edo "exotiko" samar bezala, liburuetako kontua besterik ez zen gaitzak ikaragarritzko berpiztea izan du azken aldi honetan, duela aste batzuetatik hona "Ipar Amerikako mehatxu berria" izena hartzeraino. Lehendik ere nahiko beldurtuta bazeuden bertako biztanleak, baina honekin beste kezka iturri bat gehitu zaie oraintxe urtebete edo (2001eko irailaren 11n hain zuzen ere) New Yorkeko Dorre Bikien aurkako ekintzaren ondotik hainbeste aztoratu dituen terrorismo kontuei.

Gaitza ohizkoa eta arrunta da Afrikan, Ekialde Hurbilean eta Asiako mendebaldean, baina duela bizpahiru urte arte erabat ezezaguna zen AEBetan (eta gainerako "gizarte" aurreratueta). Baina azken egunetan egunkarietan

behin eta berriz irakurri izan ditugu Niloko birusa dela-eta infektatuak izan ondoren hildako pertsonen albisteak. Abuztua arteko datuek diotenez, 361 pertsona kutsatu dira Estatu Batuetan eta horietatik 23 hil dira.

Horrek, noski, ikaragarritzko izua zabaldu du jendearen artean, baina esan beharra dago eltxoak (argazkian ikusten da horietako bat) hozka egindako 150 pertsonatik bakarrak erakusten duela gaitza. Ez dago horren kontrako botikarik, ezta txertorik ere, atsedean hartu eta likidoak edatea besterik. Transmisio zikloa eltxotik txorira eta alderantziz izan daiteke, edo eltxotik pertsonara, baina sekula ere ez pertsona batetik bestera ●

◆ JABIER AGIRRE

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

Bidelapurrek ederki ezagututako Gorbeiaiko basoetan barna

Gorbeiaiko Natur Parkeak 20.016 Ha ditu. Bizkaia eta Arabaren artean dago eta 1994an izendatu zuten Natur Parke. Aste honetako txangoan Arabako tontor borobildu silizikoetan eratzen diren baso eta txilardietan ibiliko gara, antzinako sorgin, ikazkin, bidelapur eta abeltzainen aztarnak somatuz. Isil-isilik bagabiltza txori kantuak entzuteko aukera ere izango dugu. Basurdeak edo oreinak isilik egonda bakarrik ez dira gure aurrera agertzen, baina gu gabiltzan bide berbera zapaldu dutela baieztatzen diguten arrastoak aurki ditzakegu.

■ Ibilbide honetan otso lizarrek aurkituko ditugu.

Ordaindu

BBK txartelekin
eta eraman itzazu opariak

bbk =

www.bbk.es

Zuiako herrian Ziorraga auzoan hasiko dugu ibilbidea. Audio eta Altubeko portuak batzen dituen A-624 errepidea Ziorraga auzotik igarotzen da eta hemen utziko dugu ibilgailua. Audio aldera goazela, eskuinera baserri batera doan lehenengo bidea hartu eta autopista azpitik zeharkatzen da. Ondoren, eskuinera doan pistan pinudi baten gora egingo dugu.

■ **Animaliek autopista zeharkatu ez dezaten jarritako hesia.**

Autopista babesten duen sarean petrolio itxurako likidoz beteriko plastikozko ur botilak zintzilikaturik ikus daitezke. Basapiztiak autopistako bidesaririk ordaindu gabe pasa ez daitezzen jartzen dira. Izango da orduan zer ikusi eta zer somaturik baso honetan!

Mendiko pista beti gorantz jarraituko dugu mendixkaren gailurra topatu arte. Pinudian etxabereentzako erabiltzen den baserria igaroko dugu. Baserri honek

sustratoaren berri ematen digu, hareharri sendoz eraikia baitago. Azpi basoa iratze eta txilarrez josia dago eta tarteka perretzikoren bat edo beste ikus daiteke.

Tontorrera iristen garenean, puntarik altuena jarraituz gailur borobilduan jarraituko dugu, mugarriz mugarri. Gailurretan mugarriek hartzen dute gurutzeen lekua eta horregatik bertakoek Mojón alto, El Quinto mojón eta antzeko izenak erabiltzen dituzte mendixkak izendatzeko. *Mojón* mugarri baita gaztelaraz.

Bi basoren artean, eskuinean ameztia eta ezkerrean pinudia jarraituko dugu

■ **Hareharri sendoz eraikitako etxea, ibai ertzean kokatua.**

mugarritz mugarri. Bi munduen artean, bata intentsiboki ustiatzen den *Intsignis* pinuaren (*Pinus radiata*) edo lergorriaren (*Pinus sylvestris*) basoa, bestea gaur egun apenas ustiatzen den ameztia. Garai batean inguruko baso guz-

Autopista babesten duen sarean petrolio itxurako likidoz beteriko plastikozko ur botilak zintzilikaturik ikus daitezke. Basapiztiak autopistako bidesaria ordaindu gabe pasa ez daitezzen jartzen dira. Izango da orduan zer ikusi eta zer somaturik baso honetan!

tiak garbitzen zituzten ikazkinek.

Gorbeian oso ugari ziren ikazkinak, burdinola asko baitzegoen bertan. IX. mendetik ezagutzen dugun lehena Zigoitiakoa da, gure ibilbidearen alboko herriakoa, eta gerora gehienak Bizkaia aldean

■ **Malda lehorretan ohikoa izaten da ametza aurkitzea.**

FITXA TEKNIKO A

OHARRA
Ibilbidea oso erosoa da, baina luze xamara denez, egun guztirako txango polita izan daiteke.

GARAI EGOKIA
Udaberria edo udazkena

LUZERA
12 km

DENBORA
6 ordu

DESNIBELA
500 m

ZAILTASUNA

BIBLIOGRAFIA
Martín, Ramon. "Parque Natural de Gorbeia". Eusko Jaurlaritza.
Guinea, Emilio. "Vizcaya y su paisaje vegetal". Eusko Jaurlaritza.
Azkuna, Enrike. "Gorbeia". BSK.

garatu ziren. XIX. mende hasieran 30 inguru ziren. Hauek hornitzeko mendi guztia zuritzen zuten ikazkinek eta oraindik ere basoak berreskuratze prosezuan daude.

Oso ospetsuak bilakatu ziren 1898an "Granizo"ak, Gorbeia mendietan bizi ziren bidelapur talde bat zen. Ingurukoak ba omen zekiten zeintzuk ziren, ikazkin eta lapur eta hiltzaile talde honetako bidelapurak. Beldurak kokil-durik-edo, ez zuten inor salatzen. Ikazkin malapartatuek baso hauek eta inguruko koba eta zirrikito guztiak ezin hobeki ezagutzen zituztenez, ezinezkoa zen hauek atxilotzea.

Gaur egun ez dago bidelapur edo ikazkinik, hauen ordeztasun ustiatzaileak etortzen dira pistak irekiz, ripper, kamioi eta hondeagailuekin. Lur batzuek hala ere hauen eskuetatik ihes egiten dute. Ezkerre-ra gelditzen zaigun maldak esate baterako, eta horregatik ari da natura amezti eder hau berreskuratzen. Baldintza lehorrak ematen dira malda honetan eta haritzaren familia-

■ Garrastatzuko ermita eraikin dotorea da oso, eta inguruetan mokadutxo bat jateko hamaika leku aurki dezakegu.

koa den ametza egokitzen da lur hauetara. Hostoaren lobuluen sartu-irtenak sakonagoak dira eta hostoaren gainaldea zein azpialdea ilez beterik izaten ditu. Mugarrien artean 5 handi bat idatzia dagoena igaroko dugu. Hau da bertakoek El Quinto mojón deitzen diotena.

Bide ertzean lokatzezko putzuren bat edo beste ikusi daiteke. Putzu alboan dau-

den zuhaitzetan erreparatuko dugu: adarrak hautsiak eta azala gastatua badute, ilerik dagoen edo ez begiratu. Basapiztien bainuontzia izan daiteke hau eta ileak aztertuz zein animaliaarenak diren jakin dezakegu. Ileak fin eta gorritak badira eta zuhaitzen azalean arrastoak altu xamar badaude, metro, metro eta erdira-edo oreina izango da. Ileak aldiz gris eta gogorrak badira lohizko bainua basurdeak hartu izango zuen.

Arrastoen artean gailurra jarraitu eta jarraitu, igotzen joango gara eta basoa pagadi bihurtuko da. Hemen ere gailurraren bila jarraitu eta Mojón altora iritsiko gara gurbitz ika-

ragarri bat topatuz. Pagadian oraindik ere txondor plazak nabari dira, basoari ere zaila egiten zaio bidelapur haietaz ahaztea.

Hurrengo gailurra Burbonakoa da, pagaditik irten gabe gora egin eta kohete itxurako buzoiak topatzean gailurrean gaudela jakingo dugu. Aurrerago bidegurutzean ezkerreko bidea jarraituko dugu, pagadiko hezetasuna utzi gabe. Maldan behera hasiak gara eta altuera galtzen goa-

Hurrengo gailurra Burbonakoa da, pagaditik irten gabe gora egin eta kohete itxurako buzoiak topatzean gailurrean gaudela jakingo dugu. Aurrerago bidegurutzean ezkerreko bidea jarraituko dugu, pagadiko hezetasuna utzi gabe.

■ Kohete itxurako buzoiak jakinarazi digu Burbonako tontorrean gaudela.

Gorbeian oso ugari ziren ikazkinak, burdinola asko baitzegoen bertan. IX. mendetik ezagutzen dugun lehena Zigoitiakoa da, gure ibilbidearen alboko herrikoa, eta gerora gehienak Bizkaia aldean garatu ziren. XIX. mende hasieran 30 inguru ziren.

■ Perretxikozaleek ere badute zer ikusi eta jaso Gorbeia basoetan.

■ Sator bat behintzat ikusi dugu ibilbidean... hilik bada ere.

■ Aniztasun ikaragarriaren baitan, elorri zuria aurkitu dugu.

■ Oreinen udazkeneko orroak

Basoan, usain berezia dago, noiz behinka basapiztien kiratsa nabaritzen da. Berrero ere hanka egin digute. Azeri, basakatu edo oreinen batek gure garbikari kiratsa somatu eta basoan barneratu da. Ezin da basoan kantari ibili eta animalia dotoreren bat ikusteko esperantza mantendu. Zerbaitegatik ibiltzen dira ehiztariak ere egunsentian arropa berdeekin eta basoko isiltasuna errespetatuz.

Hala ere, ihes egiten diguten animalietaz ohar gaitzke, animalia horiek uzten dituzten arrastoak aztertuz. Baso hauetako erregea dugu oreina. 50eko hamarkadan birpopulatu zituzten Gorbeian, baina aztarna arkeologikoek diotenez aspaldidanik izan da hemen ungulatu hau. Bertako zerbidoetan handiena, 140 Kgr. inguru izaten dituzte arrek, sendoa eta liraina dugu aldi berean, dotorea dudarik gabe. Udan larru marroi gorritzarekin negurako janzkera ajatu eta grisagoa bilakatzen zaie. Arrek adar ikaragarriak izaten dituzte. Burutik buztanera 2,5 metrora iritsi daiteke luzeran eta altuera 1,5 metrotakoa lurretik lepa zamarreaino. Emeak aldiz txikiagoak eta arinagoak izaten dira, 90 Kgr inguru.

Orain, udazkenean, araldi garaian murgiltzen dira. Arrek, burua galduta, emeak estali nahian, milaka txorakeria egiten

dituzte. Adarrik ikusgarrienak dituen emeekin gelditzen da eta beste ar satellite gazteak ar dominatzaileei adarrak jartzen ahalegintzen dira.

Garai honetan, arrek adar eta aurreko hankekin zuloak egiten dituzte bertan pixa eta hazia utziz. Euria egiten duenean nahaste honi usaina dario. Lokatz hau zapaldu eta bertan gorputza igurztea Chanel N°5 baino erakargarriagoa omen da emeentzat.

Udazkeneko ilunabarretan, emeek belardietan bazkatzen duten bitartean, arren oihuak entzuten dira. Oihuak, adarrak, usainak... guztiak emeak estali nahian. Araldia igarotzean arren arteko lehia murriztu eta, denek elkarrekin, orein ar zahar bakartiak kenduta, negu gorriaren elikagai eskasia gaintitu behar izaten dute. Dudarik gabe, oreinen bizitzan garairik gogorrena. Asko eta asko neguak irensten ditu. Maiatzean araldian izandako lanak fruitua ematen dute, oreintxo txikiak jaiotzen hasten dira eta gertatutakoa ikusita-edo, arrei adarrak erortzen zaizkie. Bi urteko emeen %40ak erditzen du eta 3 urtekoen %85ak. Lehendabiziko urtea amarekin egingo dute oreintxoek, hasieran amaren esnea edanez. Udan bazka ugaria da eta egunsenti zein ilunabarretan jaten dute, egunez gorderik mantentzen direla. Udazkenean adarrak bakoitzak bere lekuan dituen berrero hasiko da adarjokoa ●

■ Oreina ikustea ez da erraza, baina agian arrastoak topatuko ditugu.

LIERNI ARRIETA

zenez, pagoak urritzen doaz eta garo eta txilarrak ugaritzen. Mila motatako txilarrak koloreak ateratzen dizkiote iratzediari eta udazkenean gorritu egiten dira. Beti ere ezkerreko bidea jarraituz abereek bazkatzeko erabiltzen dituzten larre iratzeditara iritsiko gara. Behi, zezen eta txahalek larratzen dituzte lur batzuk eta zaldi, behor eta moxalek beste batzuk. Nola ez, garai bateko abeltzaintzat egin ziren bordak ere ikus daitezke, baina gaur egun lur orotariko ibilgailua nahiago dute. Ur deposito batera iritsiko gara eta hau eskuinetik igaroko dugu. Hurrengo bidegurutzera iristean bi bideen artean dagoen bidezidorra hartuko dugu. Baserri baten atarira iritsi

eta aurrera jarraituko dugu. Garrastatzuko ermitara heldu aurretik ezkerrean doan

■ Artalde paregabearekin egin dugu topo.

pista hartu eta erredera jaitsiko gara. Baselizara joatea gomendagarria da, eraikuntza doto-

rea ikusteaz gain, alboan dauden mahai eta zelaietan mokadutxo bat jan genezakeelako. Harri soltez beteriko pistari behera egingo dugu eta ibai ertzeko baso ederrera iritsiko gara. Dibertsitatea ikaragarria da: haltzak, lizarrak, zumarrak, sahatsak, hurritzak, haritzak, astigarrak, urkiak, elorri zuriak, elorri beltzak, otso lizarrak, eta abar luze bat zuhaitzei dago-kienez, zuhaixkak beste hainbeste eta belarrak gehiago. Berehala, baserri artean autopistarekin aurkituko gara. Berrero ere azpitik igaro eta abiapuntura iritsiko gara, Ziorragako auzora ●

◆ LIERNI ARRIETA
◆ AINHOA OIARTZABAL

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

UNTXI-JANA

Joxe eta Ferminari bonolotoa egokitu eta aspaldiko partez, Donostiara afaltzera joatea erabaki dute. Alde Zaharrean gora eta behera dabiltzala gustuko jatetxea aurkitu dute. Salneurritz egokia iruditu zaie eta itxura batean txukun samarra.

Sartu eta eseri orduko, kartatik aparte, untxia gomendatu die zerbitzariak; etxeko berezitasuna. Bestelako aukerak aztertu ondoren, aspaldi ez dutela untxirik jan eta biek horixe eskatzea erabaki dute. Haserako zizka-mizkak jan eta berehala ekarri die untxia zerbitzariak. Jaten hasi orduko ordea Ferminak susmo txarra hartu dio jakiari:

- Fermin, hau ez da untxia, hau beste zerbait da.

Zerbitzariari deitu eta:

- Aizu! Zuk untxia gomendatu eta guk halaxe eskatu dugu. Eta zuk nahi duzuna esango duzu baina, hau ez da untxia.

- Bai, egia esan, arrazoi duzue -erantzun die zerbitzariak aztoraturik-.

Untxi gutxi daukagu hozkailuan eta orduan sukaldeburuak, untxi haragia zaldi haragiarekin nahastea erabaki du.

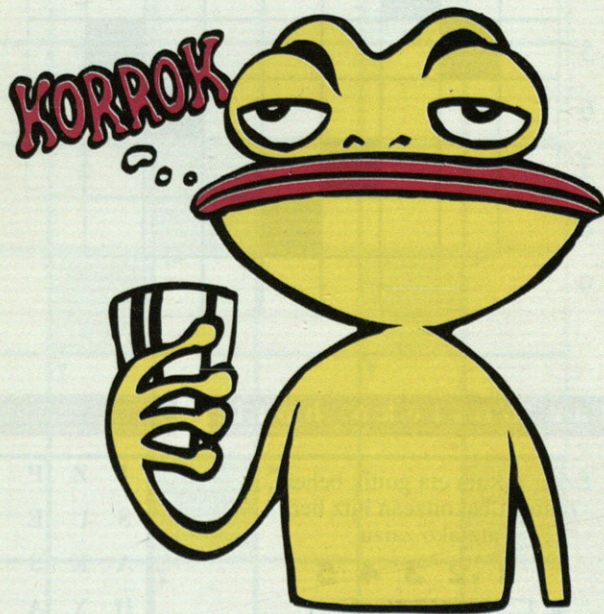
- Untxi haragia zaldi haragiarekin nahastea?

FREEXKUF

2A2PIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

JENDE IGELA

Alkoholik ez edatea

PELIPE, HORI JENDE IGELA DUK, EZ
KASURIK EIN, PASAIDAK ZAHATOA.

Abstemio /
Buveur d'eau / A perch

- Bai, erdi eta erdi.

- Kontxo! Eta nola ulertzen duzue zuek erdi eta erdi hori?

- Untxi bat, zaldi bat...

PERTSONA MOTAK

Munduan 3 pertsona mota daude: zenbatzen dakitenak eta zenbatzen ez dakitenak.

GENE-ROA ALA JENEROA?

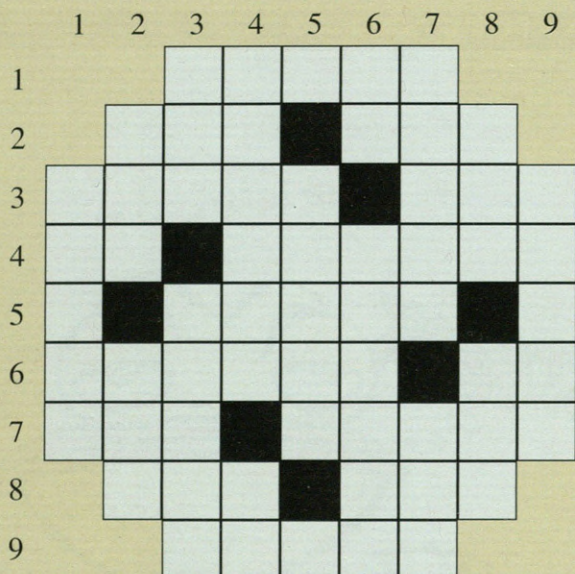
- 30 urtetik gorako emakumezkoek, zergatik aukeratu ohi dituzte gizon tripadun eta heldugabeak, asteburuak telebistaren aurrean kirola ikusten edo edaten ematen dituztenak?

- ?!?

- Bestelakorik aurkitzea ia miraria delako.

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

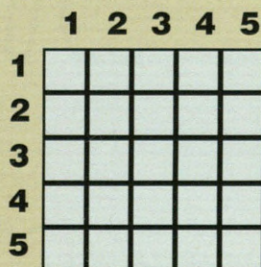
- 1.- Ez arrak. 2.- Edo. Umorezko kolpe. 3.- Maindirea, mihisea. Saldu aditzaren infinitiboa. 4.- Zamorako ibilgailuetan. Kirikiñoa. 5.- Bokala. Behartsu. Uranioaren sinbolo kimikoa. 6.- Frantziako ibaia. Iparretarrak. 7.- Bihi. Idazki, dokumentu. 8.- Momentu. Garai, aldi. 9.- Fruitu mota.

GOITIK BEHERA

- 1.- Emakume izena. 2.- Barazki mota. Sexu eme. 3.- Euskal dindikatua. Garraio mota. 4.- Hirugarren hilabete. Erbioaren sinbolo kimikoa. 5.- Bokala. Pisu txikikoa. Bokala. 6.- Zilarraren sinbolo kimikoa. Igaro. 7.- Buru. Garoa, iratzea. 8.- Egunaren atal. Gizon izena. 9.- Irudi geometriko.

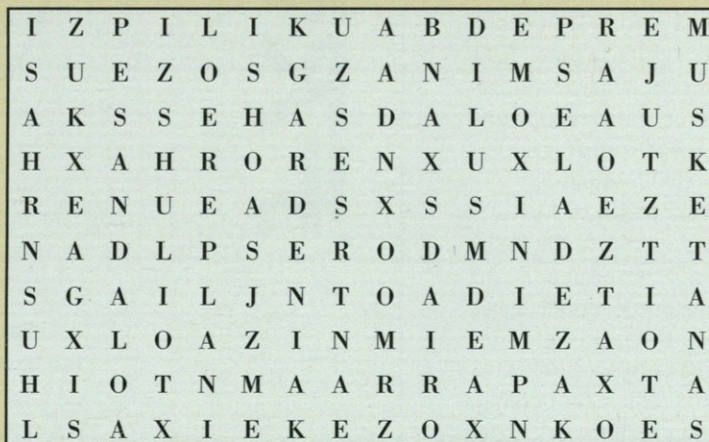
Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu

1. Gorputz atal. 2. Nafarroako herria. 3. Bakun. 4. Txori mota. 5. Bizkaieraz, loreak.

Letra Zopa

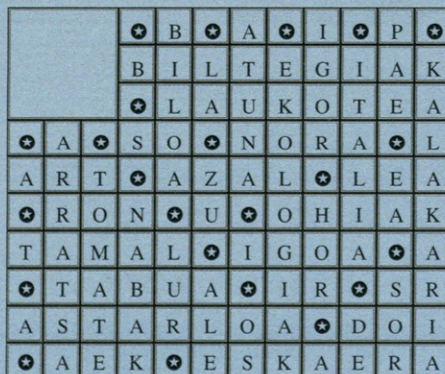
Aurki itzazu 9 belar-esentziaren izenak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

DRANELSETIBELPRB
EAUTMEDREMRDASEO
WELPASODOBLEAIJL
OSOSTCISCHEMGTSE
BTJEKBOKTNBAUWAR
ELIADNPWEALROICO
HANHAIKNSNLRSDA
SBBWECNATEOGATOE
BIRIBILKETADOSEL
TCIHGWAECRPELADW

8ko txikian

1. Mikatzak. 2. Esnekiak. 3. Garaipen. 4. Zuhaitza. 5. Etxarren. 6. Gertaera. 7. Arestian. 8. Lanaldia. 9. Eraikina. 10. Lokarria. 11. Zirimola. 12. Bazkaria.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Gorka. 2. Bat. Eza. 3. Lauso. Kin. 4. Ai! Arboti. 5. U. Zirin. Z. 6. Zaulia. Su. 7. Are. Agian. 8. Ona. Ron. 9. Arrai.

Goitik behera: 1. Lauza. 2. Bai. Aro. 3. Gau. Zunea. 4. Otsail. Ar. 5. R. Orria. R. 6. Ke. Biagra. 7. Azkon. Ioi. 8. AIT. San. 9. Nizun.

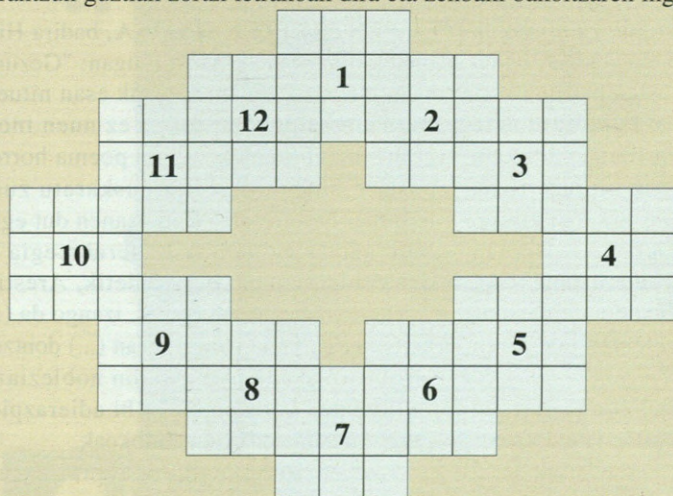
Hitz Gezidunak

	Donostiako auzoa	Irendua	Ald., andre izena	Bat eta bat	Unatu, akitu
	Ezin amaituzko	XI. hilabete	Leku	Bizkaian, itsusiak	
	Lantza txikia				Bokala
	Burutu				Urrea
Diru truk eskuratuak	Eraikuntzak				
Aditzera eman	Deitura				
				Listua, istua	
				Her. hizk., eta	
Eguneroko elikagai		4. eta 1. bokalak	Tantaliaoa		Kontsonantea
Putzua		Edo	Sotoa		Mila kilo
			Okertu, gaiztotu		
			Bokala		
Iridioa		Zelaia		Hizki grekoa	Interjekzioa
Izena		Zintzo		Röntgen	
			Albaniako hiriburua		
			Bokala		
Infin., kendu		A hirutan		Portu	

Pertsonaia: Euskal atleta

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Eztenak, ziriak
- 2.- Soinu-seinaleak egiteko tresna
- 3.- Asteroko agerkari
- 4.- Bozkatzen du
- 5.- Urduritu
- 6.- Molusku mota
- 7.- Araketak
- 8.- Begietako zikinak
- 9.- Zango atala
- 10.- Gerizpea
- 11.- Gaztaina inguratzen duen geruza
- 12.- Gazte sasoi

ALBERTO FLORECI

JON ALONSO

HIKMETEN AITZAKIAN

Aurten dira ehun urte Nazim Hikmet poeta turkiarra jaio zela. Aitzakia ona gizon eta idazle honi buruzko lau hitz idazteko. Hikmet da nire poesia-letasun beti susmagarriaren zedarrietako bat. Sovieten iraultza bertatik bertara ezagutu zuen, eta honek militante komunista izatera eraman zuen. Bere bizitzan borroka galduak, zoritxar ugari eta kartzelako urte mordoak metatzen dira. Pozaren bat edo beste ere bai, ez gaitezen belztasunean goza: bere amodioak, bere semea, literatura. Baita errekonozimenduren bat ere: 1950 urtean Bakearen Munduko Kongresuaren II. Konferentziak Bakearen Saria eman zion. Picasso eta Neruda eduki zituen sarikide. Baina, gaur, sari horiek iraungitako komunismoaren farfaila baizik ez direnez, oso nekez sartuko dizute Hikmet antologietan, are gutxiago metropolietako talde mediatiko handiek noizean behin banatzen dituzten "berrogei printzipalak" itxurako liburu-bilduma horietan.

URTXINTXA BATEK hartzen duen bezain serio hartu behar dela bizitza idatzi zuen Hikmetek, eta gure lana bizitzea dela, eta oso zaharra garenean ere olibondoak landatuko ditugula, guk sekula ez ditugula ikusiko ezertarako ere pentsatu gabe. Edo-nork idatzi zezakeen, agian; bereziki hunkigarria gertatzen da, ordea, idazlea heriotz-zigorraren zain imajinatzen baduzu. Gero bete ez zen heriotz-zigorraren zain. Askok esaten ahal dituzte gauza antzekoak, baina hitz berberak ez dute musika berdina sortzen denen ahotan. Gero konturatu naiz maite eta estimatu edo estimatzen dudan pertsona askoren bertuterik liluragarriena horixe zela, urtxintxak bezala bizi zirela, Hikmetek eskatzen zuen bezala. Bizitza errotik aldarrikatze honi adierazpide xalo, dotore eta afektazio gabea ematen asmatzean datza, niretzat, Hikmeten poesiaren balio funtsezkoa.

Euskal letretan, Gabriel Aresti izan zen Hikmeten lanaren lehen miresle eta zabal-tzailea. Berak euskaratu zituen bere poesia batzuk, "Neure bizitzaren kontraera" fama-

tua, kasu. Nekez esan daiteke hainbeste gauza, nekez laburbil daitezke norberaren bizitzaren dimentsio guztiak -politikoa eta soziala, afektiboa, etikoa... - hain elegante eta hain lerro gutxitan.

Duela hogeita hamar urte argitaratu zuen Arestik Hikmeten "Neure bizitzaren kontraera" horren itzulpena. Gonbidatuko nuke euskaltzalea irakurtzera. Arestiren itzulpena, nire ustez, balekoa da gaur egun ere, baina aldi berean, gordetzen ditu joan diren azken hogeita hamar urte hauetako zalantzen, aurrerapen eta ezinen markak, lurraren geruza geologikoen, fosilen bidez, planeta honetako biziaren markak gordetzen dituzten gisa berean. Eta hala, ikusiko dugu Arestik "ezagugarria" erabiltzen duela, gaur euskaldun alfabetatu guztiek "domina" erabiliko luketen tokian -eta hor aurrerapena ikusten dut nik, objektu bati izen bakarra ezartzeko gauza izan garenez-, "irakur-erazten" bezalakoak ere ikusten ahalko ditugu -nahas-mahas ortografikoaren gogorazale-, eta "jan-uztea" bezalakoak ere ikusiko ditugu; alegia, orain gutxi arte behintzat "gosegreba" esaten genuena, nahiz ez dakidan dagoeneko "gose-huelga" ote den, "lan-uzte" horren anaia bikia, bestalde, orain erabiltzen omen duguna, orain gutxi arte besterik gabe "greba" izendatzen genuena izendatzeko. Eta horrelakoetan ikusten da zer nolako gabeziak eta ezinak ditugun hogeita hamar urte pasa eta gero. Nahiz eta askok ez duen ikusiko honetan inolako gabezia, oztopo edo ahuleziarik, hain segur.

PENTSATZEN HASITA, badira Hikmeten oihartzunak Arestirengan: "Gezurra esan nuen. Gezur urrikiorkak esan nituen. Baina debaldeko gezurrik ez nuen inoiz esan" dio Hikmetek, aipatu poema horren pasarte batean, Arestik euskaratu zuen horretan berorretan. "Beti esanen dut egia. Nire ahotik ez da hitzik aterako egia ez dena" idatzi zuen, bere aldetik, Arestik, "...eta inoiz gezur bat badiot, izango da (...) krabelinak usaina gal ez dezan (...) dontzeilari birjintasuna joan dakion nobleziatz". Balio baten berri emateko bi adierazpide ezberdin baina elkarren ondokoak.

Kotizazio baxua dauka gaur egiak, baina ●

"Urtxintxa batek hartzen duen bezain serio hartu behar dela bizitza idatzi zuen Hikmetek, eta gure lana bizitzea dela, eta oso zaharrak garenean ere olibondoak landatuko ditugula, guk sekula ez ditugula ikusiko ezertarako ere pentsatu gabe"

— Donostia Opera Prima —

•• Narratiba saria

2003an 35 urte edo gutxiago dituen idazleak euskaraz idatzitako eleberri bikainenarentzat

edo

Edozein delarik adina, narratiba libururik argitara eman ez duen idazleak euskaraz idatzitako eleberri onenarentzat

Saria: 4.500 €

— Erein-Euskadiko Kutxa —

•• Narratiba saria

Euskaraz idatzitako eleberri edo narratiba lan onenarentzat

Saria: 12.000 €

•• Lanak aurkezteko epea ••

2002-12-31

•• Informazioa ••

Euskararen Udal Patronatua

Konstituzio plaza, 2 - 20003 Donostia

Tel.: 943483750

•• Lanak aurkezteko lekua ••

Erein argitaletxea

Erein argitaletxea

Tolosa etorbidea, 107 - 20018 Donostia

Tel.: 943218300

Pentsa ezazu milaka lagun ari direla
zure osasunaz arduratzen.

zkialspripuakC
aBiziaEtxeaAu
Aurrezkialsprip
OsasunaBiziaEt
utoaAurrezkial
akOsasunaBiz
aAutoaAurrez

MultiRenta Osasuna eta MundiRenta Osasuna, bereziki
gure bezeroentzat prestaturiko osasun alorreko bi produktu
horiek, ondokoak diseinatu ditu

SANITAS

RPS Nº 48/02

 LAGUN ARO
SEGUROS - ASEGURUAK

Beti zugan pentsatzen

Euskadiko Kutxa Taldekoa